

UQALUGIKSUAT QULIAQTUAĠIRAŊAGUN LUKE

Ilitchuqquit

Uqalugiksuaŋata Luke-gum Jesus-li iliugaa malġuuġugu unniqsuqġiutaŋaruq Annaurriyumaqtuq Jew-guruanik suli Annaurriyumaqtuq inupayauranik. Luke aglaktuq Jesus quqauŋanivluġu Ilitqusiġiksuaŋanun Atanġum, “alġaqsruutautquvlugu uqalugiksuaq iliappauranun”, taaptuma uqalugiksuaq isumaaluutigigaich iŋuich supayaatigun inuqsimmatipayaŋisigun. Qatqinŋiŋa quviasuutim ilisimanaġmiuq Luke-mi, nalupqinaipiksuaqġuni aullaqisaagutaanni avgutit agġiŋiŋagun Jesus, suli aqulliqsaagutaanni, Jesus mayuurraumman Qilaŋmun. Quliaqtuaġiŋagaa nausiinŋautaat Christ-muktuqtuat ukpiġunmiŋni siaminmivluŋi ukpiġilivsaaqġugu mayuurrauganiŋman Jesus aasiivsauq taaptuma aglaktuam aglaaġimmigaich makpiġaŋi Acts-gum.

Umani uqalugiksuami paqinnatualuktut atuġniŋat isaġulġich, ullauniniġallu imnaiġiqirit animman Jesus, aŋaayyuvikpaŋmuusialu Jesus-gum nukatpiġaruukami, uuktuullu Samaria-ġmiulluatakkun suli Tammaŋaruakun Iġŋikkun. Uqalugiksuaq aglaan uqallausiġigaluamiġaġigaa aŋaayyun nuimaruaġivluġu Ilitqusiġiksuaġlu, suli irrusiksraŋat aġnat alġaqsruutaagun Jesus, suli God-im suliqutiŋiŋaiqsillaniŋa piġuutinik.

Avgutit

Sivulliqsaagun	1.1-4
Aniŋiŋik miġiqtuuniniġlu John Paptaiqsivlu Jesus-lu...	1.5–2.52
John Paptaiqsim savaaŋich.....	3.1-20
Paptaiqsinniŋalu ikġigusaaqtauniŋalu Jesus	3.21–4.13
Jesus savaaŋa iŋiŋiŋiŋun Galilee-m	4.14–9.50
Galilee-miŋ Jerusalem-muŋniŋa	9.51–19.27
Jerusalem-miqsiuġuiqsaaġniŋa	19.28–23.56
Aŋiŋiŋa, niptaġaġniŋi, mayuurrauniŋalu Atanġum.....	24.1-53

1 ¹Iŋulluatapiġatamun Theophilus-mun.

Iŋuġiaktuat iŋuich pisuqtilaamiktun aglautiŋagaich sut piŋaruat akunnaptiŋi. ²Tamatkuniŋa quliaqtuaġutiŋagaatigut iŋuich qiŋiŋaruat tamatkua pimmata isuaniŋqana. Iŋuich tamatkua paŋmapak alġaqsruiraurut tamattumiŋa tusaayugaaġiksuaamik. ³Tavra iliŋnun, Theophilus, isummatigiŋammigiga nakuurualivluġu aglautigupkich tamatkua iŋuaqsruaġlugich, qanuq qanapasugruuraq qaunakġaaqġuŋa ilitchuġiniataŋagiga ilumun ittuq iliŋisigullaa piruatigun. ⁴Aasiuvva aglautiŋagitka tamatkua, ilisimatquvlutin ilumun itilaŋannik ilisausiaġiŋakkatin.

John Paptaiqsim Aniŋiksrautaa Quliaqtuaġuruq

⁵Herod iŋuunŋaan umialguruq Judea-mi, aŋaayyuliqsipqanaruq atiqaqtuamik Zechariah-mik. Aŋaayyuvikpaŋmi savaqataŋaruq aŋaayyuliqsipqanun

^a 1.3 Ac 1.1.

taiguutiqaqtuanun Abijah-m piqatiniñik. Zechariah nuliaqanaruq atiqaquamik Elizabeth-mik, manjuqaqtuamik Aaron-miñ, añaayyuliqsiqpaich manjuanniñ.^b

⁶Tavra iluqatik nalaunjarualiqiraunaruk sivuğaani God-im, kamagivlugich iluqaisa pitquranj Atangum pasiñağumiñaiñitutik. ⁷Aglaan miqhiqtuiñjaruk, qanuq Elizabeth miqhiqsiñaiñjaruq, sulı iluqatik utuqqalınjaruk.

⁸Abijah-m piqatini tikiutimmagich savanņiksranjata añaayyuvikpañmi, Zechariah-m savautinagaa God añaayyuliqsiqpauvluni. ⁹Aasii añaayyuliqsiqpaich pilğusiatigun, Zechariah nalunaiqsauñaruq añaayyuliqsiqpauruksravuluni ikipkailuni tivrağiksaunmik. Ilaa isınaruq añaayyuvikpañanun Atangum ikipkaivıñmun tivrağiksaunmik. ¹⁰Tavra Zechariah ikipkaipkaqtillugu tivrağiksaunmik, iluqağmiñ inūsalaich añaayyunarut sıłataani. ¹¹Tavra tavrani Atangum isağulga niptanaruq, makitavluni taliqpiata tuñaani ikipkaivium tivrağiksaunmik. ¹²Tavra Zechariah-m tautukkamiuñ isağulik tupañaruq, iqsitchanaruğlu. ¹³Tavra isağulgum uqallautinagaa, Iqsiñak Zechariah, qanuq God-im tusaanagaa añaayyutin, aasii nulian Elizabeth iğñiqagñiaqtuq. John-mik atchigñiagiñ. ¹⁴Tavra quviasuutiqpaqagñiaqtutin, sulı inuğiaktuat inuich quviasuutiqpaqagñiaqtut anikpan. ¹⁵Qanuq ilaa kamanagñiaqtuq sivuğaani Atangum, sulı imiğniañitchuq wine-mik naggaunnii imiñasiñaqtuamik, sulı immiqsauniaqtuq Iltiqsiğiksuamik aniñiğmiñiñqan. ¹⁶Ilaan utiğuliqsinniagai inuğiaktuat Israel-guruat ukpiğuliqsiğulugich Ataniğmun God-inannun. ¹⁷Tavra Ataniq qaiñaiñjaan, taamna John alğaqsruiniñiaqtuq Elijah-m alğaqsruisiatun suanñatiqagñiaqtullu. Ilaan añaayyuağuruat atisipkağniağai miqhiqtuñiñnun. Tamatkua uqaqsiğitчуat ukpiliqsinniagai nalaunjaruatun inuktun. Tainna piluni, ilaan itqanaiyağniağai inuich akuqtuğumiñaqsiğulu Ataniq.^d

¹⁸Tavra Zechariah uqallanaruq isağulinmun, Qanuğluğı ilisimaniaqpıgu taamna piñiaqtılaanjanik? Qanuq añaayyuañaruña, nuliağasulı aqañanmmiuq. ¹⁹Tavra isağulgum kiunagaa, Uvaña Gabriel-guruña, savaktiña Godim iviğaumagivluña, aasii tilirañaruña uqautitquvlutin taavrumiña tusaayugağiksuamik.^e ²⁰Qanuq ukpiğiniñnapkich uqalutka, nalaunniatuat piviksramikkun, nipaiñiaqtutin uqalaitчуatun inuktun tikilğatağluğı uvluq tamatkua nalaurviksranjat.

²¹Tavrani inuich utaqinagaat Zechariah, sulı isummatigınagaat muluvluni isigmiuniña añaayyuvikpañmi. ²²Tavraasii anikami, uqautiyumiñaiñnagai inuich. Tavrani ilitchuğınjarut tautuktilaanjanik qiniqtuuraamik añaayyuvikpañmi. Tavra urriqanagai argagmiñik uqallaiñavluni.

²³Tavra Abijah-m piqatiniisa savagviksranjat naannamiuñ añaayyuvikpañmi, Zechariah aınaruq. ²⁴Tamatkua pianiñmata, Zechariah-m nuliana Elizabeth siñaiyañaruq, aasii tallimani tatqini aimmiñaruq isumalaaqtuni, ²⁵Ataniq savanjaruq aliuğnaqtuamik uvamnun. Pañmapak kanņusukkumiñaiqsunja miqhiqtuiñniğa pisigilugu.

Jesus Aniñiksranja Quliaqtuaguruq

²⁶Tavra itchaksrat tatqich pianiñmata Elizabeth siñaiyausaaniñman, isağulik Gabriel tilinagaa God-im iniqpañmun atiqaquamun Nazareth-mik, Galilee-miittuamun. ²⁷God-im tilinagaa niviasqiamun anūsuniñaitчуamun atiqaquamun Mary-mik, piksrautiniñaruamun anunmik atiqaquamik Joseph-mik, kiñunguruq umialinmun David-mun.^f ²⁸[Tavra Gabriel-gum ullañagaa aasii uqallautivluğı, Tutqiutiqagiñ, iviğaumagiraupiaqtuatiin, Atangum itqatigigaatin. Quviatchaktitaurutin naumaruamik ağnapayaaniñ.] ²⁹Tavra Mary-m atqunaqtuni

^b 1.5 1 Ch 24.10. ^c 1.15 Nu 6.3. ^d 1.17 Mt 4.5-6. ^e 1.19 Dn 8.16; 9.21. ^f 1.27 Mt 1.18.

tupauttaġinġagaa uqalua isaġulgum, suli isumalaaġutigivlugu sumik paġlatinj sivuniqaġnġaqtılaanġannik. ³⁰Tavra isaġulgum uqallautinġagaa, Iqsiñak Mary. God-im iviġaummatigigaatin. ³¹Uvvaasii siñaiyauniaqtutin aasii iġñiqaġlutin. Atchigumagiñ Jesus-mik.^g ³²Ilaa kamaññaqtuq. Iġñiġiniġagaa sapiġññaġniqsrauruum God-im. Suli Atanġum God-im umialiguqtinniġagaa David-tun mañġuuruatun ilaanun.^h ³³Aasii ilaa umialguniaqtuq isuitchuamun kiñuniñiñun Jacob, aasiisuli ilaan atanniqsimmataa isuiññaqtuq.

³⁴Mary-m uqallautinġagaa isaġulik, Qanuġluni taamna piyumiñaqpa uigillaġma? ³⁵Tavra isaġulgum kiñuġagaa, Ilitqusiġiksuaq qaiñiaqtuq ilinġun, aasii suañġataata sapiġññaqtuam God-im itqatiginiġaatin nalautillañilugu. Taamnaasii pisigilugu piñuutaitchuaq miqñiqtuq tairauniaqtuq Iġñiñanik God-im. ³⁶Aasiuvva, nanmiñiq ilan Elizabeth aaquañġaluaqtuq, siñaiyusaaniñammiuq añunmik. Uvvaasii ilisimanġuam miqñiñiñaitchuaguvlugu itchaksriġai tatqich siñaiyusaqami. ³⁷Qanuq God piñaruq supayaamik.ⁱ

³⁸Tavra Mary uqallanġaruq, Uvva Atanġum kivgaġigaañña. Piñi uvamnun tuvraġlugu uqaluñ. Tavra isaġulik aullanġaruq ilaaniñ.

Mary-m Ullakkaa Elizabeth

³⁹Taavruma aquaġun, Mary aullaġnasuañaruq qimialuuruamun nunamun, nunaaqqich ilañannun Judea-miittuamun. ⁴⁰Aasii siñaruq igluanun Zechariah-m, paġlavlugu Elizabeth. ⁴¹Tavralli Elizabeth tusaakamiuñ paġlataa Mary-m, miqñiqtuq aulaliqtunġaruq iluani, suli Elizabeth Ilitqusiġiksuaq añalañlugu, ⁴²uqallanġaruq nipatuvluni, God-im iviġaumagiñhaañġaatin aġnapayauraniñ God-im iviġaumagiġagaa siñaiyaan.^j ⁴³Qanutun iviġaumakkusiaqaqtigivik aakanġata Ataniġma ullakkumiñaġmañña. ⁴⁴Qanuq uvva, paġlatin tusaapqauraqapku, miqñiqtuuraq ilumni aulaliqtunġaruq quviatchaktuatun. ⁴⁵Aasii quviatchaktitaugiñ ukpiliñarutin taññiqsauniġaġniñvugich uqausiusiatin Ataniġmiñ.

Mary-m Nanġautaa

⁴⁶Tavra Mary uqallanġaruq, Ummatimniñ iluqaaniñ nanġaġigaa Ataniq,^{k l} ⁴⁷suli ilumni quviasukpaktuñña qanuq God-im annaurrigikkaġma ⁴⁸piksraqtaaġinġagaañña kamañaiññuñña kivgaġiġaluaqtuñña. Qanuq uvva, tavrannġaaglaan inupayaat taiñiġaananña iviġaumakkusiaqaqtuamik. ⁴⁹Qanuq taavruma sapiġññaqtuam God-im savautinġagaañña kamañnaqtuakun aliuġnaqtuamik. God piñuutaitchuq. ⁵⁰Suli ilaan nagliktuutaa ittuq inupayaanun qiksiksrautiqaqtuanun inmiñun kiñuniġiipayaani. ⁵¹Ilaa savanġaruq aliuġnaqtuanik. Kamañaiñġai kamañnaqtuam taputivlugich sivunniugutinġich. ⁵²Tamatkua atanniqsimmanniqtuam suañġatainġagai, suli kamañaitchuat kamañnaqsipkaqtugich. ⁵³Tamatkua ikayuqtisiuqtuam piqaqtuksrauvlutin pisuġuiqsitkai, aasiilii ikayuqtisiuñitchuam pigiraksraġikkaġmikkun ilaan pisurñitkai. ^{54,55}Ilaan ikayuñġagai kivġani Israel-guruaq, suli nagliktuqtugich, unniqsuqñiisimisun mañġuuptinġun Abraham-mun kiñuniñiñullu isuitchuamun.^m ⁵⁶Tavra Mary-m nayunġagaa Elizabeth miksravluqtugich tatqich piñasut, aasii utinġaruq aimaġviñmiñun.

John Paptaiqsi Aniruq

⁵⁷Tavra tikiutinġagaa Elizabeth iġñiviksrañanun, aasii iġñiqañaruq. ⁵⁸Tavra siñallinġisa nanmiñiñisalu tusaañġaata Ataniq kamañnaqtuamik nagliktuñiñivlugu Elizabeth-mun, aasii quviasukpaqtiginġagaa.

^g 1.31 Mt 1.21. ^h 1.32-33 2 S 7.12,13,16; Is 9.7. ⁱ 1.37 Gn 18.14; Jr 32.16,27. ^j 1.42 Jg 5.24.

^k 1.46-55 1 S 2.1-10; Ps 113.5-9. ^l 1.46-47 Is 61.10. ^m 1.55 Gn 17.7.

⁵⁹Tavra tallimat piņasuanni uvlut, ilinjikta nalunaiñjutchiqsitchaqtuñjagaak miqñiqtuq, aasii atchiñuñjagaluğa at Zechariah-mik aapañatun.ⁿ ⁶⁰Tavra aakaña uqallañaruq, Taavrumiña atiqañiñjichuq. Ilaan atigñiñağaa John. ⁶¹Tavra ilaisa kiunñagaat, Nalliatunni nanmiñiq ilavich atiqañaitchuq taavrumiña atigñmik. ⁶²Tavra ilinjich urriqañarut aapañanun, apiqsrivlutinj sumik ilaanun atchiqummagaan nukatpiğruk. ⁶³Tavra Zecharias apiqsriñaruq aglagviksramik, aasii aglakñuni uumiña. Ilaan atqa John. Tavra ilinjich aliñjarut. ⁶⁴Tavra tavraniñatchiaq Zechariah uqallasinaruq, aasii uqallakñuni, nangaqñuq God. ⁶⁵Tavra aliğutchanarut iluqağmij silallinj. Suli tamatkua iluqaisa uqautigijagaich iluqaani qimialunijnñi Judea-m nunaaqñijisa. ⁶⁶Tavra iluqağmij tusaaruat tamatkuniña piiguitkaagijagaich, uqaurrutinjarut avanmun, Qanutun aliğnaqtiginiappa una miqñiqtuq. Qanuq nalunaiñjaruq Ataniğmun itqatigitilaña.

Zechariah-m Nangautaa

⁶⁷Tavra John-gum aapaña Zechariah Ilitqusigiksuam anjalakñuq uqaqtinñaga nangautinik piyumaqtuaniglu. ⁶⁸Nangaglakput Ataniq God-ijat Israel-guruat, qanuq ilaan ikayuğiañagai aasii annautivlugich inuñni. ⁶⁹Akuniğanniñ kiñuniñjisa David, God piksrañaruq Inuñmik suañjatiqaqtuamik annautiyumiñaqluta. ⁷⁰Taimañjagaña uqausigñmisun ilaan nanmiñiq uqaqtimigun, ⁷¹annaurrauniagnivluta akilivsiñijnñi, suli iluqaiñijnñi uumikhqisuanijnñi uvaptinik. ⁷²God nagliktauruq anayuuqaaptinun taññiqğugich unniqsuqlisini miqñiqtuñijnñun. ⁷³Uvva unniqsuqlijnñi nalupqinaiñaraja mañjuptinun Abraham-mun. ⁷⁴Uvağut ilaan annautiniagnivluta akilivsiñijnñi uvaptinun savautitquvluni iqsiñaiğluta. ⁷⁵Suli savautilugu inuuniqtutilaaptiktun piluutaitchuakun nalaunjaruakullu. ⁷⁶Aasii ilivich miqñiqtuñ, tairauniaqtutin uqaqtaanik sapigñagniqsrauruam God-im, qanuq aulaniaqtutin sivuani Atangum itqanaiyağlugich inuich akuqtugumiñaqsilugu Ataniq,^o ⁷⁷ilitchuğipkağlugich God-mun annautiniğugich, suliqutiginaiğlugich itqamayumiñaiglugich piluutinich. ⁷⁸Qanuq God-ikput nagliktuutiqaqtuq piqñuktautiqañitchuğlu uvaptinun. Uvlum nutauruam qausağataurağniñatun inniaqtuq uvaptinun, tilikpagu Annauri. ⁷⁹Tamatkua pañmapak taaqtuamiittuat sivuğagivlugu tuqqun, inuurrasiñiaqtut qaummağmi, ukpiğlutinj ilaanun, aasii ilaan inuupkağluta tutqiksilluta.^p

⁸⁰Tavra miqñiqtuq aglinjaruq suañasisaiññaqluniñu nalaunjarualiqiniğmun. Suli nunagluktuami inuunjaruq uvluanunaglaan satqummiğniksrami Israel-guruanun.

Jesus Aniñiña

(Matthew 1.18-25)

2 ¹Taipkunani uvluni Caesar Augustus pitquralinjaruq nunam inupayaurañ atanniqsimakkani atchiitquvlugich. ²Taamna atchiñiq piqqañaruq Quirinius atanaurammañ Syria-mi. ³Tavra inupayaat atchiyaqtuñjarut ilaisa nanmiñiq iniqpañmiñun.

⁴Tavraptauq Joseph aullañammiuq Galilee-miñ, iniqpañmiñ Nazareth-miñ, Judea-mun iniqpañanun David, atiqaqtuamun Bethlehem-mik, qanuq ilaa David-gum kiñuniğivlugu. ⁵Joseph atchiyyaqatiginaga Mary, tuvaaqatiksrutini, siñaiyauruaq. ⁶Tavra tavraniillağmij, iğñiviksrañan tikiutinaga. ⁷Tavra iğñinjaruq anayukhigñmik anunmik aasii nimmañaga miqunaitchuanik ukiñhaanik, aasii ilivlugu niğrutit niğğiviannun, qanuq iniksrañinjarut tukkumavinmi.

Isağulğich Niptaqtut Imnaiqirinun

⁸Tavra tamaani nunami imnaiqirit qaunaksriñjarut imnaimiğnik unnuami. ⁹Tavra Atangum isağulgata niptağviginagai, suli qaumanğa Atangum

ⁿ 1.59 Lv 12.3. ^o 1.76 Mt 3.1. ^p 1.79 Is 9.2.

qammağiksınjaruq avataannun, aasii iqsılınjarut. ¹⁰Tavra isağulgum uqallautınjagai, Iqsıñasi, qanuq uvva, quliaqtuağutiyaqtuğivsi tusaayugaagiksuanik inūpayaat quviasuutiqpaginiakkañiññik. ¹¹Qanuq uumani unnuami aniruč annaurriksi, iniqpañani David, Christ-guruuq Ataniq. ¹²Aasiuvva ilitchuqutiksraqsi ilaagutılaañanik. Ilivsi paqinniağiksi miqłıqtuuraq nimmaañaruq miqunaitchuanik ukiñhaanik, sulı nalavluni niğrutit niğğivianni.

¹³Tavra tavranañatchiaq isağulik piqasinagaat isağulisalaich nangaqługu God, sulı uqaqłutınj, ¹⁴Nangaqtauli God qılañmiittuaq, sulı nunami anuyautairrutıqaglı akunğanni inūich ilaan iviğaumagikkañisa.

¹⁵İsağulgich qılañmuaniñmata, imnaiłiqirit uqañarut inmiñnun, Aullaqtauvagut Bethlehem-mun tautugiagługu taamamna piruaq, Atangum kilgutigikkaña uvaptiñnun. ¹⁶Tavra qilamiqsruqłutınj aullañarut, aasii paqıñğugich Mary-ılu Joseph-lu miqłıqtuurağlu nalaruaq niğrutit niğğivianni. ¹⁷Tavra tautuqqaqługu, uqautilinagaat uqaluk uqausiusiaqtik taavrumuuna miqłıqtukun. ¹⁸Aasii iluqağmin inūich tusaaruat imnaiłiqiriniñ uqaluusiamıñnik aliñjarut. ¹⁹Mary-vlıasii itqaumaginagaı isumalaagutıvılguch iluqaisa piruat. ²⁰Tavra imnaiłiqirit utınjarut, kamañaqsilıqługu nangaqługulu God iluqaisıgun tusaaramikkun tautukkamikıullu uqausiusiamıktun.

Jesus Atchıgaat

²¹Tavra tallimat piñasut uvlut naanmata, nalunaiññutchiqsauğaniñman, atchiqsauñaruq Jesus-mik, atchiutiksırrıtaanik isağulgum sıñaiyaagusañaiññaan.^q

Jesus God-mun Aitchuutauruq Añaayyuvikpañmi

²²Nalautınman Mary-vlı Jesus-lu aullağviksrañak añaayyuvikpañmun nalautitchiyaqtuğłutınj Moses pitqurañiñik miqłıqtuq animman, Jerusalem-munjarut aitchuutıgıyaqtuğługu miqłıqtuqtınj Atanığmun.^r ²³Taavrumuuna aglausımaruq God-im pitqurañiñi inna, “Añuğaiyaaq añaayukłıq ilaaguqauniaqtuq Atanığmun.”^s ²⁴Tavra tikiññaamıñ añaayyuvikpañmun, aitchuiñaruk ikıpkautınik, Atangum pitqurañisa uqaluatıgun, “Malğugnik nuyuaqturuagnik tiñmiañnik, naagga malğugnik tiñmiayaañnik nuyuitchuañnik.”

²⁵Tavra inūik injaruq Jerusalem-mi atıqaqtuuaq Simeon-mik. Taamna inūik nalaunjaruagunjaruq sıvığaani God-im, inūlluatauvlunılu, aasii niğıunjaruq qakugu God tilisiñiaqtilaañanik Annaurrimik Israel-nun, sulı İlitqusıgıksuam añaalanjagaa. ²⁶İlitqusıgıksuam ilitchuğıpkanağaa tuqunianiñiñivılgulu tautukkaluag-nagu Annaurri Atangum tiliñiakkaña. ²⁷Tavra İlitqusıgıksuam isumminjagaa añaayyuvıñmugulıqsiñılgulu. Tavraasii añaayugaaguruak itqutimmatku miqłıqtuq Jesus, pısisaqtuğługu pilğusiatıgun pitqurat, ²⁸Simeon tigumırrıutiñagaa aasii nangaqıvılgulu God uqaqłuni. ²⁹Atanıiq, pañmapak uvaña kivan tuquyumiñıaqsırıña tutqıglıña, qanuq taññıñagiñ unniqsuqłıisın uvamnun. ³⁰Qanuq uvamnık tautuanıkkıga Annaurri, ³¹ilivich tilıñakkan annautitquvılguch inūich sumıpayaaq. ³²Tusaayugaagıksuat ilaagun innaıqtuq qaummaqtun Jew-ğunıjtchuanun, satqummiğługu ilıñiññun ilımun ittuuaq God-ıkun, sulı inūktin Israel isumakkusıağallasılguch qutchıksuakun.^t

³³Tavra Joseph-lu Mary-vlı aliuginagaıch Simeon uqautilıñi miqłıqtukun.

³⁴Sulı Simeon qıññıuağutiñagıq quviasuunmik, sulı uqallautıvılgulu Mary aakana. Sıvunniutaunjaruq una miqłıqtuq ağıvisauniagnıvılgulu annagnıksrañannun inūgiaktuat Israel-guruani, sulı inūgiaktuat tammağniksrañannun. Sulı pısigılgulu

^q 2.21 a Lv 12.3. b Lk 1.31. ^r 2.22-24 Lv 12.6-8. ^s 2.23 Eñ 13.2,12. ^t 2.32 Is 42.6; 49.6; 52.10.

ilaan suutilaana, iñugiaktuat akililiqsuğniagaat uqaluḡmiḡni, ³⁵salapqialugu qanuq isummatiqaqtılaaqtin ilaagun. Aasiili ilivich isumaagutiqaum nagliksaaqtiniagaatin.

³⁶Tavraptuaq aḡnaq atiqaqtuq Anna-mik inmiñiqsuq, uqaqtaa God-im pania Phanuel-gum maḡḡuqaqtuam Asher-mik. Anna aaquañaniqsuq, tuvaqaqatiqañaniqsuaq tallimat malḡugni ukiuni, aasii uija tuquvluni.

³⁷Taimaññaaglaan iñuunaruaq uilḡañavluni, aasii sisamakipiaq sisananik ukiuniḡaruq. Añaayyuvikpaḡmiñ piilailaagunaruq unnuakkaluami uvlukkaluamili niḡilailaaguraḡaluni nanḡaqḡugu añaayyuvigivlugu Ataniq.

³⁸Aasii tavrūña ullakḡugich taavrumanivsauq ikarraḡmi, quyyavigiḡagaa God. Quliaqtuaḡisagaḡañagaa miḡliḡtuq iluqaiññun Jerusalem-miittuanun niḡiuktuaguruanun annaunmik.

Utiqtut Nazareth-mun

³⁹Tavra taḡḡianikamitkik supayaurat pitquraḡiguqtuat Atanḡum, utiḡarut Galilee-mun, aimaagviḡmiḡnun Nazareth-mun.^u ⁴⁰Tavra miḡliḡtuq Jesus agliḡaruq saḡḡisivluniḡu, isumattusiqpakḡuniḡu. Suli God-im iviḡaummatigiḡagaa.

Nukatpiaḡruk Jesus Añaayyuvikpaḡmiittuq

⁴¹Tavra Jesus aḡayuqaak aullaḡaqtuk Jerusalem-mun ukiutuagman niqinaqiviani Qulaurrusiqutikun Itqautim.^v ⁴²Tavra Jesus qulit malḡugnik ukiuniḡman, aullaḡalgitchuk pilḡsikaamiktun niqinaqiyaqtuḡḡutin. ⁴³Tavra niqinaqivik isukḡiñman, utiqsaḡmaḡnik nukatpiaḡruk Jesus qimaktinḡaruq Jerusalem-mun. Aḡayuqaak aasii nalunaruq. ⁴⁴Tavra isummatigivlugu iglaani iglauqataunasugivlugu, iglaunaruq uvluqtutilaḡatun, aasii ivañḡaluaḡaak nanmiñiḡmiḡni aunniugusi-makkamiḡniḡu. ⁴⁵Tavraasii paqinḡisanikamitku, utiqsaḡaruq Jerusalem-mun ivaḡḡugu. ⁴⁶Uvlut piḡasut pianinḡmata paqinḡagaak añaayyuvikpaḡmi, aquppiruaq akunḡanni ilisaurrit pitquranik, naalaḡnivḡugich apiqsruḡtuḡḡugiliḡu. ⁴⁷Tavra iluqagḡin tusaaruat ilaanik kamasunaruḡ kaḡiqsisuḡniḡanik kiggutinḡiḡlu. ⁴⁸Tavra aḡayuqaakisa tautukamitku, niḡiilḡaḡtaunaruq. Aasii aakaḡata uqallautiḡagaa, Iḡñiḡ, summan inna piḡiḡsraqtitpisiguk? Uvva, aapallu uvaḡalu ivañḡagiptiḡiḡi uḡjarrisigivlutin. ⁴⁹Tavra Jesus kiunḡagik, Qanuq imña ivaḡniqḡisiñḡa? Puttuqsriḡayumiñañḡaluaqtutik ittuksrautilaamnik Aapama igluani. ⁵⁰Tavra kaḡiqsriḡaitkaak ilaan uqallautaa inmiḡnun.

⁵¹Tavra Jesus utiqatigiḡagik Nazareth-mun. Suli kamakkutiqaḡaruq ilinḡinun, aasiili aakaḡan tamatkua iluqaisa itqagiḡagai. ⁵²Tavra Jesus isumatuisaiññanaruq aglivluniḡu, sulii iñuunaruaq nalaunḡaruakun iviḡaumavlugu God iñuiliḡu.^w

Alḡaqsruiniḡa John Paptaiqsim

(Matthew 3.1-12; Mark 1.1-8; John 1.19-28)

3 ¹Tavra una piḡaruq akimiaḡanni ukiut umialguniḡani Tiberius Caesar-m, Pontius Pilate kavanaupkaḡḡugu Judea-mi, aasiili Herod atanauraumman Galilee-mi, ilaan aniqataa Philip atanauraumman nunaḡiññun Ituraea-m Trachonitis-lu, sulii Lysanias atanauraumman Abilene-mi. ²Añaayyuliqsiqaum maḡḡigli Annas-lu Caiaphas-lu. Taavrumanu ukiumi, God-im uqaluksriñḡagaa John, iḡñiḡa Zecharias-gum, nunaḡlukuḡuamiitillugu. ³Tavra John kukiḡunaruq iluqaiññun nunanun avataani kuḡḡan Jordan ittuanun, alḡaqsruivluni iñuich paptaiqsautquvlugich, isumalitiḡqqaḡlutin piḡuunmiḡniñ, God-mun

^u 2.39 Mt 2.23. ^v 2.41 Eñ 12.1-27; Dt 16.1-8. ^w 2.52 1 S 2.26; Pr 3.4.

suliquitiginaiqulugich itqaumayumiñaiglugich piluutitij. ⁴Taamna sivuniigivlugu aglausimaruuq Bible-ni inna. Isaiah uqallanaruq,

“Iñuk imma algaqsruiruq nipatuvluni nunagluktuami uqaqłuni, Ataniq qaiyasiruq. Apqutiksriusiuñ sivukkiksilugich.”^x

⁵Iñuktun aularuatun sivulliuqługu umialik immiivlugich iluqsrat, qaiqsaqługich iggich qimiqqallu, sivukkiksaaqługillu saqujaruat apqutit, qaiqsiniqaavlugich qaiğiitchuat. Tainnatulli iñuich isumalitqiksukraupiaqtut isumatij nalaunjasilugich akuqtugumiñaqsilugu God-im uqalua.

⁶Qanuq iñupayaaq ilitchuğiniaqtuq God-im annaurrillatilaanjanik iñuñnik.”

⁷Tavra ilaan uqallautinagai iñusalaich ullautiruat paptaiquvlutij ilaanun, Tuqunaliktun nimigiatur ittusi, pisaasuqtusi. Isumanasi paptaiqsauğiniñağlusi isumalitqiksilaagasi piluutivsiñiñi. Suli isumasagnasi pillugniagaşugalugu God-im tatavsautaa.^y ⁸Iñuusitchi nalunaigługu isumalitqiksilaagasi piluutivsiñiñi. Suli isumasagnasi pillugniagaşugalugu God-im tatavsautaa pisigilugu Abraham-mun kinuniğiniłusi. Qanuq uqallautigivsi, God miqłitqulillaruuq Abraham-mun makkunaruña uyagagniñ.^z ⁹God-im isivğituaa qallipiagataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatur kipisałhiñaaguqługu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq siigñiıluatalaitchuaq kipirausuuruq, aasii qirugivlugu igniğmun. Tainnatun God-im suksraunğigñiagasi iñuich nalaunjarualiqinitchuat.^a

¹⁰Tavra iñusalaich apiqsruqtunagaat, Aasiuvva Qanuğniapisa? ¹¹Tavra John kiunagasi, Iñuk una malğunik quppigaaqtuuaq, aitchuıli igłuanik piitchuamun, suli iñuk niqautiqaqtuuaq, tainnatuttauq pili. ¹²Tax-iñik katitchirit qaiñammiut paptaiqsauyyaqłutij, aasii apigivlugu, Iłisaurrii, qanuğniapisa?^b ¹³Tavra ilaan uqallautinagasi, Katitchiñiñiñiñi qaanigługu piraksriusiaqsi. ¹⁴Anuyaktittauq apiginagaat, Aasiili uvagut qanuğniagmivisa? Tavra John kiunagasi, Tigligiñagu iñupayaaq. Saglutigilugich iñuich uqautiginagich. Apağisigik akiññaktaasi.

¹⁵Tavra iñuich niğiuktuaguvlutij Christ-mik qaiyumaatquamik, iluqağmij nalupqisuutiqañarut John-kun, ilaanni Christ-gunasugalugu. ¹⁶John-gum uqallautinagasi iluqaisa, Ilaagunitchuñ. Alla imma iñuk qaiñiaqtuq sapigñiñhaaqtuuaq uvamniñ. Nalliummatinitchuñ siñiğumiñağlugik aluğutinik. Uvaña paptaiğivsi imiğmik, aglaan ilaan iliniñağaa Iitqusigiksuaq iluvsiñiñun, aasii piigługu piluun. ¹⁷Ilaa arrilisauniaqtuq iñuñmun ilaaguqsiruamun palauvaksranik amiganinñiñ. Katitchuugaich palauvaksrat aasii tutquqługich, aglaalli katitchuugaich amigaiyağniğich aasii ikipkaqługich. Tainnatun Ilaa qaiyasiruq isivğigiaglugich iñupayaurat, annautiyaqtuğlugich nalaunjaruat aasii suksraunğigługich piluuktat igniğmun qamilaitchuamun.

¹⁸Tavra iñuigiaktuanik allaniğlu silğiqsuutinik, John algaqsruinjaruuq tusaayugaagiksuanik iñuñnun. ¹⁹Tavra John uqautiginagaa nağğuksruqługu atanauraq Herod pisigivlugu tuvaqaasiutimmagu Herodias aniqanmi tuvaqataa, suli sutigun allatigun iluqaisigun pigiitchuatigun Herod piranjigun.^c ²⁰Aasii Herod pinjaruuq pigiiñhamaatquamiksulı, John tigutaatqııługu.

Jesus Paptaiqsauñiña

(Matthew 3.13-17; Mark 1.9-11)

²¹Tavra iluqağmij iñuich paptaiqsauğaniñmata, Jesus-tauq paptaiqsauñammiuq. Paptaiqsauğaniğłuni añaayyupkaqtillugu, qılak añañaruuq. ²²aasii Iitqusigiksuaq atqanaruq ilaanun timiqaqłuni tiñmiatur. Aasii nipi tusağnanjaruuq qılaniñ, Ilivich pivittagivlutin Iğniğigikpiñ, iviğaummatigilluatağikpiñ.^d

^x 3.4-6 Is 40.3-5. ^y 3.7 Mt 12.34; 23.33. ^z 3.8 Jn 8.33. ^a 3.9 Mt 7.19. ^b 3.12 Lk 7.29.

^c 3.19-20 Mt 14.3-4; Mk 6.17-18. ^d 3.22 Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 9.35.

Jesus Maŋŋuŋi
(*Matthew 1.1-17*)

²³ Jesus isagutimmagu savaani ilisaurriŋiq ukiuqtutillaqaqpallinjaruq iŋuiŋŋaq qulitun. Iŋuich isummatigijagaat Joseph-mun iŋŋigivlugu. Joseph iŋŋigigaa Heli-m, ²⁴Heli-ŋi iŋŋigigaa Matthat-gum, Matthat-li iŋŋigigaa Levi-m, Levi-ŋi iŋŋigigaa Melchi-m, Melchi-ŋi iŋŋigigaa Jannai-m, Jannai-ŋi iŋŋigigaa Joseph-gum, ²⁵Joseph-li iŋŋigigaa Mattathias-gum, Mattathias-li iŋŋigigaa Amos-gum, Amos-li iŋŋigigaa Nahum-gum, Nahum-li iŋŋigigaa Esli-m, Esli-ŋi iŋŋigigaa Naggai-m, ²⁶Naggai-ŋi iŋŋigigaa Maath-gum, Maath-li iŋŋigigaa Mattathias-gum, Mattathias-li iŋŋigigaa Semein-gum, Semein-li iŋŋigigaa Josech-gum, Josech-li iŋŋigigaa Joda-m, ²⁷Joda-li iŋŋigigaa Joanan-gum, Joanan-li Rhesa-m, Rhesa-li iŋŋigigaa Zerubabel-gum, Zerubabel-li iŋŋigigaa Shealtiel-gum, Shealtiel-li iŋŋigigaa Neri-m, ²⁸Neri-ŋi iŋŋigigaa Melchi-m, Melchi-ŋi iŋŋigigaa Addi-m, Addi-ŋi iŋŋigigaa Cosam, Cosam-li iŋŋigigaa Elmadam, Elmadam-li iŋŋigigaa Er-gum, ²⁹Er-li iŋŋigigaa Joshua-m, Joshua-li iŋŋigigaa Eliezer-m, Eliezer-li iŋŋigigaa Jorim, Jorim-li iŋŋigigaa Matthat, Matthat-li iŋŋigigaa Levi-m, ³⁰Levi-ŋi iŋŋigigaa Simeon, Simeon-li iŋŋigigaa Judah, Judah-li iŋŋigigaa Joseph-gum, Joseph-li iŋŋigigaa Jonam, Jonam-li iŋŋigigaa Eliakim, ³¹Eliakim-li iŋŋigigaa Melea-m, Melea-li iŋŋigigaa Menna-m, Menna-li iŋŋigigaa Mattatha-m, Mattatha-li iŋŋigigaa Nathan-gum, Nathan-li iŋŋigigaa David-gum, ³²David-li iŋŋigigaa Jesse-m, Jesse-ŋi iŋŋigigaa Obed-gum, Obed-li iŋŋigigaa Boaz-gum, Boaz-li iŋŋigigaa Shelah-m, Shelah-li iŋŋigigaa Nahshon, ³³Nahshon-li iŋŋigigaa Amminadab-gum, Amminadab-li iŋŋigigaa Admin, Admin-li iŋŋigigaa Arni-m, Arni-ŋi iŋŋigigaa Hezron, Hezron-li iŋŋigigaa Perez-gum, Perez-li iŋŋigigaa Judah-m, ³⁴Judah-li iŋŋigigaa Jacob-gum, Jacob-li iŋŋigigaa Isaac-gum, Isaac-li iŋŋigigaa Abraham-gum, Abraham-li iŋŋigigaa Terah-m, Terah-li iŋŋigigaa Nahor-m, ³⁵Nahor-li iŋŋigigaa Serug-um, Serug-li iŋŋigigaa Reu-m, Reu-li iŋŋigigaa Peleg-um, Peleg-li iŋŋigigaa Eber-m, Eber-li iŋŋigigaa Shelah-m, ³⁶Shelah-li iŋŋigigaa Cainan, Cainan-li iŋŋigigaa Arphaxad-gum, Arphaxad-li iŋŋigigaa Shem, Shem-li iŋŋigigaa Noah-m, Noah-li iŋŋigigaa Lamech-gum, ³⁷Lamech-li iŋŋigigaa Methuselah-m, Methuselah-li iŋŋigigaa Enoch-gum, Enoch-li iŋŋigigaa Jared-gum, Jared-li iŋŋigigaa Mahalaleel-gum, Mahalaleel-li iŋŋigigaa Cainan, ³⁸Cainan-li iŋŋigigaa Enos-gum, Enos-li iŋŋigigaa Seth-gum, Seth-li iŋŋigigaa Adam, Adam-li iŋŋigigaa God.

Jesus Ikŋigutchtinniaŋusiaŋa
(*Matthew 4.1-11; Mark 1.12-13*)

4 ¹Tavra Jesus aŋalaŋtugu Ilitqusiŋiksuum, aullajarauq kuugmiŋ Jordan-miŋ aasii Ilitqusiŋiksuum aullaqtinŋagaa ²nunaŋluktuumun. Tavrani ikŋigutchtinniaŋagaa tuŋgaum malŋukipiama uvluni. Aasii taapkunani uvluni, niŋiŋaitchuq sumikunnii. Aasii isukŋiŋmata, Jesus kaaliŋjaruq.

³Tuŋgaum uqallautinŋagaa, Iŋŋigipiaqpatin God-im, una uyaŋak punniŋuquuŋ.

⁴Jesus kiŋŋagaa, Aglausimaruq Bible-ni, Iŋuk iŋuuniaŋitchuq niqikun kisiagun, [aglaallu ukpiŋilugich uqalupayaŋi God-im.]^e ⁵Tavrasuli tuŋgaum mayuutinŋagaa qutchiksuumun iŋŋimun, aasii satqummiutivlugu iluqaŋiŋik umialgutitŋiŋik nunam akkupauraq. ⁶Aasii uqallautivlugu, iliŋnun aitchuutiginiŋaŋiga iluqaan taamna atanignaun kamanautaallu, qanuq aitchuutaŋjaruq uvamnun, aasii kimulliqaa pisukkuma aitchuutigiyumiŋaŋiga. ⁷Tavraasii ilivich sitquŋlutin aŋaayyuvigumŋa,

^e 4.4 Dt 8.3.

iluqaisa aitchuutiginiagitka tamatkua ilinun. ⁸Tavra Jesus kiunagaa, [Aullağiñ Satan.] Aglausimaruq Bible-ni inna, Añaayyuvigisağiñ Ataniq God-in, suli kisian savautilugu.^f

⁹Tavra Tuunğaum aullautinagaa Jerusalem-mun, aasii inillakługu nuvuquyanun añaayyuvikpaum, aasii uqallautivlugu, Iğñigipiaqpatin God-im, tavranna nautkiagıñ, ¹⁰qanuq aglausimaruq Bible-ni inna, “God-im tiliñiağai isaguliñni munağitqulutin.”^g ¹¹Aasii isagulgich qaunaginiagaatin piyaququñilutin.^h ¹²Tavra Jesus kiunagaa, Uqallautanaruq Bible-ni, Uuktuğnianitkiñ Ataniq God-in.ⁱ ¹³Tavra Tuunğaum ağıuganikkamigich iluqaisa ikğigutchaktinniutit, ilaa qimautinaruq ilaaniñ nalautitchiagisağılu uuktuatqigviksrani.

Jesus Aullağniigaa Savaani Galilee-mi

(Matthew 4.12-17; Mark 1.14-15)

¹⁴Tavra Jesus aņalalıgu Ilitqusigiksuam Galilee-mun utinaruq aasii quliaqtuağinagaat nunaaqqipayaanun sumulliqaa. ¹⁵Tavra ilaa ilisaurrinaruq añaayyuviniñni, aasii iluqağmıñ iñuich nanğanagaat.

Jesus Ukpigınitkaat Nazareth-mi

(Matthew 13.53-58; Mark 6.1-6)

¹⁶Tavra Nazareth-munaruq iñuguğvinmiñun, aasii añaayyuvıñmunaruq pilğusikaamisun Jew-guruat savairvianni. Tavra makinaruq taiguagıñatłuni. ¹⁷Aasii qaiñnagaich makpıgaanı Isaiiah-m uqaqtaata God-im. Ilaan isivinğagai makpıgaat aasii paqıługu aglausimaruq inna,

¹⁸“Ilitqusigiksuajan Atanğum aņalatkaaña, qanuq ilaan nalunaiqsagınagaaña alğaqsrıtıqıvıluña tusaayugaagıksuanik kamasaanjıchuanun, [quviasaaquvlugıllu isumaagıtıtuqtuat.] Ilaan tilinagaaña quliaqtuağıtıqıvılgıch tamatkua aņalatıtuat pıluunmun annaurrayumiñağıvılgıch, suli qıñıllasılgıch ayaunaruat, atanğısıtıtuqıvılgıllu tamatkua naglıksaaqıtıtauruat pıluun pisıvılgılu.^j

¹⁹Ilaan-suli tilinagaaña quliaqtuağıtıqıvılgıch iñuich pañmapak akuqtuğumiñağıvılgıch Atanığmun.”

²⁰Tavra Jesus imunagıai makpıgaat, aasii utıqtılgıch kıvgamun tutquqıvılgıch, aasii aquvıłuni. Tavrani iluqağmıñ iñuich añaayyuvıñmiıtuat takunnaakkiutinagaat. ²¹Tavra uqautırraqıñagıai, Uvlupak taamna tusaakkaqısi Bible-niñ tañıqsaganıktıq. ²²Tavra iluqağmıñ uqautıgılluatanagaat, suli kamasuutıgıñagıach uqalulluatat uqautıgıranı. Uqallanammıut, Uvvauna Joseph-gum iğñıgıaa. ²³Tavra uqallautınagıai, Nalupqınaitchuamik uqallagvıgıniagıvıñıña uumıña uqalugaamik. Taaktıi, ilıñnik iñuıqıñ. Tusaanaravut kamanaqtıat savaatin Capernaum-mi maanıllu savaagıkkıch ilıvıch nunanı. ²⁴Jesus uqallavsaanaruq, İlumun uqallautıgıvısi, uqaqtaa God-im akuqtuqtaulaitchuq nanmıñıq iñuñmiñı.^k

²⁵Aglaan ilumun uqallautıgıvısi, iñugiaktıat ulğanaruat iñuunaruat Israel-mi Elıjah iñuumman. Sıalulainınaruq ukiuni pıñasuni itchaksranıllu tatqıñı, kaaksıuqpañmata iñuich iluqaani nunañanı.^l ²⁶Tavra Elıjah tilıraunaitchuq nallıannun-unnıi taapkuu iñuich, aglaan ulğanaruamun Jew-gunıchıamun, iñuuruamun Zarepheth-mi nunaqqımi Sidon-mııtuami.^m ²⁷Suli God-im uqaqtaa Elisha iñuumman iñugıanaruat kılıgıruaqtıtuat Israel-mi, aasii nallıñıch-unnıi iñuıqsıraunaitchıt. Aglaan Naaman, Syria-ğmıu kısımi iñuıqsıraunaruq.ⁿ ²⁸Tavra tusaakamırrıu taamna, iluqağmıñ añaayyuvıñmiıtuat qınnapağatanaruat. ²⁹Tavra ilıñıch makrıñaruat aasii

^f4.8 Dt 6.13. ^g4.10 Ps 91.11. ^h4.11 Ps 91.12. ⁱ4.12 Dt 6.16. ^j4.18-19 Is 61.1-2. ^k4.24 Jn 4.44. ^l4.25 1 K 17.1. ^m4.26 1 K 17.8-16. ⁿ4.27 2 K 5.1-14.

tiguniqłakługu annisiŋagaat Jesus iniqpaŋmiñ, saqiŋrugivlugu siñaanun qimiqqam siŋitchukługu. Iniqpaŋat ittuaq qimiqqam qaŋaŋani. ³⁰Tavra akunniraqługich iñusalaich, Jesus aullaŋaruq.

Iñuk Ilitqusiqlulik

(Mark 1.21-28)

³¹Tavra Jesus Capernaum-muŋaruq iniqpaŋmun Galilee-mi. Tavraasii ilaan iłisautiŋagai Jew-guruat savairvianni. ³²Tavra iñuich kamasuutiqaŋarut iłisauriñiŋanik, qanuq ilaan uqaluŋi kamanararut. ³³Tavra aŋaayyuvuŋmi inŋaruq iñuk ilitqusiqluqaqtuaq, aasii nipatutilaamisun nivliŋaruq, ³⁴uqaqluni, Jesus Nazareth-miu, summan iłaksiavisigut? Uvaniitpich suksraunŋiŋuqluta? Iłisimagiga kiutilaan. Ilaa Piłuutaitchuaq God-im pia. ³⁵Tavra Jesus suaŋagaa uqallautivlugu, Nipaisaagiñ. Anniñ ilaaniñ. Tavra ilitqusiqluum ulŋutqaaqlugu sivuŋaanun Jesus, aniŋaruq ilaaniñ annigaluagnagu. ³⁶Tavra iluqaŋmiŋ aliŋarut aasii avanmun uqaagaqsivlutuŋ, Sunauna uqallaun? Qanuq sumiñ atanigŋaqtuqaqluni suaŋatiqaqluni lu piraksriłłagai ilitqusiqluich, aasii ilaisa kamaŋillavlugu. ³⁷Tavra uqaluk ilaagun siaminŋaruq inipayaanun tamatkunani nunani.

Jesus Iłuqaŋigai Iñugiaktuat Iñuich

(Matthew 8.14-17; Mark 1.29-34)

³⁸Tavra Jesus anivłuni aŋaayyuvuŋmiñ Simon aimaagvianuŋaruq. Tavra Simon aakaruŋa ŋaŋiŋaruq sunnautiqaqaqluni, aasii ilaisa ikayuqtaiłiqutiŋagaat ilaanun. ³⁹Tavra Jesus makitchaqtuŋaruq siŋigviŋisa saniŋaanun, aasii suakługu sunnautaa, aasii sunnautaiŋaruq. Tavrauvvaa makiłłuni niqluŋutirraqsiniŋagai.

⁴⁰Tavra siqiñiq nipisaŋataqsimman, iluqaŋmiŋ tamatkua ŋaŋittuaqaqtuat qanusilımaaniŋ ŋaŋirrutinik qaŋŋisiŋagaich Jesus-mun. Tavra ilaan aksiuŋagai iluqaisa aasii iłuqaŋivlugu. ⁴¹Suli ilitqusiqluich-unnii animmiraqtut iñugiaktuanıñ iñuŋniñ nipaallvutuŋ, Ilivich Iŋniŋigaaŋin God-im. Tavra Jesus suagaŋigai, suli uqaqtitchaiłivlugu, qanuq iłisimagaat Christ-gutilaaniŋanik, Iŋniŋa God-im.

Jesus Alŋaqsruirug Judea-mi

(Mark 1.35-39)

⁴²Tavra uvlaagmagu Jesus aullaŋaruq aasii iñuıłıaamukłuni. Tavra iñuich ivanŋagaat. Aasii paqinnamirruŋ, qimaktaiłiŋarut ilaanun. ⁴³Tavra ilaan uqallautiŋagai, Alŋaqsruiruksrauruŋa tusaayugaagiksuanik atanniqsimmataata God-im, allanullu iniqpaŋnun, qanuq God-im tilinŋagaŋa taamna savaagıtquvlugu. ⁴⁴Tavra ilaa alŋaqsruinŋaruq aŋaayyuvuŋniñi Judea-mi.

Jesus Ququagaı Sivulliich Iłitchitqurat

(Matthew 4.18-22; Mark 1.16-20)

5 ¹Tavra Jesus makitaŋaruq siñaani tasiata Gennesaret. Tavrani iñuich katilŋataviŋarut naalagumavlutuŋ uqaluaniŋ God-im. ²Tavra Jesus tautuŋagik malŋuk umiaqpaurak amummiruak. Iqaluŋniagtıt qimakkaniŋich salummai vluŋiŋ kuvranik. ³Ikivluni iŋluanun umiaqpauram Simon pigikkaŋanun, Jesus apiŋiŋagaa kaimitaallaquvlugu nunamiñ. Aasii ilaa aquptaqaqluni iłisautirraqsiniŋagai iñuich umiaqpauramiñ.

⁴Tavra Jesus uqaŋaiqami, uqallautiŋagaa Simon, Saavittitchi itiruamun aasii niŋillugich kuvraŋi qaaksaŋlusi. ⁵Tavra Simon-gum kiunŋagaa, Iłisaurrii

^o 4.32 Mt 7.28-29. ^p 5.1-3 Mt 13.1-2; Mk 3.9-10; 4.1.

iqaluṅni allakkaluaqtugut tavra unnuaqtutilaanatun aṅiīññallaktugut. Aglaan uqallautin pisiḡilugu kuvriḡñiaqtuṅa.⁶ Tavra kuvrianikamiṅ, qaanḡagaich iqalusalaiḡ, aasii kuvraṅich aliḡaḡñialaṅarut.⁷ Nuluḡaṅagaich alḡaisiṅ iḡluani umiaqpauramiittuat qaiḡlugich ikayuḡiaquvlutiṅ. Aasii qaiḡvlutiṅ usiḡliṅḡagaik iluqaaktun umiaqpaurak, pukḡipiagataḡlugik.⁸ Tavra Simon Peter-m iḡitḡuḡikamiṅ taamna, sitḡuṅaruḡ sivuḡaanun Jesus aasii uqallaktuni, Aullaḡiṅ uvamniṅ Ataniiq, qanuḡ uvaṅa piḡluktuaḡuruṅa iṅuk.⁹ Qanuḡ ilaalu taapḡualu piḡqatini niḡiḡiḡaqtuṅarut taapḡunuuna iqaluktamikkun.¹⁰ Taapḡuagluami James-lu John-lu iḡñiṅiḡk Zebedee-m alḡaiḡuruak Simon-mun. Tavra Jesus uqallautiḡaa Simon, Iqsiṅak. Iqalugniḡaḡusiḡsun, tavraṅḡaglaan iṅunnagḡiaḡniaqtutin.¹¹ Tavra amuanikamiḡisigik umiaqpauratik, qimaṅagaat sunapayaḡaḡ aasii malikḡugu Jesus.

Jesus Mamititkaa Killiḡruaqtuḡtuḡaḡ

(Matthew 8.1-4; Mark 1.40-45)

¹²Tavra Jesus itillugu iniqḡaich iḡaṅanni, iṅuk qaiṅaruḡ killiḡruaqtuḡḡaktuḡaḡ. Tautukamiṅ Jesus sitḡuṅaruḡ sivuḡaanun aasii apiḡivlugu, Ataniiq, pisukḡuvich mamititchumiṅaḡiṅma.¹³ Tavra Jesus isaaḡḡuni aksiṅḡagaḡ uqallaktuni, Piyummatiaḡtuṅa. Mamittin. Tavraṅḡatchiaḡ killiḡruaṅi mamiṅarut.¹⁴ Tavra Jesus uqaullaapiṅagaḡa quliḡtuḡaḡuṅiḡḡugu kimulliḡaa, aglaan uqallautivlugu, Aṅaayyuliḡsiḡḡaṅmugiṅ qanuḡitilaḡiaḡḡlutin, aasii aitchuiḡutin ikiḡḡautinik Moses piraksiḡutiṅiṅiḡ, ukḡiḡnaḡsisaḡḡlugu ḡaṅmapak salumasisilaan.¹⁵ Tavra siamiḡhaaḡsiṅñiṅaṅaruḡ uqaluk ilaagun, aasii iṅugiapiḡaḡaḡtuḡat iṅuich katiṅaruḡ naalagiaḡḡutiṅ suliiḡaḡsiḡkaḡiaḡḡutiṅ naṅirrutimiṅiṅiḡ.¹⁶ Tavra Jesus aullaḡuuruḡ iṅuiḡaamun aṅaayyuyaqḡḡḡuni.

Jesus Iḡaḡsiḡaa Aulalaitḡuaḡ Iṅuk

(Matthew 9.1-8; Mark 2.1-12)

¹⁷Tavra tamatḡua uvlut iḡaṅanni, Jesus iḡisaurriḡkaḡtillugu, iḡaṅich Pharisees-lu iḡisaurriḡḡu pitḡuranik aḡḡḡiṅarut sanigaaṅi, qaiṅaruḡat nunaḡaḡḡiḡaṅaṅiṅiṅiḡ Galilee-m Judea-vlu, Jerusalem-miḡḡu, tavra Atanḡum God-im suaṅḡasiṅagaḡa Jesus iḡaḡsiḡyumiṅaḡsiḡivḡugich naṅittuat.¹⁸ Tavraptauḡ iṅuich iḡaṅich qaḡḡirriṅarut aulalaitḡuamik nalaruamik ikuvḡamiṅiḡ, aasii itḡutisaḡaluaṅagaat iḡlumun iḡisukḡugu sivuḡaanun Jesus.¹⁹ Aasii itḡutiḡyumiṅaiṅñamirruḡ, iṅuich tativlutiṅ, mayuṅarut iḡlum qaanun, qilaṅa aasii aṅmaḡaaḡḡugu niḡiḡugu ikuvḡaḡtuḡmaḡan qitḡannun iṅuich sivuḡaanun Jesus.²⁰ Tavra Jesus puttusḡriḡkamiṅ ukḡiḡḡutaḡ taapḡua iṅuich, ilaa uqallaṅaruḡ aulalaitḡuamun, iṅuuk, piḡuḡutin suliiḡḡiṅaiḡsaḡurut itḡaumayumiṅaiḡḡugich.²¹ Tavra iḡisaurriḡḡu pitḡuranik Pharisees-lu apiḡsruḡtuḡutirraḡsiṅarut avanmun, Kiṅauna iṅuk uqaḡḡa tainna God-itun? Kiṅaliḡaa suliiḡḡiṅaiḡsiḡyumiṅaiḡḡuḡ itḡaumayumiṅaiḡḡugich piḡuḡutinik aglaan God kisimi.²² Tavra Jesus puttusḡriḡkami tainna isumanigḡmata, uqallautiḡagai, Summan isumaviḡi tamatḡuniḡa? ²³Nalliak siḡḡiḡnaiḡhaaḡḡa uqallaktuni, Piḡuḡutin suliiḡḡiṅaiḡsaḡurut iliṅnun, naagḡa uqallaktuni, Makillutin pisiḡaḡiṅ? ²⁴Ukḡiḡnaḡsiḡḡiḡnaḡiḡa ilivsiṅñun Iḡñiṅa iṅuum ataniḡnaḡḡiḡaḡḡiḡaṅaniḡ nunami suliiḡḡiṅaiḡḡumiṅaḡḡugich piḡuḡutin. Tavrani uqallautiḡagaḡa iṅuk aulalaitḡuaḡ, uqallautiḡiḡḡiṅ, makittin. Tigulugich ikuvḡatin, agḡiṅiḡ. ²⁵Tavra tavrauvvaa ilaa maḡiṅaruḡ sivuḡaanni, aasii tiguvḡugich ikuvḡani aiṅaruḡ naṅaḡḡugu God. ²⁶Tavra iṅuich aliḡuḡḡḡapiṅarut kamatchakḡutiṅ, naṅaṅagaat God uqaḡḡutiṅ, Qiṅiṅaruḡḡ aliḡuḡnaḡḡuanik sunik uvlupak.

⁶5.5 Jn 21.3. ⁷5.6 Jn 21.6. ⁸5.8 Job 7.19-20; Ps 39.13. ¹⁵5.14 Lv 14.1-32.

Jesus Ququaġaa Levi

(Matthew 9.9-13; Mark 2.13-17)

²⁷ Taavruma aquagun Jesus anjaruq, aasii tautuġagaa tax-iñik katitchiri atiaqqtuaq Levi-mik, aquppiñiqsuaq tax-iliqivini. Tavra Jesus uqallautiġagaa, Malinġa. ²⁸ Tavra Levi-m makiñuni qimaġagai supayaat, aasii malikġugu Jesus. ²⁹ Tavra Levi-m niqinaqusiugutiqpanagaa Jesus iglumiñi. Aasii tavrani iñusalaich injarut tax-iñik katitchirit ilaqaqłutinj allaniglu aquppiqatauranik niġġiviniñi piqatigivlugich. ³⁰ Tavra Pharisees ilisaurrinjilu pitquranik uqamayutiġagaa Jesus ilitchitquranj, Summan niġiqatiqaġuvisi imiqatiqaqłusiļu tax-iñik katitchirinik piłuusiqiriniglu? ³¹ Tavra Jesus kiunġagai, Surruitchuat taaktituaksraitchut, aglaan nanjittuat. ³² Qainjaitchunja ququaġiaġlugich nalaunjaruat iñuich, aglaan piłuusiqirit isumalitqivlugich.

Apiqqun Niġilailaġnikun Añaayyuqłuni

(Matthew 9.14-17; Mark 2.18-22)

³³ Tavra iñuich ilanġisa uqallautiġagaaat Jesus, John-gum ilitchitquranj akulaitchuami niġilaitchuurut añaayyuqłutinj, tamatkualu ilitchitquranjich Pharisees, aasiļi ilivich ilitchitquratin niġiugaqtut imiqłutiglu. ³⁴ Tavrani Jesus kiunġagai, Isummatigivisigik tuyuġmiat katirrusiqiruani niġilaitquvlugich sivisutillaanġatun uiksrautim nayuutiniġata ilinjiñun? Tainna piñianjitchut. ³⁵ Aglaan uiksrautim aullaurraviksraġa tikitchumaaqtuq, aasii taimanigu niġilaitpaallugniaqtut.

³⁶ Jesus uqautivsaanammigai uuktuunmik. Kiñaliqaa aliksiļaitchuq ilaviñinjanik nutauruam annuġaam aasii ilaagutivlugu annuġaalunmun. Tainna pigumi, aligñaġaa nutauruam annuġaaq, suli ilaaksraqtaaguruuq nutauruamiñ annuġamiñ allakaagusugñaġmiuqsuli utuqqauruamiñ. ³⁷ Iñuum suli immiutilaitkaa nutauruam wine puuġruanun, qanuq nutauruam wine-gum puvlagluni qaagñaġaa puuġruaq, aasii wine maqiluni asiñun, aasiļi puut maqulutinj. ³⁸ Aglaan nutauruam wine puugaksraupiaqtuq nutauruanik puunik. ³⁹ Suli iñuktun kipiġniunġichuatun imiġugluni nutauruam wine-mik imianġjavluni utuqqauruam wine-mik, tainnatun iñuich uqaġuurut utuqqauruat piłgutichich nakuuļhaaġnivlugich nutauruamiñ piłgutchiñiñ.

Apiqqun Jew-guruat Savaiññiġatigun

(Matthew 12.1-8; Mark 2.23-28)

6 ¹ Jew-guruat savairvianni, Jesus-lu ilitchitquranjilu pisuallaġminj palauvaksrat nautchiaqaġviatigun, ilaan ilitchitquranjisa nutchuġaġaich nauganiktuat palauvaksrat, amiġaiyaqługich arganmiñnik, aasii niġivlugich. ² Tavrani ilanġich Pharisees uqallajarut, Summan uvva inna pivisi? Qanuq pitqunjsauruq taamna pitquraptinjni savaiññiptigun. ³ Tavra Jesus kiunġagai, Nalupqinaitchuamik taiguanġarusi qanuq David piġatilaanjanik kaaksiuliqamiñ piqatiniļu. ⁴ Ilaa isiġaruq God-im iglunanun aasii punniksraqłuni ilaaguaqtaunġaruanik God-mun, niġitqunjsauruanik iñunun aglaan añaayyuliqsiqpanun kisan. David niġiġaruq suli aitchuqługich piqatini. ⁵ Tavra Jesus uqallautiġagai, Iġñiña iñuum atanġnaqutiqałhaaqtuq pitquraniñ aġalatchiruaniñ iñunjanik savaiññiġmi.

Iñuk Argakisuuraq

(Matthew 12.9-14; Mark 3.1-6)

⁶ Allamisuli Jew-guruat savairvianni, Jesus isiġman añaayyuviniñmun suli ilisaurrivluni, iñuk tavraniinjanmiñiqsuaq taliqpia argakisuuraq. ⁷ Tavra pitquranik

⁴ 5.30 Lk 15.1-2. ⁵ 6.1 Dt 23.25. ⁶ 6.3-4 1 S 21.1-6. ⁷ 6.4 Lv 24.9.

il̄isimanaqtut siigñian̄isigun. Fig-gich pukulaitkisi kakillaḡnaniñ napaqtuniñ, naaggaunnii grapes-nik pukulaiñm̄iusi uqpiñhuniñ.^d 45 Iñulluataq nakuurualiqirug qanuq nakuuvluni isumaqaḡv̄iñmiñi. Aasiisuli pigiitchuaq iñuk pigiitchualiqivluni, pigiitchuam̄ik isumaqaḡluni. Tavra iñuk uqaqami uqaluñmigun salapqiaḡaa irrusipiani.^e

Malḡuk Iḡluqpirik

(Matthew 7.24-27)

46 Tuḡluḡagaksraḡiñitkivsiḡa Atanivsiññik kamagiym̄añitkuv̄sigik il̄isaurrutitka ilivsiññun. 47 Iñupayaaq qairuaq uvamnun aasii tusaavlugich uqalutka kamagiv-lugil̄lu, il̄isautiniaḡivsi sumik arriqaqt̄ilaañanik. 48 Arriqaqtuq iñuñmik iḡluqpiruam̄ik nivak̄luni itisiv̄lugu, mañḡuliiv̄luniasii uyagaum̄ qaananun. Tavraasii uliqpañman, kuugaluich ulutimmarruñ taamna iḡluqpaq, aulayyañaitchuq, qanuq mañḡuliḡluatañaruq. 49 Aglaalli iñuktauq tusaagaluqaḡluni kamaksriñiññami uqaluñmik, arriqaqtuq iḡluqpiruam̄ik nunam qaananun mañḡuiḡaaḡlugu. Tavraasii kuugaluich ulutimmarruñ, tavrañḡatchiaq ulḡuv̄luni suksraunḡipaluñaruq.

Jesus Iḡuaqsigaa Añuyaktit Atanaurañata Kivḡaḡa

(Matthew 8.5-13)

7 1 Tavra Jesus uqañaiqami iluqaiññik uqalugiram̄iñik iñuñnun, ilaa Capernaum-muñaruq. 2 Tavra añuyaktit atanaurañata kivḡaḡa piqpagikk̄aḡa nañiñaruq tuquyasiv̄luni. 3 Tavra añuyaktit atanaurañata tusaakamiuñ Jesus qaisilaañanik, tilisiñaruq ilaanun umialiñnañiñik Jew-guruat apiḡitquv̄lugu qaiḡluni iḡuaqsiaqt̄uaquv̄lugu kivḡani. 4 Tavra tikiññamirruñ Jesus, apiḡiñagaat kipiḡnaqsiv̄lugu, uqaḡlutiñ, ilaa nalliummatirug ilivich ikayuḡupku taavrumiḡa, 5 qanuq ilaan nakuaḡipiallakkai iñuvut, sul̄i añaayuv̄viliñagaatigut. 6 Tavra Jesus aullaqatigiñagaat. Tavra qallimman iḡlumun, añuyaktit atanaurañata tiliñagaat avilaitqatit ilaanun, uqallautitquv̄lugu, Ataniiq, isumaalluksaḡnak il̄iñnik, qanuq uvañ aalliummatin̄itchuñ aqiguvich isiḡlutin iḡlumun. 7 Uvva isummatigiñiñuñ aalliummatilun̄a ullakkumiñaḡlutin uqallaksiññaḡiñ uqaluñmik, aasii kivḡaga iḡuaqsirauniaqtuq. 8 Uvvaliuv̄a ataniqaḡmiñuñ atanauranik, aasii añuyaktiqaḡmiñuñ aḡalatam̄nik. Uqallakama ilañannun, Aullaḡiñ, tavra aullaqtuq, sul̄i allamun, Qaḡḡiñ, qaimmiraqtuq, sul̄i kivḡamnun uqallakama, Una piun, ilaan pisuummigaa. 9 Tavra Jesus tusaakamiuñ taamna, ilaan aliuḡusuutigiñagaat, aasii kiñiaḡluni uqallautiñagaat iñusalaich maliktuat, Uqallautiḡivsi, Israel-guruaniunnii kasuiñaitchuñ iñuñmik tainnatun ukpiḡutiqaqtuam̄ik. 10 Tavra taapka tiliurañaruat utiqamiñ iḡlumun, tautuñagaat kivḡaq iḡuaqsiv̄lugu.

Jesus Añipkaḡaa Uilḡañaruam̄ Iḡñiñ

11 Uvlaakumman Jesus aullañaruq iniqpañmun atiqaqtuamun Nain-mik, aasii il̄itchitquraisa iñusalaiḡluni malin̄agaat. 12 Tavra qallimmiuḡlu paaqpañanun iniqpaum, aatchiñarut iñuich tuquruam̄ik akigaḡlugu, iḡñit̄ualuapt̄auq aḡnam uilḡañaruam, aasii iñusalaich iniqpañmiñ piqasiḡñikk̄aḡat. 13 Tavra Atanḡum tautukkamiuñ uilḡañaruq, naḡliksratchañaruq ilaanik aasii uqallautiñagaat, Qianak. 14 Tavra ullak̄lugu aksiunḡagaat akigauta, aasii akigaḡtiñi nutqañarut. Tavra Jesus uqallañaruq, Nukatpiaq, uqallautiḡikpiñ, makittin. 15 Tavra tuquñaruq iñuk aquvin̄aruq, aasii uqarraqsiv̄luni. Tavra Jesus qaiñḡagaat aakananun. 16 Kamatchapiaḡatañarut iluqaḡmiñ iñuich, aasii ilaisa nanḡañagaat God uqaḡlutiñ, Kamanaqt̄uaq uqaḡtaa God-im iñukpalliñaruq

^d6.44 Mt 12.33. ^e6.45 Mt 12.34.

akunnaptiḡni, uqaḡlutiglu God-im annautiyaḡtuḡai iḡuḡni. ¹⁷Tavra taamna Jesus piranḡ tusaanḡaat iluḡḡmiḡ Judea-mi, avataaniḡ iluḡaiḡni nunaaqḡiḡni.

John Paptaiqsim Tiligik Iḡitchitquranḡni Jesus-mun

(Matthew 11.2-19)

¹⁸Iḡitchitquranḡsa John quliatḡtuḡatiḡaat tamatkuniḡa iluḡaiḡniḡ. ¹⁹Tavrani John, qaitqunḡagik malḡuk iḡitchitquranḡni, aasii tilivḡugik Ataniḡmun, apiḡiyaḡtuḡuvlugu uumiḡa apiqunmik, Iliuvich taimḡa qaiyumaḡtuḡaguruḡaḡ, naagga allamik niḡiuvsaḡniḡpisa? ²⁰Tavra iḡniḡ tikiḡniḡamitku Jesus, iliḡik uqallaḡaruk, John Paptaiqsim tiliḡaḡatiguk iliḡnun, iliḡsimasukḡuni ilivich taimḡaummagaan qaiyumaḡtuḡaḡ, naagga allamik niḡiuvsaḡniḡpisa? ²¹Taavrumani ikarraḡmi Jesus iḡuaqsiniḡai iḡuḡiaktuat naḡirrutiniḡ, suaḡḡuḡutiniliḡ, ilitqusiḡḡuḡniḡ, suli iḡuḡiaktuat ayaḡaruat qiniḡillasipkanḡai. ²²Tavra ilaan uqallautiḡaiḡ John iḡitchitqurak, Aullaḡlutik quliatḡtuḡatiḡaatku John sunik tautukkaptiḡnik tusaanḡaraptiḡniglu, ayaḡaruat qiniḡillasirut, tusiattuat pisuallasirut, killiḡruḡtuḡtuat mamittut, suli tusaalaitchuḡat tusaallasirut, tuquruḡat aḡipkaḡtaummiut, piḡaḡtuksrauruḡat tusaayugaḡiksuaḡ alḡaqsruusiḡaḡaḡ. ²³Quviasugli iḡuk ukpiḡaiḡitḡuaḡ uvamnun.

²⁴Tavra John iḡitchitquranḡnik aullaaniḡmaḡnik, Jesus uqautirraqsiniḡai iḡuḡiaktuat iḡuich sivuniḡivlugu John. Sunaimḡa tautuḡiaḡtaḡuvisiḡunḡ nunagluktuamun? Tautuḡiaḡtaḡpisiḡunḡ iḡuk maliksuktaqsiniḡaḡtuḡaḡ iviḡruatun anuḡim aulataḡikkanaḡatun? Naumi. ²⁵Suna tautuḡiaḡtaḡuvisiḡunḡ? Tautuḡiaḡtaḡpisiḡunḡ iḡuk annuḡaḡik-suaḡ akisuruḡanik? Iḡisimarusi tamatkua annuḡaḡiḡpiḡaḡtuḡanik annuḡaḡaḡtuḡat suli iḡuuruḡat sunik ayuqsraḡiḡḡutiḡ umialgich igluḡpaḡiḡniḡittut. ²⁶Suna tavra tautuḡiaḡtaḡaḡniḡpisiḡunḡ? Tautuḡiaḡtaḡuvisiḡunḡ God-im uqaḡtiḡa? Aaḡ. Nalupqinaitchuḡ, kamanalḡaaḡtuḡ-unniḡ uqaḡtiḡiḡniḡ God-im. ²⁷John taimḡauruḡ aglausimaruḡ Bible-ni inna, “Uvva, tiligiga kivgaḡa sivuḡni, itqanaiaḡniḡai iḡuich akuḡtuyumiḡaḡsiḡugich iliḡnik.” ²⁸Nalupqinaitchuamik uqallautiḡivsi, John kamaḡniḡqsrauruḡ iḡuḡniḡ anḡaruaḡniḡ nunami. Paḡmapaḡmiḡaḡlaan iḡuk kamanaiḡniḡqsrauruḡ tamatkunaniḡa atanniḡsimapkaḡtuḡaniḡ God-mun, kamanalḡaaḡtuḡ John-miḡ, qanuḡ iḡitchuḡiḡhaḡniḡaḡtuḡ sunik God-im salapḡiḡniḡakkaḡniḡik uvapkun.

²⁹John uqaḡman iluḡḡmiḡ iḡuich, tax-iḡniglu katitchirit naalaḡniḡaḡaḡ. Iliḡich kamaksriḡarut God-im nalaunḡaruamik piraksriḡutaanik, paptaiqsiniḡutiḡ John-mun. ³⁰Aglaalli Pharisees-lu iliḡaurriḡḡuḡ pitquranik paptaiḡunḡitḡuḡat John-mun, pisuḡiḡniḡaḡat sivuniḡikkanaḡa God-im inmiḡnun.

³¹Tavra Jesus uqallavsaaḡaruḡ. Sumun aasii arriḡiḡniḡaḡpiḡ ukua iḡuuruḡat paḡmapak? Suli sutun itpat? ³²Miḡiḡtutun ittut avutqautiruḡatun piuraḡḡutiḡ kasimaraḡaḡviḡniḡ, katirusiḡiḡniḡaḡḡutiḡ, tuquruḡaniglu aḡaayurriḡniḡaḡtuḡatun. Piuraallaḡmiḡ ququallativlutiḡ avanmun inna, Atuḡtuuraḡtiguḡaḡivsi uaminḡitḡhusi. Kiḡunḡuḡniḡaḡḡuḡaḡ qiaḡniḡaḡaḡta, qiaḡitḡhusi. ³³John Paptaiqsiniḡaruuḡ. Qaikami niḡiḡaitqataḡaruḡ imiḡaluḡniḡiḡ wine-mik, aasii uqaḡtigiḡiksi ilaa ilitqusiḡḡuḡaḡnivlugu. ³⁴Iḡniḡa iḡuum qaiḡaruḡ niḡivḡuni imiḡḡuniḡ allatun iḡuktitun, aasii uvyauḡiksi, Marra niḡḡiḡsuruuḡ wine-tuḡtiḡpaḡlu, avilaitqataḡat tax-iḡnik katitchirit, piḡuḡsiḡirillu. ³⁵Suliquḡaḡitḡuḡ qanuḡ uqaḡaluḡvsi, qanuḡ isumaturuḡat iḡuich puttuqsriḡḡaḡat God-im isumattutaa.

Jesus Aimaḡvianiittuḡ Simon Pharisee-guruam

³⁶Iḡanata Pharisees aiyugaḡaḡaḡa niḡiḡatigitiḡvḡluni. Jesus aiyugaḡaḡaḡaruḡ Pharisee-m igluanun, aasii aquviniḡaruḡ niḡiḡiaḡḡuni. ³⁷Tavra tavrani iniḡpaḡmi,

^f7.22 a Is 35.5-6. b Is 61.1. ^g7.27 Mt 3.1. ^h7.29-30 Mt 21.32; Lk 3.12.

aġnaq piġuusi qirauruq iñuunjaruq. Tusaakami Jesus niġiqataunivlugu Pharisee-m igluani, qaġġirrinjaruq tivraġiksaunmik puuqaqtuamik uyaġagmik misuġuqtuunmik.¹

³⁸Aasii makinjaruq tunuani Jesus isiganjiñi qiavluni, ilaan ailaqtirraqsijnagai isiganji qulvimiñnik, aasii tilaktuqługich nutchamiñnik, suli kunikługich isiganji tivraġiksañagai. ³⁹Tavra Pharisee-m aiyugaaqłisuam Jesus-mik taamna tautukkamiuġ, isumallañaruq, Iñuk una ilumutun uqaqtaugumi God-mun, ilisi-mayumiñañagaluaqtuq qanusutilaanjanik una aġnaq aksiuġniktuuaq ilaanik, qanuq piġuusi qirauruq. ⁴⁰Tavra Jesus-gum uqallautinġagaa, Simon, uqallautiksraqaqtuġa ilinun. Aasiłi ilaan kiunġagaa, Sumik Iłisaurrii? ⁴¹Iñuk akiilaqtuqtitchiri malġugnik akiilaqtuqtinjaruq, igluata akiilañagaa 50 taalamik, aasii igluata 50 taalamik. ⁴²Akiłiyumiñainmañnik, ilaan suliquitiginajagik akiilañik. Tavra nalliakta pivuuttagiłhaaġniaqpaun? ⁴³Simon kiunġagaa, Isumaruġa, tavruma suliquitiginajqsauruam iñugiłhaanik. Aasii Jesus uqallautinġagaa, Kigġutin nalauttuq. ⁴⁴Tavrani qiviaġutigillaan aġnaq Jesus uqallañaruq Simon-mun, Tautukpiuġ una aġnaq? Isiqama igluġnun, imiġmik aitchuñitkiñma isiganġma iqaqutiksrañannik, aasii uuma iqagiñagai isigatka qulvimiñnik suli saluaqtıqługich nutchamiñnik. ⁴⁵Paġlañaitkiñma kunigłuġa isiqama, aasiłi uuma aġnam kunikkaluamiñagai isigatka. ⁴⁶Ilıvich uqsruġutiksriññaitkiñma niaqqumnun piłġusikaatun, aglaalli uuma aġnam tivraġiksañagai isigatka. ⁴⁷Tavraasii uqallautigikiñ, kamañtuuaq pivuuttuqtauaq ilitchuqutauruq iñugiaktuat piłutuñi suliquitiginajqsautilañannik itqamayumiñaiługich. Iñuk isumaruq piłutuqıapianjiññasugaluni suliquitiginajgaksranik pivuuttuqsripiagiñaitchuq. ⁴⁸Tavraasii Jesus uqallautinġagaa aġnaq, Piłutuñin suliquitiginajqsaurut itqamayumiñaiługich. ⁴⁹Tavrani tavra tamatkua niġiñiaqatauruat piqatigivlugu Jesus uqarraqsınarut inmiñnun, Uvvauna kiña suliquitiginajqsıllaniqpa piłutinik? ⁵⁰Tavra ilaa uqallañaruq aġnamun, Ukpıġurvich annautigaatin. Aullaġiñ tutkiłiłutin.

Aġnat Malikkaat Jesus

8 ¹Tavruma aquurañagun Jesus kukiłunjaruq iniqpaktigun nunaaqıuratiġullu, alġaqsruivluni tusaayugaaġiksuanik God-im atanniqsimmataagun iñuñnun. Suli qulit malġuk kukiłuqatiginagaat. ²Suli ilañisa aġnat kukiłuqatiginammıgaat iluaqsiraunjaruat ilitqusıqłunjiñ suañairrutinilı. Iłagiñagaat Mary, tairauruq Magdalene, ilitqusıqłuiqsauñaruq tallimat malġugnik,¹ ³Joanna-lu, nuliñja Chuzam, Herod-gum suġautchıqiriñata, Susanna-lu, iñugiaktuallu allat aġnat ikayuiruat Jesus-mik ilitchitqurañiñglu ilaisa pimiñniñ.

Uuktuun Nautchiaksriqirikon

(Matthew 13.1-9; Mark 4.1-9)

⁴Tavra iñugiapiagiataqtuata iñuich katinmata atautchimun suli iñuich sumilıiqaa nunaaqıiñiñ ullautimmata inmiñun, Jesus uqañaruq uuktuusiłuni.

⁵Nunaliqiri aullañaruq kangaqsruiyaqtuqłuni nautchiaksranik palauvaksraġuñiaqtuanik. Kangaqsruiñman nautchiaqaġviñmun, ilañich katanarut apqutinun, aasii iñuich tunmaluġinagaich, tiñmiaġruilı qaivlutiñ niġinagaich.

⁶Aasii ilañich nautchiaksrat katanammiut uyaġauruanun nunamun, aasii naummata panaqłunagai, qanuq nuna paliumavluni. ⁷Aasii ilañich nautchiaksrat katanarut kakilıłaġnaqtuata nauruat akunġannun, aasii kakilıłaġnaqtuata nauqasiługich nautchiaksrat nagguviksraiññagaich. ⁸Aasii ilañich katanammiut nunagıksuamun aasii navlutin palauvaksrat, naurivlutin tallimakıpiatun atautchimiñ. Taamna

¹7.37-38 Mt 26.7; Mk 14.3; Jn 12.3. / ²8.2-3 Mt 27.55-56; Mk 15.40-41; Lk 23.49.

uqausiǵillaan nipatusivluni uqallanaruq, Siutiqaqtusi tusagatiksrarḡnik, naalaǵnisinja.

Sivuniǵat Uuktuutit

(Matthew 13.10-17; Mark 4.10-12)

⁹Tavra ilitchitqurami apigimmani qanuq taamna uuktuun sivuniqaǵmagaan, ¹⁰Jesus kiunagai, God-im kanjicsipkanagaa ilivsiññun kanjicsiñaiññaruq sivuani atanniqsimmatini iñuñnun, aglaalli allat iñuich tusaqsraǵigaat uuktuutitigun, qinǵaluaqłutinj ilisaqsriłaitquvlugich, sulı naalaǵnigaluaqłutinj, kanjicsiłaitquvlugich.^k

Jesus Sivunniǵaa Uuktuun Nunaliqirikun Nautchirriirukun

(Matthew 13.18-23; Mark 4.13-20)

¹¹Uuktuun inna sivuniqaqtuq. Nautchiaksrat palauvaksraǵuǵniaqtuat God-im uqaluatun ittut. ¹²Nautchiaksrat ilarḡich katarḡmatun apqutinun, tainnatuttauq iñuich ilarḡich tusaaruat uqaluanik God-im siquqsimmiraqtut. Tuunǵaum qaivluni, piiguipkaǵai tusaakkanarḡnik, ukpiǵlutinj annaurrautqurñiǵugich. ¹³Allalli iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun uyaǵauruamun nunamun. Tusaapqauraqamirruñ uqaluk, quyyatigivlugu akuqtuǵaat. Aglaan akuqtuaginjñiñiǵaat uqaluk naamasilugu tuniqsimmatiksraqtinj, nautchiaksratun manḡuqavigruarḡitcheuatun iłłutinj. Ukpiliłakkaluaqłutinj uuktuagusiāt qaimmata nikatchaktut aasii qapiqłutinj. ¹⁴Allalli iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun akunǵannun kakilǵaǵnat nauruat. Tamatkua iñuich tusaagaluaqtuat uqaluḡmik, uñjarrisit mattumuuna iñuuniagḡnikun, pivıuttasriñǵuvlu suǵaliǵnik, aliasuñisaagutiniglu nagguviksraǵigaat uqaluk, aasii ilinisa iñuusinjich allanḡuqtaurñiǵutinj. ¹⁵Aasiili allat iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun nunagikusamun. Ilinisa tusaagaat uqaluk akuqtupaǵataqługu kamagivlugulu, aasii iñuusinjich allanḡuqtauvlutinj.

Qulliq Ataani Utkusium

(Mark 4.21-25)

¹⁶Iñuum kialiqaā ikitanikkamiuñ naniq matulaitkaa utkusinjmik, naaggaunni ililaitkaa ataannun siñigviich, aglaan ilisuqaa naniqaǵvinmun, tamatkua isiqtuat tautuquvlugich qammaǵmik.^l ¹⁷Sunapayaaq matutuqtuāq pañmapak sivunniqsauraruq salapqigumaaqługu taimanigu, sulı sunapayaaq ilisimapkaqtaurñitcheuaq pañmapak sivunniqsauraruq ilitchuǵipkaqtayumaaqługu iñupayaanun taimanigu.^m

¹⁸Naalaǵnimmaǵiksaaqsiuñ tusaakkaqsi. Qanuq iñuk naalaǵniłlualatqtuāq kanjicsipkavsaaqtitauniaqtuq, aasiili iñuk naalaǵniłlualaitcheuaq tammaiñiaqtuq ka njiqsıłauragāsugigaluakkaǵmiñik.ⁿ

Jesus Aakanalulu Aniqatiñiǵu

(Matthew 12.46-50; Mark 3.31-35)

¹⁹Tavrani Jesus aakanallu aniqatiñisalu ullaḡagaat, aglaan tikilaiññagaat iñugiakpaiñiñi. ²⁰Tavra iñuum uqallautinagaa, Aakavich aniqatiñiñi qarḡma silami tautugukkaatin. ²¹Tavra Jesus uqallautinagai iluqaisa, Tamatkua tusaaruat uqaluanik God-im kamagivlugulu aakaptun aniqatiñitullu ittut.

Jesus Quunniǵuqtitkaa Imaq

(Matthew 8.23-27; Mark 4.35-41)

²²Uvlut ilarḡanni Jesus ikinaruq umiaqpauramun piqatigivlugich ilitchitqurani, aasii uqallautivlugich, Ikaaqtā arḡmunarḡchianun tatchim. Tavra ayaksaararut.

^k 8.10 Is 6.9-10. ^l 8.16 Mt 5.15; Lk 11.33. ^m 8.17 Mt 10.26; Lk 12.2. ⁿ 8.18 Mt 25.29; Lk 19.26.

²³Tavra tininnaagñiallagmij Jesus siqunaruq. Tavra anuqqanaruq tasiq, aasii iksruqaliqługu imigmik umiaqpaurajat, navianniulinjarut. ²⁴Tavra ilitchitqurat ullakługu Jesus itiqsanjagaat uqaqlutinj, Iļisaurrii, Iļisaurrii, kiviaqsirugut. Tavra itinjaruq aasii suakługu anuđi ulivrigaqtuallu qailligich, aasii anuđainjaruq quunniqułuniļu. ²⁵Jesus uqallautinajai ilitchitqurani, Ukpigutaipiaqtusiimña. Tavra taluqsratčanjarut, sulii kamanniuqłutinj uqaurrutinjarut avanmun, Uvvauna kiuva? Anuđivlu immavlu kamagillaniđaa.

Jesus Huaqsigaa Iñuk Iñugiaktuani Ilitqusiqlulik

(Matthew 8.28-34; Mark 5.1-20)

²⁶Tavrani tikiñjarut nunañannun Gerasenes, akianiittuamun Galilee-m. ²⁷Tavra Jesus niuummiuđlu nunamun, iñuum ilitqusiqluqaqtuam paanajaa iniqpanmiitchuunaruam. Sivisuruamik annuđaiļagñiqsuq, sulii iñuuniaqtuaguņiñi iñu iğlumi, ađlaan akunđanni iluvviviich. ²⁸Tautukkamiuñ Jesus, ilaa nipaalanjaruq aasii punjaruq sivuđaanun, uqallakłuni nipatutilaamisun, Jesus, Iđñiña sapigñagñiqsrauruam God-im, suniaqpiña? Apigipiagikpiñ, tatavsagñaja. ²⁹Qanuq Jesus anitquaninajaa ilitqusiqluk ilaaniñ. Iñugiaktuani ilitqusiqluum piyugađniđaa. Tigutaaqtaugaluagaqtuq argañiļu isiganjļu qiliqsruqługich kalimñanik kiktugađuunđai, aasii ilitqusiqluum nunagluktuamuktitaqlugu. ³⁰Jesus tavrani apigijnajaa, Kiña atqin. Aasii ilaan kiunajaa, Uvaña atıga Legion. Qanuq iñugiaktuat ilitqusiqluich isigmiuvigijnajaa. ³¹Tavra ilitqusiqluich apigipianajagaat Jesus tilitqunijñutinj nagliksaagvijnun.

³²Tavra tavrani iñugiaktuat tuttuqluich nigijnajarut maniñgani qimialuum. Tavra ilitqusiqluich apigipianajagaat Jesus isiqtitqvlutin tuttuqlunun. Tainnaasii pipkanajai. ³³Tavra ilitqusiqluich anjarut iñunmiñ aasii isigvigivlugich tuttuqluich. Tavraasii tuttuqluich arvikuñjarut qutaitchuakun ikpikun tatchimun, aasii ipivlutinj.

³⁴Tavra qaunaksrirut tuttuqlugnik tautukkamirruñ taamna piruaq, pigrunjarut, aasii quliaqtuagaqsivlugu iniqpanmi nunaaqqiñiļu. ³⁵Tavrani iñuich aullañjarut tautugiaqsaqłutinj suna pisilañanik. Ullakamirruñ Jesus, tautunajagaat iñuk ilitqusiqluich anniviat, aquppiruaq sivuđaani Jesus, annuđaaqqluni sulii qaurimmaađikłuni. Aasii iñuich iqsitchanjarut. ³⁶Aasii iñuich tautuktuat taavrumiña quliaqtuagutinjagaich allat iñuich qanuq taamna ilitqusiqluqanjaruq iħuaqsirautilañanik. ³⁷Tavrani iluqađmij iñuich avataanni nunaaqqinjisa Gerasenes apigijnajagaat Jesus aullaquvlugu, qanuq ilinjich iqsitchakpanjarut. Tavraasii ilaa ikinjaruq umiaqpauramun aasii aullaqlutinj. ³⁸Iñuum taavruma ilitqusiqluiqsauñaruam qasilinajaluagađaa maligukługu, aasii Jesus aitquginñanajaa uqallautivlugu, ³⁹Utiđiñ aimaagvijnun, aasii quliaqtuaglutin qanutun God-mun ika-ñuñatilaagñik. Tavra ilaa aullañjaruq, quliaqtuagivlugu iluqaani iniqpanmi qanutun Jesus-mun ikayunatilaani.

Jairus Pania, Ađnađlu Aksiaktuag Jesus Annuđaanjanik

(Matthew 9.18-26; Mark 5.21-43)

⁴⁰Tavra Jesus utiđman taaguñatchianun tatchim, iñusalaich pađlanajagaat, qanuq iluqađmij utaqquñajagaat. ⁴¹Tavra tavrani iñuk qainjaruq atiaqqtuag Jairus-mik, umialinñauruaq añaayyuvijnun, aasii pułuni Jesus sivuđaanun, apigipianajaa iğlumiñuquvlugu. ⁴²Panisualuqađniqsuaq, qulit malğugnik ukiuliñmik, tuquaqsiruamik. Tavra Jesus aullañjaruq aasii iğliqtillugu, iñuich tatinjarut avataanun.

⁴³Tavra ađnađ suniđluqaqtuag auñmik qulit malğugni ukiuni iħuaqsilainñikkanat taaktit, ⁴⁴tununjiutinjaruq ilaanun iñusalañni, aasii aksiukługu siñiđutaa annu-

gaanjan, aasii aunaqsruñaiqtuni tavrauvvaa. ⁴⁵Tavra Jesus apiqsriñaruq, Kia aksiukpaña? Tavra iluqağmij piilaağmata, Peter uqallañaruq, İlisaurrii, iñusalaich uvva avanñagaatin sulitattimirağaaatin. ⁴⁶Tavra Jesus uqallalğitchuq, İñuum imma aksinğagaña qanuq ilisimagiga suaññan aullaqtuaq uvamniñ. ⁴⁷Tavrallı ağnaq ilitchuğikami ilaa iriqsimayumiñaisilaamiñik, qaiñaruq uullağruaqtun, aasii pułtuni sivuğanun Jesus. Takkuanni inupayaat quliaqtuañaruq suvluni aksiuktilaananiq, quliaqtuaqtuni lu qanuq iħuaqsirautilaamiñik tavrauvvaa. ⁴⁸Tavra ilaan uqallautinğaga, Ağnaaq, ukpiğurvich iħuaqsipkağaaatin. Aullağiñ tutqiksılıtin.

⁴⁹Jesus uqağataviksillugusuli, kivgana umialinam igluaniñ qaiñaruq aasii uqallaktuni, Paniiñ tuquruq. İlaksianagu İlisaurri. ⁵⁰Tavra Jesus tusaavlugu taamna uqallautinğaga Jairus, İpiqtusugnak. Ukpisniñagiñ iħuaqsiniñiaqtuq. ⁵¹Tavra tikiññamiuñ iglu, isiqasiqsinğaitchuq inuñmun, aglaan Peter-lu John-lu James-lu, aapañalu aakanalu miqłıqtum. ⁵²Tavra iluqağmij inuich qiaqpañaruq, aasii Jesus uqallañaruq, qiañaiğitchi. Miqłıqtuq tuqunaitchuq, siñiksiññiaqtuq. ⁵³Tavra ilaisa iglautinğagaat, ilisimavlutin miqłıqtum tuqunaitlaañaniq. ⁵⁴Tavra Jesus tiguvlugu argañigun ilaa uqallañaruq, Miqłıqtuuq, makittin. ⁵⁵Tavra miqłıqtuq inuusatqinaruq, aasii makinñaruq tavrauvvaa. Jesus piraksriñagai sumik niğipkaquvlugu. ⁵⁶Tavra ilaan añañyuqaq aliñaruq, aasii Jesus piraksriñagik uqaqunıñğugik kimullıqaa taavrumiña piruamik.

Jesus Tiligai Qulit Malğuk İlitchitqurat

(Matthew 10.5-15; Mark 6.7-13)

9 ¹Tavra Jesus qaitqunagai qulit malğuk ilitchitqurani atautchimun, aasii aitchuqtugich atanignaqunmik, suaññasiqtugich payariyumiñaqsiqlugich iluqaisa ilitqusiqtuich, sulı iħuaqsiyumiñaqsiqlugich nanjirutıqat. ²Aasii ilaan tilinğagai alğaqsrıtuqvlugich God-im atanniqsimmataaniq inuñnun, sulı iħuaqsiritquvlugich nanjittuanik. ³Tavra Jesus uqallautinğagai, Saagağnasi supayaamik iglauniksravsiññun, ayauppiagiłısi, puukataiłısi lu, taquagiłaağlusı lu, maniiłaağlusı lu, sulı malğugnik qalıguuraqağnasi. ⁴Sulı kisumullıqaa iglumun tukkulıqpasi, tavraniitchumausi, aullağnivsiññunaglaan. ⁵Sulı sumıpayaaq tukkulıñitpasi, aullağuvsi taavrumañña nunaaqqimiñ, ivsuktugmagiksi avyuq isıgavsiññiñ kiliksaglugich killulıqitilaañaniq. ⁶Tavra ilitchitqurat aullañaruq aasii iglavlutin nunaaqqisigun, alğaqsrıvılutin tusaayugaagıksuamik, iħuaqsirıvılutıglu nanjittuanik sumıliqaa.

Herod Alapıttuq

(Matthew 14.1-12; Mark 6.14-29)

⁷Tavra Herod Atanaururuq Galilee-mi, tusaakami iluqaiñnik savaaguruanik, ilaa alapinñaruq, pisigıvlugu inuich ilañisa uqautıgıkkañat John Paptaiqsi añıpkaptaunıvlugu tuqqunmiñ, ⁸ilañisali Elijah niptağnivlugu, aasii allattauc uqaqlutin ilañat taıpkua uqaqtıñisa God-im añıñıvlugu. ⁹Herod uqallañaruq, John nıaquinğaga, aasiuvva kiuva taimña inuk tusaqsrağıkkaga uqautıgıkkañat? Tavra ilaan kasugumanğaluağaa Jesus.

Jesus Niğipkağai 5,000 İñuich

(Matthew 14.13-21; Mark 6.30-44; John 6.1-14)

¹⁰Tavra tilirañaruq ilitchitqurat utiqamiñ, quliaqtuağutinğagaat Jesus savaamıkkun. Tavra ilaan piqasiutinğagai aasii aullautıvlugich inuıñaa mun qanıñanun

^o 9.3-5 Lk 10.4-11. ^p 9.5 Ac 13.51. ^q 9.7-8 Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19.

nunaaqqim Bethsaida-m. ¹¹ Iñusalaich ilitchuḡikamirruḡ Jesus malinagaat. Aasiivsauq ilaan paḡlaḡagai suli uqautivlugich God-im atanniqsimmataanik iñuḡnun, iħuaqsivlugiḡlu tamatkua iħuaqsiraksrauruat.

¹² Tavra siqiniḡ nipiaqsimman, qulit malḡuk ilitchitqurat ullakḡugu uqallautinjagaat Jesus, Aullaqtitkich iñusalaich, aullaqulugich nunaaqqiñun sumulliqaa, siñiktaḡviksranun taquaksraḡviksranullu. Qanuquvva maaniittugut iñuiħaami.

¹³ Tavra Jesus kiunagaai, Ilivsi niqiksritichigik. Iliḡich uqallaḡarut, Tallimatualuḡnik punniḡutiqaqtugut malḡugniḡlu iqalluḡnik. Aullaḡluta tauqsigianisuaḡupta niqiksranñiñik ukua iluqaḡmiḡ iñuich naamayumiñaitchugut. ¹⁴ Iñugiaktillaaqappa lliḡarut 5,000-tun aḡutit. Tavra ilaan uqallautinjagai ilitchitqurani, Aquvititichigik iñuich malḡukipiaq quligullaalugich atautchiich. ¹⁵ Tavra aquvitinḡagaich iluqaisa.

¹⁶ Tavra tiguvlugich tallimat punniḡich malḡuglu iqalluk, Jesus qiviaḡaruq qilaḡmun, aasii quyyavivlugu God. Aasii avguqaaḡugich aitchuutivlugich ilitchitquranun niqtiqsuutigitquvlugich iñusalapnun. ¹⁷ Tavra iluqaḡmiḡ iñuich niḡiḡarut niqinḡuḡḡutin. Aasii ilitchitqurat katinḡagaich ilakut, qulit malḡugnun aguummaḡnun.

Peter-m Uqallautaa Jesus Kiutilaḡanik

(Matthew 16.13-19; Mark 8.27-29)

¹⁸ Tavra uvlut ilaḡanni Jesus kisimi aḡaayyuḡaruq ilitchitqurat saniḡaanni. Aasii aḡaayyuaniḡman, ilitchitquranisa ullaḡagaat, aasii ilaan apiḡinjagai, Iñuich kiunisuuvanḡa? ¹⁹ Tavra ilaisa kiunagaat, John-gunisugaatin Paptaiqsi, aglaan allat uqaḡuummiut Elijah-univḡutin, suli allat uqaḡḡutin ilaḡat taipkua uqaḡtinisa God-im aḡiñivlugu. ²⁰ Tavralli Jesus apiḡinjagai, Ilivsiħimi kiunivisiḡa? Peter-m kiunagaai, Ilivich God-im Tiliraḡa, Christ-guruuq.⁵

Jesus Uqautigigaa Nagliksaḡniksrani Tuquniksraniḡu

(Matthew 16.20-28; Mark 8.30-9.1)

²¹ Tavra Jesus piraksriḡagai ilitchitqurani quliaqtuaḡunipiallakḡugich taavrumiḡa kimulliqaa. ²² Tavra ilaan uqallautinjagai, Iḡniḡa iñuum nagliksaaqtuksrauruq atqunaq, suli umialinḡallu aḡaayyuliqsiqpaiḡlu ilisaurriḡlu pitquranik pisunñiñiḡagaat suli tuqutaauluni. Aasii aḡipkaqtauniaqtuq uvluk piḡayuḡni.

²³ Kialiqaa maligukkumiḡa, piruskraunitchuq ilaan pisukkamiñik, iqsriutilugu aḡarraurani, itqanaitchuksrauruq tuqutautigiyumiñagḡuḡa-unnii. ²⁴ Qanuq iñuk iñuullatuvaiħaktuq tammaiñiaqtuq iñuggunmiñik, aglaalli iñuk sullatuaḡumiḡu atiruaq tuqutiyumiñagḡuḡa-unnii, tammaiyumiñaiḡiaḡaa iñuggutini. ²⁵ Iñuk suḡallakkaluḡumi supayauranik nunamiittuanik aasii tammautigilugich, ilaa suuramik-unnii anniqsuḡumiñaitchuq inmiñik. Simmiutigimmatun iñuggutini pigaa. ²⁶ Qanuḡviitchuq, iñuum kanḡugikpaḡa ilisaurrutitkalu iñuḡnun, uvaḡaptauq Iḡniḡan iñuum kanḡuginiḡmigiga qaiguma qaumanḡani Aapama piqatigilugich piḡutaitchuat isagulgich. ²⁷ Uqallautigivsi ilumun. Iñuqaqtuq ilaḡiñiñik uvani makitaruanik, tuqunaiñiḡmiḡ tautuḡniaqtuanik God-im atanniqsimmataanik iñuḡnun.

Jesus Qiñḡaḡa Allañuqtauruq

(Matthew 17.1-8; Mark 9.2-8)

²⁸ Tavra tallimat piḡasut uvlut pianikpalliḡmata aquatigun taapkua uqaluuruat, Jesus piqasiutinagaai Peter-lu John-lu James-lu, aasii mayuḡḡutin

⁵ 9.19 Mt 14.1-2; Mk 6.14-15; Lk 9.7-8. ⁶ 9.20 Jn 6.68-69. ⁷ 9.23 Mt 10.38; Lk 14.27; Jn 12.24.

⁸ 9.24 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

ig̃gimun aṇaayyuaqtuq̃lutiṇ.^v ²⁹Tavra ilaa aṇaayyupkaqtillugu, kiiṇaṇa allañṇuṇaruq, sulī annuḡaṇṇi qivliatitaliq̃lutiṇ qatig̃ruaqtun. ³⁰Tavrasulī malḡuk iṇṇuk uqaqatig̃irraqsinq̃agaak Moses-lu Elijah-vlu. ³¹Niptañaruq qaumanīqaq̃lutiṇ, aasii uqaqtig̃iaqsiṽlugu tuqutauniksr̃aṇa nalautinniakk̃aṇa Jerusalem-mi. ³²Tavra Peter-lu ilagikk̃aṇṇiḷu siṇṇaruṇ. Itiq̃lutiṇ tautuṇagaat Jesus qaum̃aṇḡa taapkuag̃lu iṇṇuk malḡuk makitaruak sanīgaani.

³³Tavra iṇṇuk aullaqsag̃magnik ilaaniṇ, Peter uqallaṇaruq Jesus-mun, Iḷisaurrii, iḷuaqtuq uvaniinnapta. Piṇasunik tupiq̃ta, atautchimik ilīṇun, atautchimik Moses-mun, sulī atautchimik Elijah-mun. Iḷisimaṇitchuq sumik uqaq̃tilaamiṇik. ³⁴Uqaqtillugu Peter taavrumiṇa, nuvuya qaiṇaruq aasii qulaṇiq̃lūgich. Tavra iqsitchañaruṇ nuvuyamun maḡḡutisaḡniallaḡmik. ³⁵Tavra nivliṇaruq nuvuyamiṇ uqallak̃luni, Uvva Ig̃ṇiḡa, uvaṇa Piksraq̃taaḡa. Naalaḡnisiuṇ.^w ³⁶Tavra nipi uqallaaniṇman, Jesus kisīṇuq̃taunaruq. Taipkunani uvluni ilīṇich qulīaqtuaqsaiḷiṇaruṇ kisupayaamun supayaamik tautukkaḡmiṇik.

Jesus Iḷuaqsīḡaa Nukatpiag̃ruk Iḷitqusiḡlulik

(Matthew 17.14-18; Mark 9.14-27)

³⁷Tavra uvlaakumman, atqaaniṇmata ig̃ḡimiṇ, iṇusalaich ullaṇagaat Jesus. ³⁸Tavra iṇuk akunḡanniṇ iṇusalaich saq̃ḷañaruq, Iḷisaurrii, qīṇṇuvig̃i-piallakk̃ikpiṇ iḷuaqsitquṽlugu ig̃ṇiḡa, qanuq ig̃ṇitūlugig̃iḡa. ³⁹Iḷitqusiḡlūum aṇalattaḡiaqsiraḡiḡaa, aasii tavraṇṇatchiaq nipaallak̃luni, qīiqsr̃uaqsiraqtuq innuḡrualiq̃līḡataq̃luni, sulī iq̃ḷataḡiṽlugu. Iḷitqusiḡlūum qimaummipialaitkaa. ⁴⁰Qīṇṇuaḡvīḡiṇaḡaluag̃itka iḷitchitquratin anitquṽlugu iḷitqusiḡlulik, aasii anilaiṇṇagaat. ⁴¹Jesus uqallaṇaruq. Qanutun ukpiḡutaisig̃irusi killukuaqtig̃irusiḷu. Qanutun sīvisutig̃iruamik nayaḡṇiaq̃pisi ig̃lūtūḡlusīḷu? Qag̃ḡitchuṇ ig̃ṇiḡiṇ uvuṇa. ⁴²Qaisaḡṇiaqtillugu, iḷitqusiḡlūum iq̃ḷataḡiṇaḡaa nukatpiag̃ruk qīiqsr̃uq̃tiḡūgulu. Tavra Jesus suaṇaḡaa iḷitqusiḡlulik. Aasii iḷuaqsikamiṇ nukatpiag̃ruk, qaitqik̃lūgu aapaṇanun. ⁴³Tavra iluqaḡmiṇ iṇuich kamatchañaruṇ God-im suaṇṇatiq̃paṇanik.

Jesus Uqaqtig̃ivsaḡaa Tuqqutini

(Matthew 17.22-23; Mark 9.30-32)

Tavrālī iṇuich iluqaḡmiṇ kamasualapkaq̃lūgich supayaatigun piraiḡun, Jesus uqallautiṇaḡai iḷitchitqurani, ⁴⁴ukua uqaluich piiguḡnagich uqaqtig̃ikkatka ilivsiṇṇun, qanuq Ig̃ṇiḡa Iṇuum aitchuutauniaqtuq iṇṇunun tuqtūq̃lugu. ⁴⁵Iliṇisa kaṇiqsīṇaitkaat taamna uqallaun, sulī kaṇiqsīpkaqtitaunaitchuq ilīṇiṇṇuṇ, puttuqsriyumiṇaiḡlūgich taavrumiṇa, sulī ilīṇisa apīḡisausiṇṇagaat taavrumuuna uqallautaagun.

Kiṇa Kamaḡniqsrauva

(Matthew 18.1-5; Mark 9.33-37)

⁴⁶Tavra uqavaarraqsīṇaruṇ iḷitchitqurat nalliḡsiṇ kamaṇaḷhaaḡ-niaq̃tilaanḡagun.^x ⁴⁷Tavra Jesus puttuqsrikamiṇ isumaṇat kamaṇaḡumaruaq, ilaan tiguṇaḡaa miḡiḡtuq aasii saniqqamiṇun inillak̃lugu. ⁴⁸Aasii uqallautiṇaḡai, Kialīqaa paḡlak̃pagu piaq̃luktanīḷlugu una miḡiḡtuq uvaṇa pisig̃ilūṇa, paḡlagaṇa uvaṇa. Aasiisulī kialīqaa paḡlagumiṇa paḡlammīḡaa tilirīḡa. Iṇuk kamaṇaṇiṇṇiḡsrauruq iluqavsiṇṇiṇ kamaṇaḡniqsrauruq.^y

^v9.28-35 2 P 1.17-18. ^w9.35 Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22. ^x9.46 Lk 22.24.

^y9.48 Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20.

Akiłliqsuutinitchuaq ilivsiññun ilagigiksi

(Mark 9.38-40)

⁴⁹ John uqallanjaruq, ilisaurrii, tautunjarugut inuñmik anittairuamik ilitqusiqłunñik atuqlugu atqin, aasii iniqtikkaqput qanuq piqatiginitchaatigut. ⁵⁰ Tavra Jesus uqallautinagaa, Iniqtiñnagu, qanuq akiłliqsuutinitchuaq ilivsiññik ilagigiksi.

Samaria-ğmiut Tukkulijitkaat Jesus

⁵¹ Tavra qallimman Jesus qilañmugviksrani, qapiñaijianjaruq aullağukłuni Jerusalem-mun. Aasii tilisınjaruq kivganik sivumiñi. ⁵² Taapkua aullañjarut aasii tikiñutinj nunaqqiannun Samaria-ğmiut, itqanaiyautisukługu Jesus. ⁵³ Tavra inuich tukkulijitkaat Jesus, qanuq ilitchuğivlutinj Jerusalem-muksaqtilaananik. ⁵⁴ Tavra James-lu John-lu ilitchitqurak ilitchuğikamitku taamna, uqallanjaruk, Ataniiq, qinñuaquvisiguk ignimik qilañmiñ aasii ikipkağlughich Elijah-m piranjatun.² ⁵⁵ Tavra Jesus qiviaqługik suañagik uqallautivlugik, [kanjısqınaitchutik qanuq piğusiksramik, ⁵⁶ qanuq Iğñiña inuum qaiñaitchuq suksraunğigiagłughich inuich aglaan annautiyaqtuqlughich.] Aasii ilinjich iglañjarut allamun nunaqqimun.

Sigłiğnaqtuq ilitchitquraunıq Jesus-mun

(Matthew 8.19-22)

⁵⁷ Tavra iglaupkaqtillughich, inuum uqallautinagaa, Malıguagñiağikpiñ sumullıqaa aullağuvich. ⁵⁸ Tavra Jesus uqallautinagaa, Pisukkaat sisiqaqtut, sulı tıñmiat ugluqaqtut, aglaan Iğñiña inuum aimağvıtichuq pımaaqtuğumiñakkamiñik. ⁵⁹ Allamulli Jesus uqallanjamıuq, Malıñña. Aasii inuum kiunagaa, Ataniiq, ilıvıgıallaktıqaağlagu aapaga. ⁶⁰ Tavra Jesus kiunagaa, Tamatkua tuqunjaruatun ituat ilıvıvıuğlıch tuqunjaruanik. Aglaalli ilıvich, aullağlutın qulıaqtuagıyaqtuğun God-im atanııqsımmataa inuñnun. ⁶¹ Allasuli inuk uqallanjaruq, Ataniiq uvaña malıguagñiağikpiñ, aglaan takurugııqsuağıallaglıch iglumniittuat.^a ⁶² Jesus uqallautinagaa, kiñalıqaa saqtıttuq savaamiñ uvaña sıvunniutigıkkamiñ ilaanun, nalliummatınitchuq atanııqsımapkağumiñagłuni God-mun.

Jesus Tiligai 70 ilitchitqurat

10 ¹ Taavruma aquagun Atanıq piksrañjaruq 70 allanıq ilitchitquranik, aasii aullaqtıñughich sıvumiñi malğullaavlugich, nunaqqıpayaanun ilaan ullakkumakkamiñun. ² Tavra ilaan uqallautinagaa, Inısalaiçh utaqıırut tusaayumavlutinj tusaayugaagıksuanik, palauvaksratan nauganıktuatun kipsalıñiñaagıuğlıch, aglaan savaktı inukitchut. Tavraasii qinñuaqtuğıtchi Atangannun savaktı tilisıvsaquługu savaktıksıvsaamiñik.^b ³ Aullağıtchi. Uvva, tilıgıvısnı inıaiyaatun akunğannun amaqqut.^c ⁴ Saagağnasi manıqaağvıñiñik, puukataniğlu, aluğutinıglu, sulı pağlanıglısi inıaviqutçhiğñasi apqunmi.^d ⁵ Kisupayaaq iglu isıgıvıgıvısiun, uqallaqaağıtchi inna, Tutqıutiqağıtchi. ⁶ Tavraasii tutqıllaturuaq inuk tavraniıtpan, tutqıun inıiaqtuq. Aasii tutqıutiqağıtchi inıuitpan, tutqıun inıianıtchuq tavrani. ⁷ Nayutıyumausi taavrumanı iglumi, niğilısi sunik niqıksrıtpasi inııglısilu, qanuq savaktı nalliummatıruq akılısiaksramiñun. Nuktağnasi iglumiñ iglunun.^e ⁸ Qakugupayaaq tikıtkuvsı nunaqqıñun aasii pağlakpasi, niğiyumausi sunik niqııqsuqpasi. ⁹ İuaqıslıgıch nanıttuat taavrumanı nunaqqımi, sulı uqallautııgıch, God-im atanııqsımmataata qallıpiagatağaasi. ¹⁰ Aglaan qakugupayaaq tikıtkuvsı nunaqqımun aasii pağlanıtıpası,

^a 9.54 2 K 1.9-16. ^a 9.61 1 K 19.20. ^b 10.2 Mt 9.37-38. ^c 10.3 Mt 10.16.

^d 10.4-11 Mt 10.7-14; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5. ^e 10.7 1 Co 9.14; 1 Ti 5.18.

aullaġumausi apqutinjiññun aasii uqallaglusi,^f ¹¹Avyunaunnii nunaqqiunivsi niviruaq isigaptinun, uvagut tilaktigikput akil!i!iutivlugu ilivsiññun. Aglaan una ilisimasin, God-im atanniqsimmataata qallipiagatanagaluağaasi. ¹²Uqallautigivsi, uvluani isivġivium, God naglikkutigat!haaġniaqtuq iñuñiññun Sodom taavrumaŋa nunaqqimiñ tukkuliñitchuamiñ ilivsiññik.^g

Ukpiñitchuut Nunaqqich I!añiññi

(Matthew 11.20-24)

¹³Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi, Chorazin-miut. Qanutun naglignaqtigimmiusi ilivsi Bethsaida-ġmiut. Qanuq aliugnaqtuat savaat savaaguruat ilivsiññi savaagunakpata Tyre-mi!u Sidon-mi!u, taimaniuvvaa isumalitiqikkumiñanagaluaqtut annuġaaglutin miitchuñnik sul! aquppi!utin aġrani.^h ¹⁴Tavra uqallautigivsi, uvluani isivġivium isivġiusiaksrañak Tyre-vlu Sidon-lu tuniki!haaġniaqtuq ilivsi isivġiusiaksravsiññiñ. ¹⁵Aasii ilivsi Capernaum-miut, isumavisi tugliqsruutinasugalusi qilañmun kamanaunmi? Nunaqqiqsi suksraunġisauñaqtuq. Qanuq aliugnaqtuat savaaguruat ilinñi savaagunakpata Sodom-mi, napanayaġa-luaqtuq uumuñaaġlaan uvlumun.ⁱ ¹⁶Tavra Jesus uqallautinġagai ilitititqurani, kialiqaa naalaġnigumisi naalaġnimmigaaŋa. Sul! kialiqaa pisunitchuam ilivsiññik pisuninmigaaŋa. Aasiisul! kialiqaa pisuninñamiña, pisuninmigaa tiliriga.^j

Utiqtut 70 Tilirauruat I!itititqurat

¹⁷Utiñarut 70 ilitititqurat quviasuutiqpaqaq!utin, uqaq!utin, Ataniiq ilitqusiq!uich-unni kamagigaatigut anittaqaptigik atqin atu!ugu. ¹⁸Tavra Jesus uqallautinġagai, Tautunġagisa Satan kataktuaq igniġuupattituatun qilañmiñ. ¹⁹Uvva, suaŋnañiġagivsi tunmaġumiñaqsi!v!usi nimigianun igutchaqpañnullu kapputilinun, sul! payariyumiñaqsi!vlugu iluqaan suaŋnataa uumigirim, sul! sum annigumiñaitkaasi.^k ²⁰Aglaattauq quviatchakpautiginagu ilitqusiq!uich kamaksriñiñat ilivsiññik, aglaan quviasukpagitchi atisi aglautinammata qilañmi.

Jesus Quviatchakpaktuq

(Matthew 11.25-27; 13.16-17)

²¹Taavrumani ikarraġmi Ilitqusiq!ksuam quviatchaktinnigaa Jesus, aasii uqallakti!hugu, Aapaan, Atanġuruatiin qilañmun nunamullu, quyyavigigikpiñ tamatkua iriqsimañakapkich isumaturuaniñ kanjqsisiqaqtuani!llu, aasii satqummiq!ugich iñuñnun ukpiġutiqaqtuanun miq!itqutun. Aaŋ, Aapaan, taamna piñagiñ ilivich pisuutivlugu iviġaumagivlugulu. ²²Aapama supayaat qaiñnġagai uvamnun, aasii kialiqaa ilisimañitkaa Iġniq aglaan kisimi Aapam. Kialiqaa sul! ilisimaaginjitkaa Apa aglaan Iġniġum kisimi, kiapayaaglu Iġniġum ilitititqurani Aapamik.^l

²³Tavrani qiviaq!ugich ilitititqurani Jesus uqallautinġagai iñui!aami, Quviasugitchi tautukavsi tautuavsiññik. ²⁴Qanuq uqallautigivsi, iñugiaktuat uqaqtinisa God-im umialġi!lu kipigniunġagaluqtut tautuguk!ugich ilivsi tautukkasi, aasii tautunaitkaich, sul! tusaayumavlugich sut tusaakkasi, aasii tusañaitkaich.

Uuktuun Iñulluatakun Samaria-ġmiukun

²⁵Tavra pitquranik ilisaurri makinñaruq uuktuqaq!ugu, apiġivlugu Jesus, I!isaurrii, sumik piruksravik iñuuyumiñaqsisag!uñja isuitchuamun?^m ²⁶Jesus

^f 10.10-11 Ac 13.51. ^g 10.12 Gn 19.24-28; Mt 10.15; 11.24.

^h 10.13 Is 23.1-18; Ez 26.1-28.26; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zec 9.2-4. ⁱ 10.15 Is 14.13-15.

^j 10.16 Mt 10.40; Mk 9.37; Lk 9.48; Jn 13.20. ^k 10.19 Ps 91.13. ^l 10.22 a Jn 3.35. b Jn 10.15.

^m 10.25-28 Mt 22.35-40; Mk 12.28-34.

kiunagaa, Qanuq God-im pitquranı inuutqurivat? Sunik taiguaguuvich taapkunani? ²⁷Ilaan kiunagaa, Piviuttağıpiaqsagıń Atanıq God-igikkan, piviuttağılugu iluynıń, iluqaanılu inuuniağıni, iluqaanılu pilğusigıńı, iluqaanılu isumanıgıni, suli piviuttağıraksragıgıń silallıń iliktun iliuğlugu.ⁿ ²⁸Tavra Jesus kiunagaa, Kiggutin nalaunjaruq. Tainna inuuniağıń aasii inuuniaqtutin isuitchuamun.^o

²⁹Tavra ilisaurri pitquranik, kipigınuqlıni patchisaitchukłuni inmińi, apigınagaa Jesus, Kiuva silallıgı? ³⁰Jesus kiunagaa, Inuk aullańaruq Jerusalem-ıń Jericho-mun. Aasii kasıvıłuni tigligayuktinik, ilaisaasii annuğaiyanagaa anaumikługulu aasii qimakługu tuquanıuqlugu. ³¹Tavra ańaayyulıqsıqpak iglaumıńıqsuq tamatkunuuna apqutitigun, aasii tautukamiuń ikilik inuk, qaanıqsaańagaa taavunatchikun. ³²Tainnatunsuli Levite, tikińńami tavrıu qıńıqtuallakkaluaqamiuń, qaanıqsaańaruq taavunatchikun. ³³Tavrıli Samaritan-guruq, iglaunıallagı tikińńıqsuq ikilıńmun inuńmun, aasii tautukługu naglıksratchańaruq. ³⁴Aasii ullakługu mamıtaqtuńagai killıagıńı, kuvıgıaqługich uqsrumik wine-mıglu, aasii qakiługu kakaktimińun, qagğısınagaa tukkumavıńmun, aasii qaunagıaqıvıługu. ³⁵Uvlaakumman tıgusınaruq malğugnik maniurańnik aasii aitchuutıgıvılugik tukkumavıum qaunaksrıńanun uqallautıvılugu, Qaunagıyumağıń, aasii qanutupayaaq manıksuutıgıgıupku, utıqtıchıvıgıniagıkpıń utıguma. ³⁶Tavra Jesus apigınagaa, Isummatıgıvıuń nalliat taapkua pıńasut inuıch nalupqınaiqpa silallıutılaamıńik inuńmun kasıruamun tigligayuktinik? ³⁷Ilisaurri pitquranik uqallańaruq, Taamna naglıktıruaq ilaanik. Tavra Jesus uqallautıńagaa, Aullağlutın tainnatulli pıyaqtuğıń.

Jesus Isiqattaqtuq Martha-mun Mary-mullu

³⁸Tavra Jesus ilitchitquranılu iglavlutıń-suli tikińńarut nunaaqımun. Tavrani ağnam atıqaqtuam Martha-mik pağlanagaa aımaagıvıńmińun.^p ³⁹Aasii anıqatıqarıuq atıqaqtuamık Mary-mik. Mary aqupıńaruq sıvıgaani Atangum naalağnıvıłuni ilisaurrıuğıńik. ⁴⁰Tavrıli Martha isumanıutanińaruq pisıgıvılugu atqunaq savarıni, aasii ullakługu uqallautıńagaa, Atanıq, sulıqutıgıńıptıuń anıqanma kisıma savaurrıpağmańa? Tillıuń ikayıqulıuńa. ⁴¹Tavra Atangum kiunagaa, Martha, Martha, unjarırutın isumaalukpaıtchutıllı sutıgun inuğıaktıatıgun. ⁴²Atasıq pıraksraupıaqtuq. Mary-m pıksraqtıaagıńagaa nalaunjarıuq. Pııgumińaitchuq ilaanıń.

Jesus Ilisaurrıuq Ańaayyunıgımk

(Matthew 6.9-13; 7.7-11)

11 ¹Tavra Jesus ilaanni ańaayyunıalğıtchuq, aasii ańaayyuanıńman ilanata ilitchitquranısa uqallautıńagaa, Atanıq, ilisauttıgıt ańaayyunıgımk, John-tuttauq ilisaurrıuatun ilitchitqurağmıńik ańaayyunıgımk. ²Tavra Jesus uqallautıńagai, Ańaayyuyumaısi inna, Aapavut qılańmiıttıatıı, inuıch qıksıgılısın. İlivıch Atanıqsımakkıch inupayaat. İlivıch pısuutın tanıqısaılı nunamı iluqaani qılańmi pımmatun. ³Aıtchuqtıgıt uvluğagımmın nıqıksraptıńnik.^q ⁴Suli sulıqutıgıńaıkkıch itqıaumayumıńaıglıgıch pıluutıvıt, qanuqtıuq sulıqutıgıńaıgıuumıgıvıt itqıaumayumıńaıqlıgıch inupayaat pıluutıńıch uvaptıńnun. İkğıtchaktınnıaqtınnatıgıt, [annautılutalı pıłıktıuamıń.] ⁵Tavra Jesus uqallautıńagai ilitchitquranı, Nallıqı avılaıtqatıqaqtıuq ullautıyumıńaıqpa ilaanun unnuam qıtqanı aasii uqallautılugu, Avılaıtqaan, atukkıńıa pıńasunık pıunıgınk, ⁶qanuq amma avılaıtqatıga iglaaq tikıtchuq, aasii nıqıqsuutıksraıtchuq. ⁷Aasii

ⁿ 10.27 a Dt 6.5. b Lv 19.18. ^o 10.28 Lv 18.5. ^p 10.38-39 Jn 11.1. ^q 11.3 Pr 30.8-9.

ilaan kiulugu tatqamaŋŋamiñ. Iłaksianaŋa. Upkuaq pitchigiyanaruq, miqłiqtuťkalu uvaŋalu tuttaanaruqut. Makitiŋniaŋitчуа aitchuŋuglutin supayaamik.

⁸Uqallautigivsi, makitiŋniaŋiñiľuqtum-unnii aitchuŋuglugu supayaamik avilaitqatigigiññaŋilugu, aglaan pisigilugu katchuŋaiñña, ilaa makitiŋniaqtuq aasii aitchuŋuglu qanutupayauraq piqaguktılaanatuñ. ⁹Aŋaayyuguvsi, qapiŋaiľlusi qinñuaqtuŋitchi aitchuusiaqagnaqtusi, qapiŋaiľlusi ivaqłiasitchi paqinniaŋiksi ivakkaqsi, qapiŋaiľlusi tiglukuŋitchi aasii upkuigutiniagaasi. ¹⁰Qanuq inupayaaq qinñuaqtuťuiññaqtuq aitchuusiaqallarug, sulı ivaqłiatuiññaqtuq paqitчivľuni, inuk sulı tiglukuťuiññaqtuq upkuigurriqagnaqtuq. ¹¹Iłasi aapaurut. Iŋñisi apiqsrikpata iqalukuťuglutin, aitchuŋniaŋitkisi nimigiamik. ¹²Naagga apiqsrikpata mannikusuglutin, aitchuŋniaŋitkisi igutчаqpaŋmik kapputiliŋnik. ¹³Tavraasii ilivsi, nakuŋitkaluaŋŋavsi, aitchuisuursi nakuuruamik miqłiqtuťsviññun, qanutľhaaq-aasii Aapari qilaŋmiittuq aitchuiyumiñaqtigiruq Ilitqusiŋiksuamik tamatkunua apiqsriuanun inmiñun.

Jesus-lu Beelzebul-lu

(Matthew 12.22-30: Mark 3.20-27)

¹⁴Tavra Jesus anitчinaruq ilitqusiŋitчmik uqalaitчуamik. Aasii ilitqusiŋitч animman uqalaitчуaq inuk uqallasinaruq, aasii inuich aliuŋarut. ¹⁵Tavrallı ilaŋich inuich uqallanarut, Jesus anittairuq ilitqusiŋitчnik suaŋŋataagun Beelzebul, umialgata ilitqusiŋitч. ¹⁶Allallı uuťtuqsiññaqľugu apiŋiŋagaat aliuŋnaqtuamik tautuktitquľlutin qilaŋmiñ, ilisimanaqsisaŋlugu God-mun iviŋaumagitılaaŋa. ¹⁷Tavra Jesus puttuqsrivľugich isumaŋich, uqallautiŋagai, Nunaauruat atinŋiŋitчin aŋuyautikamiŋ inmiŋnun suksraunŋiŋaqtut inmiŋnik. ¹⁸Tainnatuttauq Satan ilitqusiŋitчni atinŋigumini piyuutilitчin avanmun, Satan suaŋŋataa isukłiññaqľuq. Ilivsi uqaqtusi anittaiñivľuŋa ilitqusiŋitчnik suaŋŋataagun Beelzebul. ¹⁹Aasii uvaŋa anittaŋupkich ilitqusiŋitчnik Beelzebul-kun, kikulli maliguaťivsi anittaŋuťatigik? Tavra ilinŋich isivŋiqsiniaŋisi ilisimanaqsilugu killukuapiagataqtilaaqsi. ²⁰Tavraaglaan anittaikama ilitqusiŋitчnik suaŋŋataagun God-im, nalupqinaitчуq God-im atanniŋsimmataa maaniittuq.

²¹Suaŋaruam inuum, satkuagigľuataqľuni ittuum, munaŋigaa igluŋpakpani, aasii ilaan suŋaliŋi inuich ilaksianaŋitkaich. ²²Aglaattaq inuum saŋŋiľhaaqtuam ilaaniñ aŋuyakpagu payariľugu, aatchumiñaŋaa satkuŋiñik arguaŋŋatigikkaŋiñigľu, autaaŋmiľugich suŋaliŋi piqatimiñun.

²³Inuk piqataŋitчhuaq uvamnun akilliuruq uvamnun, inuktun ittug kivriñaqsimman palauvaksranik, katitчiqataľuagľuagnani siavsigiññaqtuatuñ. ^u

Ilitqusiŋitч Utiťtuq

(Matthew 12.43-45)

²⁴Ilivsi pigiitчуasii inuuruat paŋmapak ittusi inuktun ilitqusiŋitчuaqtuatuñ. Ilitqusiŋitч anikami inuŋmiñ, ilaa kukiľuktuq imiŋitчуakun nunakun ivaqłiavluni piľaiŋaiqsiaŋviksramiñnik, aasii paqitчiŋitчуq. Tavraniasii uqallaktuq, Utiŋniaqtuŋa inuŋmun, annivimiñun. ²⁵Tavra utiqami paqitkaa inigiyakkani imaiľaaq, tilaiŋaraatchiaq, sut iľuqsrutqat. ²⁶Tavraasii aullaqľuni qaŋŋirriruq tallimat malŋugnik allanik ilitqusiŋitчnik pigiľiľhaaqtuanik inmiñniñ, aasii isiqłitчin inuuvigiaqsivľugu. Tainna pimmata, inuk taamna pigiľiľhaanaruq aqulligmi sivulligmiñ.

⁷ 11.9-13 Jn 14.13-14; 15.7,16; 16.23-24; 1 Jn 3.21-22; 5.14-15. ⁸ 11.15 Mt 9.34; 10.25.

⁹ 11.16 Mt 12.38; 16.1; Mk 8.11. ^u 11.23 Mk 9.40.

Iłumun Ittuaq Quviasuun

²⁷Taavrumiņa Jesus uqagñiaqtillugu, aғnaq nivliņaruq nipatusivluni akunğanniñ iñuich uqallakłuni ilaanun, Quviasugli aғnaq taimña aniaqaqtuaq iñukkuksaaqaqtuağlu ilijnik. ²⁸Tavra Jesus kiņjagaa, Quviasułhaağlich iñuich tusaaruat God-im uqaluņiñnik kamagivlugiłlu.

Jesus Aliuğnaqtuamik Savaqurauruq

(Matthew 12.38-42)

²⁹Iñuich iñugiaksisaiññaqaqsimmata, Jesus uqarraqsijaruq, Ukua iñuuruat paņmapak pigiitчуаgurut, apiqsirut aliuğnaqtuamik tautugukłutiņ nalupqinaiyautiksramik God-mun iviğaumagitilaamnik. Aliuğnaqtuataluk savaağuniaqtuaq piñiaqtuq Jonah-mun piņaruatun.^y ³⁰Nineveh-mi iñuunaruatitun iłitchuğivlugu aliuğnaqtuaq God-im Piņaraņa Jonah-mun, tainnatun iñuich paņmapak iñuuruat iłitchuğiniaqtut God-im aliuğnaqtuamik savaaņanik Iğñiņanun iñuum.^w ³¹Isivğivņiņmi aғnam umialgum akiłiliğñiğai iñuich iñuuruat paņmapak aasii pasirauyumiñaqsilugich. Qanuq ilaa qaiņaruq uјallam tuņaaniñ nunamiñ uјasiksuamiñ tusaayaqtuqługu isumattutaa Solomon. Uqallautigivsi, aasiimma iñuk maaniittuq kamanahaaqtuaq Solomonmiñ.^x ³²Isivğivņiņmi iñuņisa Nineveh-m akiłiliğñiğaasi ilivsi iñuuruasii paņmapak aasii pasirauyumiñaqsilusi, qanuq ilijich isumalitiqivlutiņ alğaqsruimman Jonah, aasiimma iñuk kamanahaaqtuaq Jonah-miñ maaniittuq.^y

Qaumman Timimun

(Matthew 5.15; 6.22-23)

³³Kialiqaa ikitanikamiņy qulliq matulaitkaa, naagga inillalaitkaa utkusium ataanun, aglaan ilisuugaa qulliqagvņiņmun, tamatkua isiqtuat qaummağiqvulugich.^z ³⁴Irisi nannisun ittut timivsiññun. Irisi surruitpata tautullagiksi pisuağviksi. Aglaan irisi inņitpata surruilłutiņ, tautukkumiñaitkiksi pisuağviksi. Tainnatun ittut isumasi. Isumasi surruitpata, iñuulluatağumiñağniaqtusi. ³⁵Qaunagisitchi kaņiqsilłuatağuglugu iñuulluatağniksraqsi. ³⁶Tavraasii iñuulluatağuvsi, timisi inniaqtut imaqaqtuatun qaummağmik, taaqtuamik piilłuni. Kaņiqsilłuatağniaqtusi, naniqaqtuatun qaummatiksramik iglaviksraivsiniñun.

Jesus Pasigai Pharisees Iłisaurriłlu Pitquranik

(Matthew 23.1-36; Mark 12.38-40)

³⁷Jesus uqaaniņman taapkuniņa, Pharisee-m tuyuğmiaqsanagaa niğiqatigitquvluni. Tavra isiqłuni aquvinņaruq niğisaqłutiņ. ³⁸Tavra Pharisee allasuņaruq Jesus iqagiqqaagaluagnagich argagni niğisağumaaqsimman, tuvrağaluagnagu Pharisees piłgusiat. ³⁹Tavra Ataniq uqallaņaruq ilaanun, Ilivsiuvva Pharisees salummaisurusi kisianik qaanjanik timivsi, salummağmatun qallugauram, naagga puggutauram qaahhiņa. Aasii piłlatupağataqtusi, pigiipiagaqtusilų. ⁴⁰Isumalluagiiťhuasii. Puttuqsriņaitpisiņsuli God savaņaruq iñuich timiņiñnik savaņatilaanjaniktauq uummatiņiñnik. ⁴¹Savaağisigik nagliktuiñisi uummativsiñniñ iluqaaniñ. Tainna piguvsi, iłisimanaqtinniağiksi uummativsi salumtilaaja.

⁴²Naglignaqtusiuvva ilivsi Pharisees, qanuq aitchuisuurusi God-mun quliņuğutiņiñnik mikiniqsraqpiatčiat nauriavsi niğiñaqtuat, aasii naluruurağisi

^y 11.29 Mt 16.4; Mk 8.12. ^w 11.30 Jon 3.4. ^x 11.31 1 K 10.1-10; 2 Ch 9.1-12. ^y 11.32 Jon 3.5.

^z 11.33 Mt 5.15; Mk 4.21; Lk 8.16.

pitqiksīgautairrullu piviuttaqsriñīglu God-mik. Taapkuak piraksrağigisi, aasii aitchuimmilusi qulinḡuğutiniḡ.^a

⁴³Naglignaqtusiuvva ilivsi Pharisees, qanuq aquppiḡlaturusi kama-naqtuat aquppiutaḡiñīñi aḡaayyuviniñi, pağlalluataquvlusiḡlu tauqsiquḡviniñi inini. ⁴⁴Naglignaqtusiuvva ilivsi Pharisees, qanuq iluvviviktun ittusi nalu-naiñḡutaitchuatun. Iñuich pisaḡvigiḡkkaḡisun qaḡatigun naluvlugich, aasii salumailivḡutiḡ pitqurat uqaluatigun. Ukpiniḡuaḡnivsigun asiñuutigisi iñuich.

⁴⁵Iḡaḡata ilisaurrich pitquranik uqallautiḡaḡaa, Iḡisaurrii, uqallakkavich tainna pisaḡammigiptigut. ⁴⁶Tavra Jesus uqallaḡaruq, Naglignaqtusi ilivsi ilisaurrich, qanuq ilisaurrutisi God-im pitquraḡigun siḡliḡnaqsisuugisi iñuich kamaksriñik-sraḡannun iluqaiñīñik, ikayuḡniuraḡniḡnaḡigich suuramik-unnii kamagitqulugich God-im pitquraḡi. Ikayulaiḡiaḡisi. ⁴⁷Naglignaqtusi ilivsi, qanuq qaunagilluataḡiaḡisi iluviniḡ uqaḡtiḡisa God-im, iñuktaḡiḡkkaḡisa maḡḡuuvsi. ⁴⁸Iḡisimararusi iviḡaumagisiḡlu maḡḡuuvsi pikkaḡich, qanuq ilaisa iñuktaḡiḡaḡaluḡaḡich, ilivsiḡlu qaunagilluataḡisi iluvviviḡich. ⁴⁹Taamna pisigivlugu God isumaturuḡuq uqallaḡaruq inna, Tilisiñiaḡtuḡa iliniñīñun uqaḡtimnik alḡaqsruiriñīglu. Iḡaḡich ilaisa iñuktaḡiḡniḡaḡich, sulii nagliksaaḡtillugich ilaḡich. ⁵⁰God-im tataḡsaḡniḡaḡaasi iluqasi iñuuruasii paḡmapak, qanuq pasiñḡumiñiaḡtusi iluqaisigun uqaḡtiḡigun God-im, iñuktauruatigun nunaḡaḡa isagutimman. ⁵¹Pasirarusi iluqaisigun nalaunḡaruatigun iñuktauruatigun, Abel-miñḡaḡa Zechariah-mun, tuqtauruḡuq akunḡaḡni ikipkaiviuvlu inivḡlu ilaḡuḡaḡtauruam God-mun. Uqallautigivsi taavrumiḡa, qanuq iñuktauruat iluqaisa pisigilugich, tataḡsaḡtauniaḡtusi iñuuruasii makkunani uvḡuni.^b

⁵²Naglignaqtusiuvva ilivsi ilisaurrich pitquranik. Qanuq ilivsi nalaullugu kaḡiḡsiḡaitkiksi, ilisaurrutiginiḡaitkiksiḡlu isumattutaa God-im. Ilivsi iñuunḡaitchusi God-im isumattutaḡun, aasii piñaiḡlutchiqsuḡmivḡugich iñuusukkaluaḡtuat God-im isumattutaḡun.

⁵³Tavra aullaḡman tavraḡaḡa, ilisaurriḡlu pitquranik Pharisees-lu suammautiniarraḡsiḡaḡaat, sulii alapitinnialavlugi apiqsruḡtuḡuḡu iñuḡiaktuanik apiḡqutiniḡ. ⁵⁴Taamna piḡaḡaat uqallaktinniaḡaluḡaḡuḡu killukuaḡaruamik, iliniḡa pasisukḡuḡu.

Kiliktun Ukpiniḡuaḡnikun

(Matthew 10.26-27)

12 ¹Iñuich iñuḡiaksiḡpapiḡaḡaḡuḡutiḡ ilimmata katittuat ataḡchimun tunmautillasiiḡaaqamik-unnii, Jesus uqautirraḡsiḡaḡai ilitchitqurani, Qaunagisiḡtichi imaksrautiḡiñīñi Pharisees, sivuniḡigiga ukpiniḡuaḡtaat. ²Qanuq ukpiniḡuaḡun satqummigumaḡaḡtuḡu, iriqsimagaḡaluḡumi paḡmapak. ³Aasiivsaḡuq ilivsi ilumun ittug, sunapayaḡ iñuiḡaami uqallautigikkaḡsi satqummiginiḡmiuḡ. Sulii isivruutigikkaḡsi inaurani quliaḡtuḡaḡniḡaḡtuḡu iglut qaḡiḡiñīñi.

Iñuich Sivuuḡaḡiḡhaḡnaḡich

(Matthew 10.28-31)

⁴Uqallautigivsi, uvana avilaitqatiitkaa, sivuuḡaḡinagich tuqutchiruat timimik, taavruma aquaḡun sunnikkumiñaitchuat. ⁵Aglaan uvva kilikkivsi sivuuḡaḡiraksraḡsiñīñik. Sivuuḡaḡisiḡuḡ God, tuḡupkaiganikami suaḡḡatiḡaḡtuḡuq nagliksaaḡviniḡmuktitchiyumiñiaḡḡuni. Aaḡ, uqallautigivsi, sivuuḡaḡisiḡuḡ. ⁶Tallimat tiḡmiḡaḡruurat tuniñaitpat malḡugnun maniuraḡnun? Aasiuvva atausiq-unnii ilaḡat

^a 11.42 Lv 27.30. ^b 11.51 a Gn 4.8. b 2 Ch 24.20-21. ^c 12.1 Mt 16.6; Mk 8.15. ^d 12.2 Mk 4.22; Lk 8.17.

God-im piigulaitkaa. ⁷Nutchasiunnii niaquvsinñiittuat kisisaqtaurut. Tavraasii iqsiñasi, akisułhamaaqtsi iñugiaktuanin-unnii tiñmiağruuranin.

Quliaqtuaqagñiq Christ Annauriginivlugu

(Matthew 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Aasii uqallautigivsi, kialiqaa quliaqtuağigumiña iñunñun piginiłuni uvamnun, Iğñinattauq iñuum tainnatun quliaqtuağiniagmigaa isağuliñiñun God-im. ⁹Aglaattauq kialiqaa piilaagikpaña iñunñun piginiñiñiłuni uvamnun, Iğñinataptauq iñuum piilaaginiagmigaa isağuliñiñun God-im. ¹⁰Suli kiñapayaaq uqallakkumi pigiitthuamik Iğñinagun iñuum, suliquitiginaiqsauyumiñaqtuq itqumayumiñaiğlugu, aglaan kiñaliqaa uqallaktuq pigiitthuamik Ilitqusigiksuakun, suliquitiginaiqsauyumiñaitchuq.^e

¹¹Aasii qagğisikpasi isivğiguglusi Jew-guruat añaayyuvinñiñun kavanauruallu atanaurallu, unjariñasi isumalasi sumik kiggutiksravsinñik, naagga patchisaiñniksravsinñik.^f ¹²Qanuq Ilitqusigiksuam ilisautiniagaasi taavrumani ikarrağmi sunik uqaqtuksrautilaavsinñik.

Uuktuun Iñukun Suğalliruakun Isumalaagutaiñi

¹³Iłanata iñusalaich uqallautinagaa, Iłisaurrii, uqallauttuñ aniqatiga autaaqatigitquluña kinuvaannaktaaksrautiptiñnik. ¹⁴Tavra Jesus kiñagagaa, Iñuuk, kia isivğiqsiğuppaña naagga autaaqtiliutivluñalu suğautavsinñun. ¹⁵Tavra Jesus uqallautinagai iñuich, Qaunagisitchi piłlatuvaiłanñigmiñ, qanuq iñuk suğallakkaluqaami-unnii sippakuutaallasivluni suğaliñisa iñuggutiksriłaitkaat. ¹⁶Tavra ilaan quliaqtuağutinagai uuktuunmik uqaqluni, Nunaña iñuum suğalliruam nauriqpañaruq. ¹⁷Aasii isumañaruq, Sulanațuğuvaña, qanuq uvva tutquqsiviksraitkaqsiruña sumun nauriamnik. ¹⁸Tavra uqallañaruq, Innauvva piñiaqtuña. Iguminniağitka suğalliqpitka, aasii nappaiłuña aņiłhaaqtuanik, aasii tavruña tutquğlugich palauvaksrat nauriatka, iluqaisalu suğalitka. ¹⁹Tavraasii uqallautiniaqtuña uvamnun, Piłluataqtuñaa suuvva. Iłananiñ suğaliğmik tutquqsiruña ukiuksranun iñugiaktuanun. Sigğaquinağlana, niğiuagağlana, imiğluñalu, aliasuñiłluñalu. ²⁰Tavralli God-im uqallautinagaa suğalliruqaq, Isumalluagiitthuatiin. Unnuapak iñuggutaiqsauniaqtutin, aasii kia piginiaqpagich suğaliğich katitatin?^g ²¹Tavra Jesus uuktuun ağıusausinagaa, uqallakłuni, Tainnauvva iñuk ittuq nulauksiruqaq suğaliğnik piksramiñik, ukpiğigaluagñagu God.

Ukpiğutiqağniq God-mun

(Matthew 6.25-34)

²²Tavra Jesus uqallautinagai iłitchitqurani, Taapkuniña uqallautigivsi, unjarrisiginagu iñuggurri, sumik niğiniñiaqtilaaksraqsi, naaggaunnii sumik annuğaagnaqtılaavsinñik. ²³Qanuq iñuggun naumałhaaqtuq niqiksraqsiuqsiniñagñigmiñ, timisuli naumałhaaqtuq annuğaaniñ. ²⁴Qiniqsigik tulukkat. Kangaqsruiłaitchut nautchiaksranik kivriłaitchullu. Suğalliqpitichut, tutquqsiviniñmiut, naaggauvva God-im niğipkaqsimaagai. Ilivsi akisułhaaqtusi tiñmianiñ. ²⁵Aasiili nalliqsi iñuuniqtusiłaağumiñaitchuq unjariginñiğluni. ²⁶Tavraasii piłlayumiñaiñiğvsiuñ tainnatun mikitigiruaqunni, suman unjarrisagağivisigik tamatkua. ²⁷Qiniqsigik nauriat qanuq nausuutilaanaț, sigğaqlaitchut annuğarriulaitchullu, uqallautigivsi naaggauvva Solomon-unnii qanutun kamañaqtigaluqaqluni annuğaanağaitchuq atautchisun-unnii tamatkunatun

^e 12.10 Mt 12.32; Mk 3.29. ^f 12.11-12 Mt 10.19-20; Mk 13.11; Lk 21.14-15.

nauriatun qĩniyunaqtigiliǵluni.^g ²⁸Tainnatun God-im qaunagillaniqpagich nauriallu ivgillu uvlupahhiñaq nauruat aasii uvlaakun qirriutivlugich igniǵviñmun, nalupqinaitchuq annuǵaaksraqaqtinniaǵaasi. Qanutun ilivsi ukpigutikisigirusi. ²⁹Tavraasii unjariñasi. Apiqsruqtuǵnasi inna, sumik niǵiñiaqpisa? Sumik imiǵniaqpisa? Unjarrisigaǵnasi. ³⁰Qanuq ukpinaitchuat mattumani nunami piññagnialarut iluqaiññik tamatkuniña. Aapari ilisimaruaq ilivsiññun pigiraksraqitilaañannik tamatkua. ³¹Tavraasii piqaqtinniaǵaasi iluqaiññik tamatkuniña ilivsi atanniqsimapkaqqaǵuvsı God-mun.

Jesus İlisaurriruq Suǵaliqtigun

(Matthew 6.19-21)

³²Iqsiñasi iñukitchuasii imnaich, qanuq Aapari iviǵaumaruaq atanniqsimasukłusi aasii qaunagilusi. ³³Tavraasii tunisigik suǵalisi, aasii nagliktuutugilugich. Tainna piguvsi maniqǵvıqǵmatun maqulaitchuanik inniaqtusi, suǵaliqǵmatun qılañmi nuñulalılaanik. Tatpagmani tigligayuktit piyumiñnaitkaich, qupilǵullu maqunniñitkaich. ³⁴Qanuq irvianni suǵaliqpich, tavraniitchugniǵmiutin.

Kivgat Quviqtalıruat

³⁵Itqanaitchitchi annuǵaagtummaǵiksaañalusı, nannisi ikumalugich, ataramik niǵiugilugu Ataniqsi utiǵumaaqtuaq.^h ³⁶Irrusiqǵlusi kivgatun niǵiuktuatun ataniǵmiñnik aiyumaaqtuamik niqinaqiruanıñ katirrusiqivlutıñ, upkuiǵutiyumavlugu tavrauvvaa qailuni tigluqtuqpan.ⁱ ³⁷Quviasuglich taapkua kivgat atañgata paqinniakkani itqumalugich qaigumi. İlumun uqallautigivsi, ilaa qallıǵñik annuǵaǵiksuanik annuǵaagiyagluni aquvitillugich niǵǵivıññun, niqıısuǵniǵai. ³⁸Qanutun quviasuglich kivgat Atañgata ilitchuǵıkkani itqanaiǵugich unnuam qitqani naagga aksraksaaǵaluaqpan. ³⁹Una sulı ilisimalugu. İgluqpiraqti ilisimanǵagumi suqpatigun tigligayukti siqumutiluni qaiñiaqtılaañannik, isiqtinñayaitkaa.^j ⁴⁰İlivsıvsauq itqanaitchitchi, qanuq İǵñiña iñuum qaiñiaqtuq ikarrami niǵiugvıǵiñisavsiñni.

Ukpıǵnaqtuaq Naagga Ukpıǵnaitchuaq Kivgaq

(Matthew 24.45-51)

⁴¹Peter uqallañaruq, Ataniq, quliaqtuǵıvıvıñ taamna suktuun sivuniǵıvluta naagga sivuniǵıvlugich iñupayaat? ⁴²Tavra Atañgum kiunǵagaa, kiuniaqpaasii ukpıǵnaqtuagıvluni isumaturuagıvluni lu kivgaq? Taamnauniaqtuq kivgaq atañgata qaukılıutiniakkana allanun kivganun niqıksritqulutıñ piññasikpan. ⁴³Quviasugli taamna kivgaq atañgata qaigumi paqinniaqtana tainna savaktuagıvlugu. ⁴⁴İlumun uqallautigivsi, ilaan atañgata atanniutiniǵaa iluqaiññun suǵalıǵmiñun. ⁴⁵Tavraaǵlaan taamna kivgaq isummıǵumi, Ataniǵa qailıaıgutıruq, aasii anaumiaqsıılugich aıutıt kivgat aǵnallu kivgat, niǵıvluni imiqlunı lu imiñasıvlunı lu. ⁴⁶Atañga taavruma kivgam qaiñiaqtuq uvlumi ilaanun niǵiugvıǵiñisañani sulı kisumi ikarraǵmi nalukkañani, aasii tatavsapiaǵataǵniǵaa, piqasiutilugu kamakkutaitchuanun. ⁴⁷Aasii taamna kivgaq ilisimanǵagaluaqluni ataniǵmi pisuutaanik, aasii itqanaiyañitchuaq kamagiñııugulu pisuutaa ataniǵmi, ipıǵaqtuusiaqapalugniatquq. ⁴⁸Aǵlaan kivgaq naluruq ataniǵmi piraksrıtaanik, pigaluaqtuaq ipıǵaqtuusiaqǵnaǵumiñnaqtuamik, ipıǵaqtuusiaqapiǵniñitchuq. İñupayaq savaaksrıusiaqpaqatuaq Atañgum niǵiugvıǵiniǵaa tainnatun pitqulugu, sulı

^g 12.27 1 K 10.4-7; 2 Ch 9.3-6. ^h 12.35 Mt 25.1-13. ⁱ 12.36 Mk 13.34-36. ^j 12.39-40 Mt 24.43-44.

iñupayaaq savaaksrusiaqavsaaqtuaq niġiugvigirauvsaaġniaġmiuq tainnatuttauq pitqulugu.

Jesus Atinjirrutigullaruq Iñunun

(Matthew 10.34-36)

⁴⁹Nunamunaruja isumaaluutauyyaqłuna. Qaiñiġa ittuq igniqsuġmatun nunamun, ami igniq ikuallaaniqyumagaluġiġa. ⁵⁰Nalautchaagaksraġigitka isumaaluutit paptaiġutigimmatun piługich, aasii qanutun iłuiłiugutigisaġataġitka pilluñniġannun-aglaan.^k ⁵¹Isumavisi nunamunanasugaluna atisipkaġiaqsaqługich iñuich? Naagga, uqallautigivsi, qaiñaruja atingigiaqługich. ⁵²Qanuq pañmapañmiñ-aglaan iglumi atautchimi tallimat atingigñiaqtut, piñasut akilłiulutiñ malġugnun, suli malġuk piñasunun. ⁵³Atingigñiaqtut aapa igñiġmun suli igñiġ aapamun, aaka pañiñmiñun suli paniuruq aakamiñun, aakaruq ukuamiñun suli ukuaguruq aakaruamiñun.^l

Kaņiqsisiqagñiq Sutigun Piyumaaqtuagun

(Matthew 16.2-3)

⁵⁴Jesus uqallautiñammigai iñusalaich, Tautukavsiuñ nuvuya nausaġataqtuaq ualiñaami, uqallagnasaalaitchusi sialuguġniaġaa, taimmaasii sialuguġuuruq. ⁵⁵Suli tautukavsiuñ uñalaq anuqłiqsuaq, uqallagmiraqtusi, pasigñiaqsiluguunnii sunnaġuġniaġaa, taimmaasii sunnaġuġuuruq. ⁵⁶Ilvisi ukpiñuqaqtuasii, ilisimagaluaqtusi siłaksramik qiññañagun nunam qilauvlu, aglaan kaņiqsilaññiġiksi suliqitilaġa.

Atisiqatigiñuq Akilłiñ

(Matthew 5.25-26)

⁵⁷Summan-aasii kaņiqsilañpisi ilivsiññik, sum nalaunġatilañjanik piraksravsi? ⁵⁸Iñuum pasikpasi pitquratigun aasii aullautilusi uqaqsitaagvñmun, atisiqatiginiłuksiuñ pasiriksi uqaqsitaagvñmullavsi. Ilaanni aitchuutigiviġaasi isivġiqsimun, aasiłi isivġiqsim aitchuutigilusi tigurimun, aasii tigurim tigutaagvñmuglusi. ⁵⁹Uqallautigivsi, aniłġataġumiñaitchusi tigutaagvñmiñ akilłigaluagñagich akilłiaksrapayurasi.

Isumalitqinjsuaġvsi Suksraunġiġniaqtusi

13 ¹Jesus uqagataviksillugu iñuich tavraniñnarut. Iñajisa uqallautiñagaat Jesus Galilee-ġmiutiġun Pilate tuqunñaranġun aitchuipkaqtillugich ikipkautinik God-mun, auñich ilłativlugich niġrutit auñiñun. ²Tavra ilaan kiunġagai, Isumavisi taapkua Galilee-ġmiut piłuħaaġasugalugich iluqaiññiñ Galilee-ġmiuniñ, tainna tuqtaummata? ³Naumi, aglaalli uqallautigivsi, ilvisi isumalitqinjsuaġvsi iluqasi, tainnatun suksraunġiġniaġmisi. ⁴Qanuqtauq-aasii taipkua 18-guruat kattaqikkañi nasiqsruġviata Siloam tuquługich, Isummatigivisigik piłuħaaqłutiñ tuqtaunasugalugich iluqaiññiñ iñuuruaniñ Jerusalem-mi? ⁵Naumi. Uqallautigivsi, ilivsiqsuaq isumalitqinjsuaġvsi iluqasi, tainnatun suksraunġiġniaġmisi.

Uuktuun Siiġniłaitchuakun Fig-nik Napaaqtuq

⁶Tavra Jesus quliaqtuaġutiñagai uumiña uuktuunmik sivuniġivlugu uqautigianikkani. Iñuk fig napaaqtuanik nautchirriñaruq siiġñaqagvñmiñun, aasii qaiṽluni ivaqłiaviġiñagaasi siiġñanik aasii paqinñaitchuq.^m ⁷Tavra ilaan

^k 12.50 Mk 10.38. ^l 12.53 Mic 7.6. ^m 13.6-9 Is 5.1-7; Jr 2.21; 8.13.

uqallautinagaa napaaqtumik qaunaksri, Uvva, piņasuni ukiuni ullaguugaluagiga ivaqłıavluna siigñanik mattumanña fig napaaqtuaniñ, aasii paqılaitchuña. Kippuun. Summan nunaigutchautauniaqpa? ⁸Tavra qaunaksrim napaaqtunik kiunagaa, Anjuun, ilaksianagu ukiivsaallaglı. Nivañniaqtuña avataagun aasii illıiqılugu nagguksautinik. ⁹Aasii siigñikpan ukiutqıgu pilıluatağniaqtuq, aglaan siigñinilgitpan, kipiıumiñağniağiñ.

Jesus İhuaqsıgaa Qilluutituqtuaq Ağnaq Savaisıllugich

¹⁰Tavra ilañanni Jew-guruat savaiññınata Jesus ilısaurrıñaruq añaayıuvıñmi. ¹¹Tavra tavraniınaruq ağnaq ilitqusıqıtuqtuq nañititchıruamık ilaanık 18 ukiuni. Taamna ağnaq isivilaiññanıqsuq tainnatun sıvısutıgıruamık. ¹²Tavra Jesus tautukamiun ağnaq, quqanagaa aasii uqallautıvlugu, Ağnaaq, atañqısitaurıtin nañırrutiñiñ. ¹³Tavra Jesus aksınagaa ağnaq, aasii tavrıuvvaa isıvvağıksınaruq, sulı nangañagaa God. ¹⁴Tavralı umalıñnaña añaayıuvıum, piavsınaruq pisıgıvlugu Jesus ihuaqsırıñıña Jew-guruat savaiññınanni. Tavra ilaan uqallautınagai iñuich, Itchaksrat uvlut ittut savagvıksravut, qairagıtıchi taapkunani uvluni ihuaqsırayıtuğlusi, savaiññıgum uvlunılaañiñi. ¹⁵Tavra Atangum kiunagaa, İlivsi ukpıñıtuasii, atausıullaavlusi savaitchuani pituiqıugich qımuktısi naagga kakaktısi niğrutıqagvıñmiñ tasıkuaqıugich imıqtıtıtuqıtuğısi savaitchuani. ¹⁶Aasıilıvsauq una ağnaq, Abraham kiñuniña, Satan-gum naglıksaaq-tınaraña 18 ukiuni, atañqısitaksraunıtıpa naglıksaaqtıtaunıñaniñ savaitchuani? ¹⁷Taamna uqallausıgımmagu iluqagmıñ akıllııqsuqtıñi kanñutchañarut aasıilı iñuich iluqagmıñ quvıasukpañarut pisıgıvlugich iluqaisa quvıanaqtuat sut ilaan savaagınarañi.

Uuktuun Nautchiaksrakun Atıqıqtuaq Mustard-mik

(Matthew 13.31-32; Mark 4.30-32)

¹⁸Tavra Jesus uqallautınagai, Sutun itpa God-im atanıqsımmataa iñuñnun? Sumık uuktuusıgñıaqpıgu nausaiññagñıña? ¹⁹Arriqaqtuq mustard-mik nautchiaksramık mikınıqsrapıagatıñannık nautchiaksrat. Nunalıqırım nautchırııtıgaa nunamiñun, kangaqsruıtıgıvlugu nautchiaqagvıñmiñun, aasii nauñaruq napaaqtuqpağıtuñı, aasii tıñmiat ugluluqtıñ qısqıstıñıñun.

Uuktuun İmaksrakun

(Matthew 13.33)

²⁰Sulı Jesus uqallatqınaruq, Sutun itpa God-im atanıqsımmataa nausaiññagñıña? ²¹Arriqaqtuq imaksratun ağnam akutañatun palauvañmun. İmaksram pıvlaktıkaa iluqaan akutaq.

Nıgukıtıhuaq Isıgiaq

(Matthew 7.13-14, 21-23)

²²Jesus iglaunaruq nunaaqqsıgıun nunaaqıuratıgıullu ilısaurrıvluni, sulı iglavluni tuñaanun Jerusalem. ²³Tavra iñuum uqallautınagaa, Atanıq, annaurraurıat iñukıtıchumaaqpat? Tavra Jesus uqallautınagai, ²⁴Isıgñıagñıq qılıñmun ittıq isıgñıatıñmatun kapıttıakun isıgiakun. Isıgñııupıagıtıchi kapıttıakun isıgiakun, qanuq uqallatıgıvısi, iñuıaktıat isıgñıaqsaanıagıluatıtu isıgımiñaiññıatıtu.

²⁵Taimanıgu piñıatıtuq iñuktun igluqpirıqtıatun makınnıatıatun aasii umıglugu upkuaq. Upkuaqpıgı makıtasağatıgñıatıtu sılamı aasii tıgluktıuaqsılısu

ⁿ 13.14 Eñ 20.9-10; Dt 5.13-14.

upkuamun uqaġlusi, Ataniq, upkuiġuttutigit. Ilaan kiuniaġaasi, Nalugivsi sumiņḡaqtuagutilaavsiñnik. ²⁶Tavraasii kiuniaġiksi, Niġisuusugaugut imiġtutalu piqatigivlutin, sulii isaurrivlutin nunaaqivsiņni. ²⁷Ilaa uqallatqigñiaqtuq, Uqallautigivsi, nalugivsi sumiñ qairuagutilaavsiñnik. Aullaġitchi uvamniñ, iluqasi piļsuusiqirit. ²⁸Tavrani qianiaqtusi sulii tiriqtillugich kigutisi, tautukkuvsiuņ Abraham Isaac-lu Jacob-lu iluqaisalu uqaqtinġi God-im atanniqsimaviani God-im, ilivsiļi siļamiutaupkaġlusi. ²⁹Sulii iñuich qaiñiaqtut nunapayauraniñ aasii aquvitqataulutin niġġivinñun God-im atanniqsimaviani. ³⁰Tavraasii, iļanich aqulliurut paņmapak isiqqaagñiaqtuat qilaņmun, sulii iļanich sivulliurut aqulliuniaqtuat.^f

Jesus Piviuttaġigaa Jerusalem

(Matthew 23.37-39)

³¹Tavrumanipiiallak ikarraġmi iļanich Pharisees qaiņarut, aasii uqallautivlugu Jesus, Aullaġiñ maanġa, qanuq amma Herod tuqtuchukkaatin. ³²Tavra ilaan uqallautiņagai, Aullaġlusi uqallautiyaqtuqsuņ taamamna pisukkaaġ, anittaiñiļuņ ilitqusiġuņnik sulii iħuaqsiriñiļuņ naņirrutinik uvlupak uvlaakullu, aasii uvluk piņayuauņni naallugu savaaġa. ³³Iglauruksraupiaqtuņ Jerusalem-mun uvlupak uvlaakullu uņaliagullu, qanuq uqaqtaa God-im tuqtaurusraunġichuq uniuglugu Jerusalem.

³⁴Jerusalem-miut. Yaqhii Jerusalem-miuguruasii, tuqūairuasii uqaqtinġiñik God-im uyaġagniglu miļsuuġugich tamatkua God-im tilaraņi iliņun. Qanutun akulaisigilugu katitchumiņaġaluāġagivsi iluqasi atautchimun, tiņmiatun katitchiruaton piayaamiñnik isaquņmi ataanun, aasii tainna pitqulaitchusi. ³⁵Uvva, iglusi suksraaqtaupiallaņiaqtut. Aasii uqallautigivsi, tautuqikkumiñaitkivsiņa uqallakkumiñaqsiļġataġlusi, God-im piļluataqtilliuņ iñuk qairuaq pisivlugu Ataniq.⁵

Jesus Īħuaqsigaa Naņittuaq Īñuk

14 ¹Iļananni Jew-guruat savairvianni, Jesus niġiqatauyaqtuġman igluanun atanaurauruam iļauvluni Pharisee-ñun, iñuich Jesus naipiqtupiaņagaat. ²Tavra tavrani, iñuk qaiņaruq Jesus-mun immaqaġniqsuaq iluqaani timimiñi. ³Tavra Jesus apiġiņagai pitquranik iļisaurrich Pharisee-ļlu, uqallakłuni, Nalaunġava iħuaqsiriruni Savaiñniġmi, naagga nalaunġaitpa? ⁴Tavra kiunġaitkaat. Tavraniasii Jesus aksiuņagaa naņittuaq aasii iħuaqsivlugu aullaqtihugulu. ⁵Tavra Jesus uqallautiņagai iñuich, Nalliysi iġniqaġumi naagga qimuktiqaġumi kataktuamik nivviamun savaiñniivsiñni, tavrauvvaa nuqitchaqtuġniaņitpauņ? ⁶Iliņisa kiunġaitkaat taavrumuuna.

Tukkuliñiq Kamaņaņiaņiñniġlu

⁷Tavra Jesus iļitchuġivlugich iļanich aiyugaaqtauruaat, iniksraqtuqtuat inigigñiqsranik, quliaqtuagutiņagai uktuunmik iluqaisa. ⁸Qakuguliqaa aiyugaaqpassi katirrusiqivlutin niqinaqiruaat, aquvinnasi inigigñiqsramun. Iļananni naumalluktuat ilivsiñniñ aiyugaanaviaġmigai. ⁹Aasii taimma taavruma aiyugaaqtiņaruam iluqavsiñnik ullaġlusi uqallautilusi, Iniksritchiuņ una iñuk, taimaasii ilivsi kanġutchaugillaan inillaaqsiļlusi kamanaiñniqsramun inimun. ¹⁰Aglaan aiyugaaqtauguvsi, aquvitčumausi kamanaiñniqsramun inimun, taavruma aiyugaaqtivsi qaiļuni uqallautiyumagaasi, Avilaitqaan, qaiļaaġiñ inigipayaamun. Tavraniasii kamaņasiļaaqtauniaqtutin takkuanni iluqaġmiņ aiyuġaaqtauruaat.

^o 13.27 Ps 6.8. ^p 13.28 Mt 22.13; 25.30. ^q 13.28-29 Mt 8.11-12. ^r 13.30 Mt 19.30; 20.16; Mk 10.31.

^s 13.35 Ps 118.26. ^t 14.5 Mt 12.11. ^u 14.8-10 Pr 25.6-7.

¹¹ Qanuq kiñaliqaa kamañaqsiłiqtuag inmiñik kamañaqsauniaqtuq, suli kiñaliqaa kamasañjichuaq inmiñi kamañaqsiłiqtauniaqtuq.^v

¹² Jesus suli uqallautiñagaa aiyugaaqtini, Niğipkaiguvich naagga niqinaqurriguvich, aiyugaagnagich avilaitqatitin naagga aniqatiitin, naagga nanmiñiq ilatin naagga suğalliruat siłallisin, ilaisaptauq aiyugaappaigmiñaatin paaqłiqsağlutin. ¹³ Aglaan niqinaqurriguvich, aiyugaakkich iliappaich, qilluutituqtuat, tusiattuat, ayaunaruat, ¹⁴ aasii quviatchaktitauniaqtutin, qanuq ilaisa paaqłigumiñaitkaatin. Tavra God-im paaqłigñiñaatin añikpata tuqqunmiñ nalaunjaruat.

Uuktuun Niqinaqıppaktuatigun

(Matthew 22.1-10)

¹⁵ Tavra ilañata niğgiviñi aqıppiqatauruam Jesus-mun tusaakamiuñ taamna, uqallañaruq ilaanun, Quviasuglich iñuich niğiyumiñağniqtuat God-im atanniqsımaviani. ¹⁶ Tavrali Jesus kiunagaa uuktuusiqluni, İñuk ilaanni niqinaqusıuqpañaruq, aasii aiyugaaqługich iñugiaktuat iñuich. ¹⁷ Tavra piñaqsımman niqinaqiniksraq, ilaan tiliñagaa kivgani uqallautitquvlugich aiyugaaqtaunjaruat, Qaiñaqsıgaasi. Supayaat pañmapak itqanaıqsut. ¹⁸ Tavra iluqağmiñ atısiıvıltiñ patchisiqsıurraqsıñarut. Sivulliq uqallañaruq kivgamun, Nunasıñaruña, aullaqtuksraupiaqtuña tautugağlugı. Apıgıgıkiñ suliqtiginaña. ¹⁹ Allasuli uqallañaruq, Tauqsıñaruña tallimaiñik iğlugiñik qimuktinik, aullaqtuksrauruña uuktuagağlugich. Apıgıgıkiñ suliqtiginaña. ²⁰ Allasuli uqallañaruq, Nuliaqqammiqsuña. Taamna pisıgıvlugu, aiyugaaqtauyumiñaitchuña. ²¹ Tavra kivgam utiqami quliaqtuagañagai taapkua ataniğmiñun. Tavrani atanga iğlum qinnalıñaruq aasii uqallaktuni kivgamiñun, Aullağiñ qilamik apqutiñiñun apqugaurañıñıllu inıqpaum, aasii qağğısilugich iliappauruat qilluutituqtuallu ayaunaruallu tusiattuallu. ²² Tavra kivgam utiqami uqallautiñagaa, Ataniiq, pıaksrıutin pianıktuq, aasii inıqaqtuq-suli. ²³ Tavra atanga uqallañaruq kivgamun, Aullavsaağiñ apqutinun apqugauranullu siłataanun inıqpaum aasii araglugich iñuich qaıpkakkich, iğluga siıvıitchumauq iñuñnik. ²⁴ Uqallautıgıvısi, nalliat-unnii taıpkua aiyugaaqtaugaluqtuat niğiyumiñaiñniñiaqtut niqinaqusıuqtamnik. Tainna piñağmiuq God-im atanniqsımaviani.

Siğliğnağaluqtuq İlıtchıtqurauniq Jesus-mun

(Matthew 10.37-38)

²⁵ Tavra iñugiapiagaataqtuat inūsalaich iğlauqasıñagaat Jesus, aasii ilaan kinıaqługich uqallautiñagai, ²⁶ Kiñaliqaa qairuag uvamnun ilıtchıtqurağiyumiñaitkiga pıviuttağiıhaağumiñaitpaña ilaan aapamiñiñ, aakamiñıllu, nuliamiñıllu, miqłıqtumiñıllu, anıqatiimiñıllu, inmiñiñ-unnıılu.^w ²⁷ Kialıqaa iqsrıutiñitkumiñuñ añaraurani tuqtauyumalığłuni-unnii pisıgiluña, nalliummatıñitchuq ilıtchıtqurauyumiñagłuni uvamnun.^x ²⁸ Qanuq nallıqsi, nappaiyumaallıgumi nasiqsruğvıñmik, aquptaagłuni kisitchiqqaagnıñitpa qanutun akısutılaaksrañanik naamaniagağmagaağmi naatchumiñagługu? ²⁹ Tainna piñısuagumi, mañıulıqsiñiñagługu naatchiyumiñaiñıñıqpan, iñuich tautukkumırruñ kipautıgırraqsiñiñağaat, ³⁰ uqağlutıñ, İñuglıuna nappaisagağaluqłuni, naatchiyumiñaiğmi pımiñıqsuq. ³¹ Naagga kisu umialik, añıyaqatıqaqsagumaagaqsıgumi allamik umialıñmik, naıpiqtuqqaagnıñitpa isumalaagutıgıağıluğı iğlutıutiuyumiñagıñiaqtılaamiñik 10,000-mik añıyaktıqağłuni

^v 14.11 Pr 29.23; Mt 23.12; Lk 18.14. ^w 14.26 Mt 10.37.

^x 14.27 Mt 10.38; 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23; Jn 12.24.

20,000-mik anjuyaktiqaqtuamun. ³²Iglutuutiyumiñaiññaigumi, ujasisugrunjaan akilñiñi, ilaa tilisiñiaqtuq kivgamik umialinjmun apiqsrisaqłuni anjuyanirrutiksramik. ³³Tavra Jesus uqallajaruaq, Tainnatun kiñaliqaa ilivsiñni suksraağinjtkumi supayaanik pigikkagmiñik, ilitchitqurauyumiñaitchuq uvamnun.

Anniquutaunitchuaq Tağiuq

(Matthew 5.13; Mark 9.50)

³⁴Tağiuq nakuuruq, aglaattauq tağiuq tağiuğniigumi, qanuğlugu tağiuğnilitqikkumiñaitchuq. ³⁵Anniquutauyumiñaitchuq nunamun naagga nagguksautayumiñagluni nunamun. Aglaan naavitaksrauruq asiñun. Ilivsi ilitchitquratka tağitun ittusi nunam inuñiñun. Tavraasii siutiqaqtusi tusagga-tiksragnik, Naalağnisija.

Imnaiq Tammaqtuaq

(Matthew 18.12-14)

15 ¹Ilaanni tax-iñik katitchirit piłusiqirillu qaijarut Jesus naalaktuagukługu.^y ²Tavra Pharisees ilisaurriñlu pitquranik uqamayjarut uqaqlutinj, Uuma iñuum pağlasuugai piłusiqirit niğiqatigivlugiñlu. ³Tavra Jesus uqautinjagai uumiña uuktuunmik.

⁴Nalliqsi qanuğayaqpa tallimakipiamik imnaiqaqtuaq tammaigumi atautchimik? Qimakkayağai tallimakipiaguutaitchuq, aasii ivaqsilugu atausiq tammaqtuaq imnaiq paqilğatağlugu.^z ⁵Tavraasii paqinnamiuj quviasukpajaruaq. Aasii iqsriutivlugu aggisivlugu. ⁶Tavra aikami, quqanagajai atautchimun avilaitqatini siłalliñiñlu, uqallautivlugich, Quviasuqasiqsija, qanuq paqinnagajai imnaiğa tammanjaruaq. ⁷Tavra Jesus uqallajaruaq, Uqallautigivsi, tainnatuttauq quviasuutigiñhamaağniagaat qilañmi atausiq piłusiqiri isumalitqiksuaq taapku-nanğa tallimakipiaguutaitchuanin nalaunjaruanin inuñiñ isumalitqiaksraitchuanin.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸Naagga ağnaq qanuğayaqpa qulinik maniuraqaqtuaq tammaigumiuj atausiq ilağat maninjmi? Ikinnayağaa qulliq aasii tilailugu igluni ivammağiksaapiagatağlugu paqilğatağlugu. ⁹Aasii paqitanikamiuj, quqauqługich atautchimun avilaitqatini siłalliñiñlu uqallakłuni, Quviasuqasiqsija qanuq paqinnagajai maniuraq tammaikkağa. ¹⁰Tavra Jesus uqallajaruaq, Uqallautigivsi tainnatuttauq quviasuñmiut isağuliñi God-im pisigivlugu atausiq piłusiqiri isumalitqinman.

Iğñiq Tammaqtuaq

¹¹Jesus uqallavsaañaruq, Iñuk malğugnik iğñiqañaruq. ¹²Nukaqluq uqallajaruaq aapamiñun, Aapaaj, aitchunğa kinjvaannaktaaksrautimnik. Tavra Aapañakta autaanğajai suğaliğni iğñagmiñun. ¹³Uvliupasakkaluagnani, nukaqlum tuninjagai autaağusiani maninjñun, aasii aullaqluni ujasikusamun nunamun. Taamaniasii kinniqutigiasivlugich maninjñi iñuumaqłuktaqluni. ¹⁴Tavra suigutianinjmiuğlu, kaaksiuqparraqsinarut taavrumani nunami, aasii ilaa suigutinjaruaq. ¹⁵Tavra ilaa aullaqluni ilaliutinjaruaq ilağannun nutim inuñisa taavruma nunam, aasii taavruma iñuum tilinjagaa nautchiaqağvinjmiñun qaunaksritquvlugu tuttuqlunjik. ¹⁶Tavra kaaliqpaiñuni niğiyumiñagaluağaqtuq tuttuqluich niqinjñiñik, suli iñuich aitchulaitkaat. ¹⁷Tavra qaurilğataqami uqallajaruaq, Qanutun iñugiaktigiruanik aapaga akiññağniagaqtuanik kivgaqaqtuq niqaiñisaanitchuanik

^y 15.1-2 Lk 5.29-30. ^z 15.4-5 Is 40.11; Ez 34.11-12; Jn 10.1-16; He 13.20.

aitchuutiksraqallavlutiglu, uvvaliasiuvaᅇa maani paniaqsiruna. ¹⁸ Aiñiaqtuna aapamnun aasii uqallautilugu, Aapaan, piłuksinaruna God-mun ilinnullu. ¹⁹ Tavranᅇaaglaan nalliummatinaiqsuna iᅇñiᅇuyumiñaᅇluna ilinun. Analatagiᅇna iłanatiᅇun akiññagnaqtuat kivgavich. ²⁰ Tavra ilaa utiqsanaruq aapamiñun. Tavralli unasisugruktillugu-suli, aapaᅇan tautunagaᅇa aasii naglikkiutivlugu, aqpamik iqimmaagiqtunagaᅇa iᅇñini kunikługulu. ²¹ Tavra iᅇñiᅇan uqallautinagaᅇa, Aapaan, piłuksinaruna God-mun ilinnullu. Nalliummatinaiqsuna iᅇñiᅇuyumiñaᅇluna ilinun. ²² Tavra aapaᅇa uqallaksiññanaruq kivgamiñun, Qilamik qaᅇᅇirisitichi annuᅇaagiᅇniqsranik, aasii atipkaᅇlugich ilaanun, qitiᅇiaᅇusiqługulu anᅇiqpaglugulu. ²³ Suli qaᅇᅇirisitichi quiññaksaqtamik tuttuqpaiyaamik aasii tuqullugu, niᅇiyumaugut aliasunilłutalu. ²⁴ Qanuq uvvauna iᅇñiᅇa tuqunaruatun itkaluaqtuaq iñuusatqiksuaq, tammanagaluaqtuaq paqitauruq. Tavra niᅇinaqirraqsinarut.

²⁵ Tavra aᅇayukłiq iᅇñiᅇa nautchiaqaᅇvᅇmiinᅇaruq. Tavraasii aiñiallaᅇmi qallikami iglumun, tusaanaruq atuqtuuraqpaaluᅇmik kanaakkiuruaniᅇlu. ²⁶ Tavra ilaan qaitqunagaᅇa kivgat iłanᅇat aasii apiqivlugu summagaisa. ²⁷ Aasii kivgam kiunagaᅇa, Aniqatin airuaq aasii aapan tuqutchiruaq quiññaksaqtamik tuttuqpaiyaamik, pisigivlugu aiñiᅇa sugaluᅇnani. ²⁸ Tavra aᅇayukłiq qinnalinaruq isiqunᅇiqłunił. Aapaᅇata anivłuni arakkaluᅇmigaa isiqvulugu. ²⁹ Tavra ilaan aapani kiunagaᅇa, Uvva, aippapak savautinagaluaᅇikpiñ kivgatun ilivłuna, aasii sumikunnii kipuᅇłanaitkaluaᅇiᅇa piraksriutin, naaggauvva aitchunaitkiᅇmaunnii imnaiyaamik nagruliᅇmik, quviasuqatiqaquluᅇa avilaitqatimnik. ³⁰ Aasiuvvauna iᅇñiᅇiᅇn qaimman, kinniqutiqiqaᅇługich suᅇaliqtin akiitchunullu, tuqutchisinaᅇiᅇn quiññaksaqtamik tuttuqpaiyaamik. ³¹ Tavra aapaᅇan kiunagaᅇa, Iᅇñiᅇn, ataramik nayuᅇiᅇma, suli sunapayaᅇaq piᅇa pigimmigiñ. ³² Nalautittuq quviasualaniksraqput quyaniksraqpullu, qanuq aniqatin tuqunaruatun itkaluaqtuaq iñuusatqiksuaq, suli tammanagaluaqtuaq paqitauruq.

Suᅇautchiqiri Pitqiksigaqtuaq

16 ¹ Jesus uqallautivsaanagaᅇi iłitchitqurani uuaktuusiᅇłuni, Iñuqanaruq suᅇalliruamik suᅇautchiqiriqaqtuamik. Aasii uqallautinagaᅇat suᅇalliruᅇaq suᅇautchiqiriᅇa analatçhilłutanᅇiñivługu maninᅇiᅇnik. ² Tavra suᅇalliruam ququaqługu uqallautinagaᅇa, Sunaimña tusaavigu ilipkun? Qaitkich aglaich suᅇautchiqiraunipkun, qanuq tavranᅇaaglaan suᅇautchiqirinaᅇiᅇniᅇaᅇikpiñ. ³ Tavra suᅇautchiqiri isumalaanaruq, Suniaqpik? Umialinᅇma anitkaqsigaᅇna savaamniñ. Kurriłuiñmiᅇna, kanᅇugimmigiᅇa piatchiaqtaᅇniᅇ. ⁴ Sivunnianiktuna suniaᅇtilaaksramnik, savaagiᅇma avilaitqatiqaᅇumiñaᅇsiłuna paᅇlariksramnik aimaᅇᅇvᅇiᅇniñun. ⁵ Tavra qaitqunagaᅇi umialinᅇmi akiilauqtuqtiᅇi atausullaavlugich. Sivulliq uqallautinagaᅇa, Qanutun akiilapᅇiᅇn umialiga? ⁶ Ilaa uqallanaruq, Tallimakipiatun qattaᅇruyaanik olive uqsrunik. Tavra suᅇautchiqirim uqallautinagaᅇa, Uvva akiilatin, aquvillutin qilamik aglakkich akiilatin avvanᅇich piᅇyaᅇlugich. ⁷ Tavra uqallautilgitkaa alla, Qanutulli akiilaaqpich? Ilaa uqallanaruq, 1,000-tun bushels palauvaksranik. Suᅇautchiqirim uqallautinagaᅇa, Iłanᅇich piᅇyaᅇlugich aglaᅇiᅇn 800-mik. ⁸ Tavra atanᅇata pisaasunᅇinagaᅇa pitqiksigaᅇyuktuaq suᅇautchiqiri sivunniᅇuᅇtaagun. Iñuᅇiᅇ mattuma nunam analatçhisuᅇhaaqtut suᅇaliᅇmiᅇnik ukpiqtuaniñ.

⁹ Tavra Jesus uqallavsaanaruq, Uqallautigivsi, avilaitqasiᅇuᅇitichi ilivsiññun nagliktuᅇlugich iñuich suᅇalivsiññiñ. Tavraasii suᅇalisi nuᅇukpata, paᅇlapiᅇniᅇaᅇaasi isuitchuamun aimaᅇᅇvᅇiᅇmi. ¹⁰ Kiñaliqaa ukpiᅇnaqtuaq mikiruarakkaluakun, ukpiᅇnaqtuaᅇummiuq anᅇruakun. Aasiivsauq kiñaliqaa

pitqiksigaquuruuq mikiruurakkaluakun, pitqiksigaqtuagusuummiuq anjruatigun.^a

¹¹ Tavraasii ilivsi ukpignagnaaitkuvsii anjalatchiñivsiñni nunami sugalignik, qanuqlusi ukpignagnaiqpisi anjalatchisaquvsii qilaum ilumun ittuanik sugaliñiñik? ¹² Suli ukpignagnaaitkuvsii anjalatchiñivsigun God-im piñiñik maani, aitchuusiaqagnaiñitchusi ilivsi pivsiñiñik taimanigu. ¹³ Kiñaliqaa savakkumiñaitchuch malgugnik ataniqagluni atautchikun, qanuq ilaan uumiginiaga a iglua aasii piviañilugu iglua. Naaggaunnii qiksiksrautiqaagluni igluanun aasii suuñilañilugu iglua. Savautiyumiñaitkiksi God sugallagnaiñiglu atautchikun.^b

Ilanar Jesus Uqaluñisa

(Matthew 11.12-13; 5.31-32; Mark 10.11-12)

¹⁴ Pharisees piqaksriruut maninmik, tusaanagaich taapkuva iluqaisa uqaluich aasii ilaisa Jesus kipaginagaat. ¹⁵ Tavra ilaan uqallautinagagai, ilivsi patchisaiñiñisuurusi takkuanni inuich, aglaan God-im ilisimapiagagai inuutchisi, qanuq suna kamanaqsiliqtauruuq akunganni inuich nagguñipiagataga a God-im.

¹⁶ John Paptaiqsim algaqsruisagnanun-aglaan, Moses aglaani uqaqtinjalalu God-im uqaluñich anjalatiginagaisi. Aglaan John aullaqisaanagagai tusaayugaagiksuaat God-im atanniqsimmataagun qaigaqsiruakun. Aasii panmapak piyumalaaqtuat inusalaich siggaqinjarut God-mun atanniqsimatquvlutin.^c ¹⁷ Aglaan sigliñnaiñhaaqtuq qilaglu nunalu piiqsapaynik, atausiuraqunnii God-im pitquranñi naumanñiñiñisrauruuq piigñiksrananiñ.^d ¹⁸ Kiñaliqaa avittuuaq nuliamiñiñ aasii tuvaaqasitqikluni allamik allatuqtuaguruuq, suli inuk tuvaaqasiquuaq agnamik avitananik unjata, allatuqtuaguruuq.^e

Sugalliruaglu Lazarus-lu

¹⁹ Sugalliruqañaruq annugaaqaqtuamik akisupiaqataqtuanik, suli uvlutuagman niqinaqiuqaqluni ilananiñ. ²⁰ Aasii inuk iliappak killigruaqtuqtuuaq atiqatuaq Lazarus-mik, qagñisisuuniagaat uvlutuagman paanjanun sugalliruam. ²¹ Nigiyum asuugaluagniqsuq kataktuanik-unnii sugalliruam niggiñiñiñ. Aasii qimmich qaimmiragniqsut aluktuqñugich killiñi. ²² Tavra iliappauruuaq inuk tuqunaruq suli isañulñich aullautinagaat Abraham sanigaanun niqinaqiruanun qilañmi. Sugalliruuaq tuqunammuuq aasii iluvinagaat. ²³ Tavra Nagliksaagvinñmi nagliksaaqluni, aagluñaruq aasii tautuklugu Abraham unjasiñun Lazarus-lu sanigaaniittuuaq. ²⁴ Tavra ilaa ququulanaruq, Aapauruatiin Abraham, nagliginñi. Tilliñ Lazarus misullagiaqulugu argani imigmun aasii niglaqtaaglugu qaniga, qanuq uvva ihuñiluuqpaqtuñi uumani igniñmi. ²⁵ Tavra Abraham uqallaksiññanaruq, Iññiñ, itqagñ inuuniñni aitchuusiaqaguuruatiin nakuuruanik sunik, aasiil Lazarus tainnatuttauq pigitiñchuanigli. Aasii panmapak quviasaagusiaqatuuq uvani, aasiil ilivich nagliksaagnami ittutin. ²⁶ Aasii taamnatualuñitichuq, akunnaptiñni uvagullu ilivillu kamanaqtuuaq qutailaq ittuq savaaq, tamatkua ikaagukkalaqtuat maanñi ilivsiññun piyumiñaiqsatqñugich, suli kiñannii ikaagumiñaiqñuglu ilivsiññiñ uvaptinun. ²⁷ Tavra sugalliruuaq uqallanaruq, Tainnaitpan aapauruatiin, qinñuagvigiñiñ tilitquvlugu Lazarus aapama igluanun, ²⁸ qanuq samma tallimanik aniqatiqaqtuñi, ilaan kiliktuñugagai, ilaanni uvuñaqpiañmiut nagliksaagvinñmun. ²⁹ Tavra Abraham uqallautinagaa, Aniqatiivich pigigaich aglaani Moses uqaqtinjalalu God-im kiliktuiruat ilinñiñik. Aniqatiivich naalañnilisigik taiguaqpatigik. ³⁰ Sugalliruam kiunagaa, Aapauruatiin Abraham, naalañniyumiñaitchut, aglaan inuk ullautikpan iminñun tuqunaruaniñ aniluni, isumalitqigñiaqtut. ³¹ Abraham

^a 16.10 Mt 25.21; Lk 19.17. ^b 16.13 Mt 6.24. ^c 16.16 Mt 11.12-13. ^d 16.17 Mt 5.18.

^e 16.18 Mt 5.32; 1 Co 7.10-11.

kiunagaa, kamagiyumiñaitkumisigik aglaani Moses uqaqtinjalalu God-im, qanuqpsiiñirauyumiñaiñmiut iñuk anjalualuqpan tuqqunmiñ.

Pilun

(Matthew 18.6-7, 21-22; Mark 9.42)

17 ¹Tavra Jesus uqallautinagai ilitchitqurani, Nalupqinaitchuq, ikhigutchtinnitit piluksiniksramun qaiyumaqtut, aglaan qanutun naglignaqtigiruuq taamna iñuk patchisauruuq tamatkunuuq. ²Kialiqa ukpigutaiqsitpagu ilanqat makua miqhiqtuuratun ilivlutinj ukpiqtuat uvamnun, ihuañhaagayaqtuuq uyaqagruagmik qunusigutchiqlugu aasii ipipkaqlugu tagiumun. ³Qaunagisitchi. Aniqatiksi piluksikpan, suaksiuq. Aasii isumalitqikpan, suliqutiginaiqsiuq itqaumayumiñaiqlugich. ⁴Aasii piluksikpan ilivsiñun tallimat malguiqsuaqlugu uvluq, aasii isumalitqikpan tallimat malguiqsuaqluni uqallautilusi, Isumalitqiksuna. Suliqutiginaigaksraqigiksi.

Ukpigun

⁵Ilitchitquraunikun tilirauruat uqallautinagaat Ataniq, Suañasiñlaagun ukpigutikput. ⁶Tavra Ataniq uqallanaruq, Ukpigutiqaquvsi nautchiakstratun mustard-tun, mikipiagaluaqluni naullaruatun napaaqtuqpaquqluni, uqallautiyumiñagiksi manna napaaqtuuq, Manjupkun nusugin aasii nautchirriutalutin tagiumi. Tavra kamagiyumiñagaluaqaasi.

Kivgam Piraksriusiani

⁷Nalliqsi kivgaaqtuuq nunaliquamik naagga qaunaksriuramik imnaiñik, aimman uqallautilaitkiksi inna, Aquvillutin niginiagiñ. ⁸Aglaan uqallautisuugiksi, Itqanaiyañiñ nullautaksramnik. Saaquaglutin savautinña nigipkaqtilluna imigluñalu. Aasiili taavruma aquagun niginiagtutin imiglutillu. ⁹Kivgaq quyaanagaksraitchuq kamaksriñilugu piraksriusiamiñik. ¹⁰Tainnatuttauq ilivsi, pianikkaluaguvsiuq iluqaan piraksriusiaqsi, uqallagitchi, Uvagut nalliummatinitchugut kivgat, pigiñnaqtugut piraksriusiaptinik.

Jesus Mamititkai Qulit Iñuich Kiligruaqtuqtuat

¹¹Iglauyaamiñi Jerusalem-mun, Jesus akungakkuñaruq Samaria-vlu Galilee-vlu. ¹²Tavra tikitchagataviksillugich nunaqqiñun, paanagaat qulit kiligruaqtuqtuat, qikausinarut unasiuraqlutin ¹³aasii ququulanarut, Jesus Ataniq nagligitigut. ¹⁴Tavra Jesus tautukamigich uqallautinagai, Aullagitchi anjaayuliqsiqaich mamitilaagumagaasi. Tavra iglauniallagminj maminjarut. ⁸¹⁵Tavra ilanqat, ilitchugikami ihuaqsirautilaamiñik, utiqsanaruq, nangaqtuq God nipatuvluni. ¹⁶Tavra punjaruq sivuqaanun Jesus, quyyavigivlugu. Taamna iñuk Samaria-gmiu. ¹⁷Tavra Jesus uqallanaruq, quligunipat ipkua mamittuat? Nauq ipkua quligunigutaiñat? ¹⁸Utigumiñanagaluaqmiut quyyavigisuglugu God. Aglaan uvvauna Samaria-gmiu utinaruq. ¹⁹Tavra Jesus uqallautinagaa, Makillutin aullañiñ. Ukpigurvich ihuaqsipkaqaatin.

Qaiñiksraña God-im Atanniqsimmataa Iñunun

(Matthew 24.23-28, 37-41)

²⁰Ilanjisa Pharisees apiginagaat Jesus qakugu atanniqsimmataa God-im isagutiniaqmagaan. Ilaan kiunagai, Atanniqsimmataa God-im isagutyumaanitchuq

⁸ 17.3 Mt 18.15. ⁸ 17.14 Lv 14.1-32.

añaayyuvikpaṇmuṇaruk añaayyuyaqtuḷutik. Iḡlua Pharisee aasii iḡlua tax-iñik katitchiri. ¹¹Pharisee makitavluni añaayyunaruk inna, God, quyanaaḡikpiñ iñuu-siqañiññaama allatun iñuktitun, piḷlaturuatun, pitqiksigaqtitun, allatuqtitun, naaggaunnii uumatun tax-iñik katitchiritun. ¹²Niḡiḷaitchuuruṇa añaayyuḡnimni malḡuiqsuaḡlugu savaiññaak akunḡak. Aitchuisuummiuṇa quliṇṇuḡutiniñnik supayaat piḡḡaktaaḡma. ¹³Tavralli tax-iñik katitchiri, makitavluni taavanisaaq, aḡluqsausiiñnaruk-unni qilaṇmun, aḡlaan patiksiññaḡlugu satqani añaayyunaruk inna, God nagliḡiṇṇa uvaṇa piḷuusiḡiri. ¹⁴Tavra Jesus uqallaṇaruk, Uqallautigivsi, taamna tax-iñik katitchiri airuk nalaunḡasivḷuni God-mun iḡlumiñiñ, qanuq kiñaliqaa kamaṇaqsiliḡtuḡaq inmiñik kamaṇaiqsauṇiaqtuḡ, suli iñuk kamaṇaṇitcheuḡaq inmiñi kamaṇaqsipkaḡtauniaqtuḡ.ⁿ

Jesus Añaayyutigai Miḡiḡtuurat

(Matthew 19.13-15; Mark 10.13-16)

¹⁵Tavrani iñuich ilaṇisa qaḡḡisiṇṇagaich miḡiḡtuuratiṇ Jesus-mun, aksiuquvluḡich ilaanun. Tavra ilitchitqurat tautukamisigik, suaṇḡagaich iñuich. ¹⁶Tavra Jesus qaitquṇagai miḡiḡtut inmiñun, uqallakḷuni, Miḡiḡtuurat qaipkaqsigik uvamnun, suli pitquṇiñḡagich. Tainnaiḷiṇaruat God-im atanniqsimagai. ¹⁷Iḷumun uqallautigivsi, Kialiqaa ukpiḡiṇitpagu God miḡiḡtuuram ukpiqsrausiatun, isiḡumiñaitcheuḡ God-im atanniqsimavianun.

Suḡalliruaḡ Iñuk

(Matthew 19.16-30; Mark 10.17-31)

¹⁸Tavra Jew-guruat umialiṇṇaṇata apigiṇḡagaḡa Jesus, Iḷisaurrigksuatiin, sumik piñiaḡpiḡ isuitchuamik iñuḡḡutinḡaguluṇa? ¹⁹Jesus kiṇḡagaḡa, Summan taiviṇa nakuuruamik. Nakuuruḡitcheuḡ iñuḡmik God kisimi. ²⁰Iḷisimagitin Pitqurat, Allatuḡnak, Iñuaḡnak, Tigliḡnak, Saḡlutiginniṇṇak, Suṇḷiḡiṇḡagik aapallu aakallu.^o ²¹Tavra umialiṇṇam kiṇḡagaḡa, Tamatkua iluḡaisa kamaḡiṇḡagitka nutaḡaunnamniñ. ²²Tavra Jesus taamna tusaakamiuṇ, ilaan uqallautiṇḡagaḡa, Atautchimik piraksraqavsaaqtutin-suli. Aullaḡiñ, tunikkich supayaat pisin, aasii aitchuutigiḡluḡich maniich iliappauruanun, tavra piḷliḡiṇḡaṇitcheuḡ qilaṇmi. Aasii qaiḷutin maliṇṇa. ²³Tavra taamna tusaakamiuṇ ipiḡtutcheuḡaruk, qanuq suḡalliḡpaktuḡaguvluni. ²⁴Jesus qiviaḡlugu ilaa uqallaṇaruk, Qanutun siḡliḡnaḡtigiva tamatkununa suḡalliruanun isiḡiṇḡaḡniksraq God-im atanniqsimavianun.^p ²⁵Siḡliḡnaiḷhaaqtuḡ pikurtuḡaq kakakti iraaḡaḡumi mitqutim, suḡalliruam isiḡiṇḡaḡniksraṇaniñ God-im atanniqsimavianun. ²⁶Iñuich tusaaruat taavrumiṇa uqallaṇarut, Kiñami annaurrauniḡaḡ-niḡpa? ²⁷Tavrani Jesus kiṇḡagai, Suna iñuich piyumiñaisaṇat God-im piḷḷagaḡa.

²⁸Tavra Peter uqallaṇaruk, Uvva, uvagut qimaṇḡagivut aimaḡḡivut maliḡuaḡuḡutin. ²⁹Tavralli Jesus uqallautiṇḡagai, Iḷumun uqallautigivsi, Iñuk kiñaliqaa qimairuaḡ aimaḡḡivumiñik, naagga nuliamiñik naagga aniḡatiimiñik naagga aṇayuqaamiñik naagga miḡiḡtumiñik, pisigivluḡu God-im atanniqsimmataa, ³⁰aitchuusiaḡaḡniḡtuḡ iñuḡiḡsiḷhaasugrugluḡich paṇmapaṇmi, suli taimaniḡu iñuḡḡutinḡaḡniḡtuḡ isuitchuamik.

Jesus Piṇatchiḡik Uqaḡniṇni Tuqqunmigun

(Matthew 20.17-19; Mark 10.32-34)

³¹Tavra asivaḡtaḡutivluḡich qulit malḡuk ilitchitqurat, Jesus uqal-lautiṇḡagai, Uvva, Jerusalem-muksaaqsirugut, aasii supayaat uqaḡtiṇisa God-im

ⁿ 18.14 Pr 29.23; Mt 23.12; Lk 14.11.

^o 18.20 a Eñ 20.14; Dt 5.18. b Eñ 20.13; Dt 5.17. c Eñ 20.15; Dt 5.19. d Eñ 20.16; Dt 5.20. e Eñ 20.12; Dt 5.16.

^p 18.24-25 Pr 11.28.

aglaaġinaraŋich Iġnīnġagun iñuum nalautitauniaqtut. ³²Tavra ilaa aitchuutauniaqtuq Jew-gunjitchuanun, suli kipaginiġaaat kanġunaqsiġiaġlugu aġalataġilugu tivvuaqtuġlugulu. ³³Ipiġaqtuġniġaaat suli tuqullugu, aasii uvluk piŋayuaŋni ilaa aŋiñiaqtuq. ³⁴Tavra iłitchitqurat kanġiqsiŋaitkaich nalliat-unnii tamatkua uqaluich, taamna uqaluk kanġiqsiŋaitkaat sumik sivuniqaqtılaaŋa, puttusqriŋiłlakkaat sumik Jesus uqautiqaqtılaaŋanik.

Jesus Huaqsigaa Ayaunaruq Piatchiaqtaqi

(Matthew 20.29-34; Mark 10.46-52)

³⁵Tavra Jesus qallimmiuġlu Jericho-mun, ayaunaruq aquppiŋaruq apqutit saniġaanni piatchiaqtaqłuni. ³⁶Tavra tusaavlugich iñusalaich tamaunnaaqtuat, ilaa apiqsriŋaruq summagaisa. ³⁷Ilaisa uqallautiŋagaat, Jesus Nazareth-miu tamaunnaaqtuq. ³⁸Tavra ilaa nipaalaŋaruq, Jesus, Iġnīġuruatiin David-mun, nagli-ġiŋŋa. ³⁹Tavra tamatkua salliruut suaŋagaat, uqallautivlugu nipaaisaaquvlugu. Tavra ilaa nipattuvsaasiniñŋaruq, Iġnīġuruatiin David-mun, nagliġiŋŋa. ⁴⁰Tavra Jesus nutqaŋaruq, aasii piraksriivłuni qaġġisitquvlugu inmiñun. Tavra qallimman Jesus apigiŋagaa, ⁴¹Sumik pisitquvich uvamnun. Ilaa uqallaŋaruq, Ataniiq, tautuksilłasisuktuŋa. ⁴²Tavra Jesus uqallautiŋagaa, Tautuksilłasiñ, ukpiġurvich iħuaqsipkaġaatin. ⁴³Tavra tavrauvvaa ilaa tautullasiŋaruq aasii Jesus malikługu, nanġaqlugu God. Tavra iluqaġmiŋ iñuich tautukamirruŋ, God nanġaŋagaat.

Jesus-lu Zacchaeus-lu

19 ¹Jesus tikiñŋaruq Jericho-mun aasii iglauvigiaqsivługu. ²Tavra iñuqaŋaruq atiaqtuamik Zacchaeus-mik, umialġuniqsuamik tax-iñik katitchirauruanun, suli suġalliruaguvłuni. ³Tavra ilaan tautuŋniatanaġaa Jesus tautulaiñmivługulu, iñuich iñuġiakpaiłłutiŋ ilaalu mikivłuni. ⁴Tavra aqamik isagutiŋaruq sivuniksraŋannun aasii mayuqłuni Sikamuam napaqaqtuanun tautugukługu Jesus, qanuq tamaunnaaġumaaqtuq. ⁵Tavra Jesus tikiññami tavruiŋa, aaġluqłuni uqallautiŋagaa, Zacchaeus, atqaġiñ qilamik, qanuq igluŋniittuksrauruiŋa uvlupak. ⁶Tavra Zacchaeus atqaqsaalunaruq, aasii aiyugaanagaa Jesus quviasuutigivlugu. ⁷Tavra iñuich tautukamirruŋ taamna iluqaġmiŋ uqamayurraqsinarut, Taamna iñuk tuyuġmiaguyyaqtuq piłusiqirimun. ⁸Aglaalli Zacchaeus makiłłuni sivuġaanun uqallaŋaruq Ataniġmun, Ataniiq, avvaŋich suġaliġma aitchuutiginiġitka iliappauruanun, suli saglutaġniġupku kiñapayaaq supayaakun, utiqitichiviginiġigisa sisamaŋuġlugulu. ⁹Tavra Jesus uqallautiŋagaa, Taamna pisigivlugu, uvlupak una iñuk igluqatinił annaurrausaqtut, ilaaptauq kiŋunġuvłuni Abraham-mun. ¹⁰Qanuq Iġnīŋa iñuum qaiŋaruq ivagiaqługich annautiyaqtuqługiłlu tammaŋaruat iñuich.^q

Uuktuun Kaviqsuatigun Maniksugun

(Matthew 25.14-30)

¹¹Tavra tamatkua tusaaruat uqaluŋnik, Jesus quliaqtuagutiŋagai uuktuunmik. Ilaa qalliŋaruq Jerusalem-mun, aasii iñuich isumaqaŋaruat atanniqsimmataa God-im satqummiyasiñasugalugu.^r ¹²Tavra ilaa uqallaŋaruq, Iñuk umialġiŋniñ kanġiqaqtuaq aullaŋaruq uŋasikuamun nunamun umialġuqtitausukłuni, aasii utiġmiłłuni. ¹³Aullaŋaiñŋaġmi qaitquŋagai qulit kivgani, aasii aitchullaavlugich atausilłaanik kaviqsuanik maniŋñik, aasii uqallautivlugich, Naggutinnaġniġitchi ukuniŋa maniŋñik qaiñimnun-aglaan. ¹⁴Tavra nunatqatiŋisa uumigiŋagaat aasii tilisiŋaruat kivgamik inmiŋniñ aquagun, uqaqłutiŋ, Uvagut umialġisunġitkikput taamna iñuk.

^q 19.10 Ez 34.16; Mt 18.11. ^r 19.11-27 Mt 25.14-30.

¹⁵ Umialigugiaqtuq umialiguanikami utinjaruq. Tavrauvvaa qaitqujagai taapkua kivgani aitchunarani manijnik, ilitchugisuktuni qanutun naggutinnaktilaanjannik. ¹⁶ Sivulliq kivgaq qainjaruq sivugaanun uqallaktuni, Ataniiq, maniich aitchuutitin uvamnun naggutinnautigigitka qulitun maniksun. ¹⁷ Tavra umialgata uqallautinjagaa, Piļluataqtutin, kivgagiksuaatiin. Pisigivlugu piļluatagnigiñ mikiruurakkaluakun, ataniqnaqtuqagnaqtutin qulinun iniqpañnun. ¹⁸ Iglua kivgam qainjaruq uqallaktuni, Ataniiq, maniich aitchuutitin uvamnun naggutinnautigigitka tallimatun maniksun. ¹⁹ Tavra umialgata uqallautinjagaa, Ilivilli atanniqsimaniagitin tallimat iniqpaich. ²⁰ Tavrali allaptauq kivgaq qainjaruq uqaqluni, Ataniiq, Uvva maniksin aitchuutitin uvamnun. Iriqsimanagitka puuqlugich kakkiiyaunmik. ²¹ Sivuuqagajagikpiñ qanuq suamarutin. Tigisisuurutin pigijnisañnik, suli kivrivlutin palauvaksranik nautchirriutigijnisañnik. ²² Umialgata uqallautinjagaa, Piļlaktuatiin kivgaaq. Atugniaqitka ilivich uqaluktin uvapkun suksraunqutigitugich ilijnun. Iļisimanagaluaqtutin suamatilaannik tigisisuunimniglu pigijnisannik, suli kivrisuuvluga palauvaksranik nautchirriutigijnisañnik. ²³ Summan aasiuvva ikunqitpigich manitka maniqagvinmun, aasii qaiguma tasugayakkatka naggutituummaisa. ²⁴ Tavra umialik uqallajaruk tamatkunuga makitaruanun sanigaani, Pisigik kaviqsuat maniich ilaaniñ, aasii qaiļlugich taavrumuga kivgamun qulinik maniqaqtuamun. ²⁵ Tavra kivgat uqallautigaluaqat, Umialiik, qulitun maniqaanjaruq. ²⁶ Umialgata kiunagai, Uqallautigivsi, iñupayaq aqalatchiļluataqtuq aitchuusiaqavsaaqnaqtuq, aglaan taamna naurrutinnaritchuaq mikiruuraqunni pigikkana, piqsanaqtuq ilaaniñ.^s ²⁷ Taipkualiasii uumigiritka, umialiqagunitchuat uvannik, uvunautisigik aasii tuquqaglugich sivuqqamni.

Jesus Isigman Jerusalem-mun Kakaksiqluni Umialiktun

(Matthew 21.1-11; Mark 11.1-11; John 12.12-19)

²⁸ Taamna uqausigianikamiun, Jesus aullaqivsaararuq Jerusalem-mun sivuanni iñuich. ²⁹ Tavra qallikami Bethphage-mun Bethany-mullu, tikiñnamij iggimun atiqaqtuamun Olives, ilaa tilisjaruq malgugnik ilitchitquramiñiñ, ³⁰ aasii uqallautivlugich, Aullaqitchik ininun sivuniptijnun. Aasii tikipqaguptik, paqinniaqtutik kakaktim nuqganjanik pituqaqtuamik, iñuum kakaksigviginajisanjanik. Pituiqlugu qaggisiyumagiktik. ³¹ Iñuum kialiqaa apigikpatik, Summan pituigaqsvitkuuna, uqallautiyumagiktik inna, Atangum atugukkaa. ³² Tavra taapkuak tilirauruak aullajaruk aasii paqinjagaak Jesus uqausiatun inmijnun. ³³ Tavra pituqisisaqnaqtillugich kakaktimik, iñunisa kakaktim uqallautinjagaik, Summan pituigaqsvitku kakakti? ³⁴ Tavra ilinjik uqallajaruk, Atangum atugukkaa. ³⁵ Tavra ilinjikta qagginjagaak kakakti Jesus-mun, aasii iñuich qalliqsuutivlugich annugaatij kakaktimun, Jesus kakaksirraqsinaruq. ³⁶ Tavra kakaksiqsiluglu, iñuich siaminjagaich annugaatij apqutinun. ³⁷ Tavra qallimman Jerusalem-mun, atqagijanun ilimman iggimun Olives-mun, iñusalaich ilitchitqurani quviatcharraqsinarut suli nangaqługu God nipatuvlutinj, pisigivlugich iluqaisa kamanaqtuat savaat tautunaratinj, ³⁸ uqaqlutin, God-im piļluataqtillij Umialik qairuq pisivlugu Ataniq. Nangaqtauli God qilanjmiittuq tutqutiqatitichiruaq.^t

³⁹ Tavra ilanjisa Pharisees iñusalanjiittuat uqallautinjagaat Jesus, Iļisaurrii, suakkich ilitchitquratin nipaisaaqulugich. ⁴⁰ Ilaan kiunagai, Uqallautigivsi, ukua nipaigaluaqpata, uyaqaiç nipaallakkumiñaqut.

Jesus Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Tavra Jesus qallikami tautukługu iniqpak qirratiginagai Jerusalem iñunij, ⁴² uqaqluni, Uvvaunniil uvlupak puttusqriyumiñagaluaqtusi suruksrautilaavsiñnik

^s 19.26 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18. ^t 19.38 Ps 118.26.

tutqiuṭiqagukkuvsu. Aglaan paṇmapak puttusqriṇitḥchusi. ⁴³Qanuq uvlut tikiññaqtut uumigirivsi avanniagaat iniqpaksi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaḡlusi, quḡḡutilusiḡu sumiḡḡiḡaa. ⁴⁴Aasii ilinisa suksraunḡipiallagniaḡaasi iniqpaksiḡu, katchisiḡu, suli uyaḡak atausiq-unnii nuunniagaat inaaniñ, qanuq puttusqriṇaitkiksi God qaigaluḡman annautisukḡusi.

Jesus Aḡaayyuvikpaṇmuktuq

(Matthew 21.12-17; Mark 11.15-19; John 2.13-22)

⁴⁵Tavra Jesus isinjaruq aḡaayyuvikpaṇmun, aasii anittaaqsivḡugich tamatkua tausiqsuqtuat, ⁴⁶uqallautivḡugich, Aglausimaruq Bible-ni God-im uqallautaa inna, “Uvaṇa igluqpaga taggisiqagḡiaqtuq iṇupayaat aḡaayyuyaqtuḡviannik.” Aglaalli ilivsi iriqtuḡvḡiḡutiṇaḡikisi tigligayuktinun. ⁴⁷Tavra Jesus ilisaurriraqtuq uvlutuaḡman aḡaayyuvikpaṇmi. Aḡaayyuliqsiḡpaich ilisaurriḡu pitquranik umialinḡanḡisalu iṇuich tutqḥukkaluaḡagaat, ⁴⁸aglaan qanuḡlugu pisausiṇḡagaat, qanuq iluqagḡiṇ iṇuich masaḡnisiginiḡagaich ilaan uqaluṇi.

Jesus Apiqsruqtauruq Ataniḡnaqutaagun

(Matthew 21.23-27; Mark 11.27-33)

20 ¹Uvlut ilaḡanni, Jesus ilisaurripkaqtillugu iṇuṇnik aḡaayyuvikpaṇmi suli alḡaqsruivḡuni tusaayugaḡiksuaḡmik, aḡaayyuliqsiḡpaich ilisaurriḡu pitquranik, piqatigivḡugich Jew-guruat umialinḡanḡich ullaḡagaat Jesus. ²Aasii apigivḡugu, Uqallautitigut sum atanigḡnaqutaagun tamatkua pivigich? Kia taavrumiḡa atanigḡnaqusiqpatin tamatkua pitquvḡugich? ³Jesus kiṇḡagaḡi, Uvaḡaptaugḡi apiginiḡivsi apiqqunmik. Paṇmapak uqallautisiḡa, ⁴Kia atanigḡnaqutiksriṇḡavaṇu John paptaiqsiniḡsraḡagun, God-im naagga iṇuum? ⁵Tavra ilinisa uqaḡutigiḡagaat taamna avanmun, Uqallakkupta God-miñ piñilugu, ilaa uqallagniaqtuq, Summan John ukpiḡiḡaitpisiṇu? ⁶Aglaattaug uqallakkupta, Iṇuṇniñ piñilugu, iṇuich iluqagḡiṇ miḡuqtuḡniḡagaatigut uyaḡaḡnik, qanuq ilinisa ukpiḡipiallakkaat John uqaqtautilaḡa God-mun. ⁷Tavra ilaisa kiṇḡagaat nalunivḡutiṇ sumiñ pisilaḡanik John paptaiqsiniḡa. ⁸Tavralli Jesus uqallautiḡagaḡi, Uvaḡaptaug uqallautiyumiñaiṇmigivsi kimun atanigḡnaqutiksrisilaamnik tamatkuniḡa piyumiñaqsiḡluḡa.

Uuktuun Napaaqsiquiritigun Siigḡnaqagvini

(Matthew 21.33-46; Mark 12.1-12)

⁹Tavra Jesus uqautirraqsiniḡagaḡi iṇuich uumiḡa uuktuunmik, Iṇuk nautchirriuruq siigḡnaqagviniḡmik, aasii atukkirrutigivḡugu napaaqsiquirinun, aasii aullaḡuni allamun nunamun siviḡuuraqtuami. ¹⁰Tavra piviksraḡ tikiñman, ilaa tilisiḡaruq kivḡamik napaaqsiquirinun, ilaiñḡun aitchuquvluni piksraunmiñik siigḡniḡaṇiñniñ. Tavra napaaqsiquirit anaumiḡagaat kivḡaq, aasii aullaqtiḡugu aitchuḡaluḡnagu. ¹¹Tavra iṇua siigḡnaqagvium tilisivsaḡaruq allamik kivḡamik. Taamnasuli anaumiḡagaat aḡalataḡivḡugulu kanḡunaqtuakun, aasii aullaqtiḡugu-suli aitchuḡaluḡnagu. ¹²Tilisivsaalḡitḥuq-suli piḡatchiḡugu, taamna anniḡalḡitkaat aniḡugulu. ¹³Tavra iṇua siigḡnaqagvium uqallaḡaruq, Qanuḡniaḡpik uvaṇa? Tiliñiaḡiga piviuṭtaḡikkagaḡi iḡniḡa. Nalupqinaitchuaḡmik taluḡiniḡagaat. ¹⁴Tavra napaaqsiquirit tautukamirruḡ, uqaqatigiḡarut avanmun, Tamarra kiṇuvaannaktuksraun. Tuqullakput kiṇuvaannaktaaksraun uvagut pigiyumaḡikput.

¹⁵Tavra aninḡagaat siigḡnaqagviniñ aasii tuquḡugu. Tavraasii Jesus apiginiḡagaḡi, Qanuq-aasii piñiaḡpa iṇua siigḡnaqagvium napaaqsiquirinun? ¹⁶Ilaan qaiḡuni

^{19.46} a Is 56.7. b Jr 7.11. ^{19.47} Lk 21.37. ^{20.9} Is 5.1.

tuqunniagaí taapkua napaaqsíqirit, aasii aitchuutigilugu siigñaqagvík allanun napaaqsíqirinun. Taamna iñuich tusaakamirruq, ilinjich uqallajarut, Tainna piññani. ¹⁷Tavra Jesus qiviaqługich iñuich uqallajarut, Sunamiuvvauna aglausimava Bible-ni inna? “Kañigallunmi uyağagruaq, piitchuiññiqsrapiaq igluqpiñigmi, taamna igluqpirit iginjagaat.”^x ¹⁸Kiñaliqaa puukaqtuaq taavrumuḡa uyağarḡmun kanuğğirauniaqtuq. Aasiisuli uyağak kattaqinnikkumi iñuñmik kanuğğiñiağaa suksraunğıpiağlugu.

Apiqqun Akiñiñnikun Taxes-nik
(Matthew 22.15-22; Mark 12.13-17)

¹⁹Tavra ilisaurriñlu pitquranik aḡaayyuliqsippaiñlu tigutaasagumaallinąagaluağaat Jesus tavrauvvaa, qanuq ilaisa puttuqsriḡagaat ilaan quliaqtuağikkana uuktuun inmiñnun tuttiñlugu, aglaan sivuuğagivlugich iñuich tiguñaitkaat. ²⁰Tavra ilinjich nalautitchiñjarut piviksramik. Tavra tilisiñjarut spy-ñik ukpiñnaqsisaqługich, Jesus uuktuğukługu apiqsruqtuutinin aitchuutigillasisukkaluaqługu kavanamun. ²¹Taapkua spy-ch apigiñagaat Jesus, Iñisaurrii, ilisimarugut uqağauñlaağnik ilisaurrisuñlaağniglu nalaunjaruanik. Suli ilisimarugut suliquñitkiñ iñuum surautilaḡa aglaan ilisaurrutigiñi ilumutun ittuaq God-im pitqutaa iñuñmun. ²²Uqallautitigut paaqsaḡava uvagut pitqurapñi naagga nalaunḡava akiñiruni taxes-nik Caesar-mun Rome-miut umialgannun? ²³Tavra Jesus puttuqsriḡagaat iñuich savituğmiağutaat, aasii uqallautivlugich, ²⁴Mannisiuḡ uvamnun maniuraq. Kia una arriḡa aglaññlu. Ilaisa kiunąagaat, Caesar-m. ²⁵Jesus uqallautiḡagai, Tavra aitchuutigisigik Caesar-mun sut Caesar-m piñi, aasiñi God-mun sut God-im piñi. ²⁶Tavra ilinjisa pisaiñaitkaat apiqsruqtuunmiñnik takkuanni iñuich. Aasii nipaigutiñjarut aliugivlugich kiggutiñi.

Apiqqun Aññisikun Tuqqunmiñ
(Matthew 22.23-33; Mark 12.18-27)

²⁷Tavrani ullautiñjarut Jesus-mun ilanjich Sadducees, tamatkua uqağuuruat aññisaiññivlugu tuqqunmiñ. Tavra ilaisa apigiñagaat Jesus apiqqunmik.^y ²⁸Iñisaurrii, Moses aglañjarut uumiḡa pitquranik maññuuptiñnun uvaptiñnulli. Iñuum aniqataa tuqkpan, qimaglugu nuliani miqñiqsigaluağnani, aniqataanun tuvaqasiutitquvlugu nuliana, aasii qitunğıuğluni aniqatini pisilugu.^z ²⁹Tavra tallimat malğuuñjarut aniqatigiich. Tavra aḡayukñiq nulianaḡarut, aasii tuquvluni kiñuvaaligaluağnani. ³⁰Tavra tugliata nulianaḡagaat, aasii tuquñammiuq kiñuvaaligaluağnani-suli. ³¹Piñayuak suli tuquñammiuq. Tavra tallimat malğuk nulianaḡagaat, aasii kiñuvaalinañaitchut. ³²Aqulliuvluni iluqañiññiñ ağnaq tuquñammiuq. ³³Tavra aññiviñmi, añikpata nalliata nulianaḡiñiaqpaun? Qanuq tallimat malğuk nulianaḡagaat. ³⁴Tavra Jesus kiñagaat, Añutillu ağnallu katititchuurut mattumani nunami, ³⁵aglaan tamatkua nalliummatiruat añikpaqtaunigmun tuqqunmiñ, aasii iñuulutiñ taimanigu katitinniañitchut. ³⁶Tuqutqikkumiñaitchut qanuq irusiñniktu isaguliktun. Suli iğñiğiliutiñagaat God-im qanuq añikpaqtaunjarut tuqqunmiñ. ³⁷Moses nalupqinaiqługu ukpiñnaqsinaḡagaat tuqunjaruat añikpaqtauniağnivlugich. Tautukługich ikualaruat uqpiich tusaḡagaat God uqallaktuq, “God-auruḡa Abraham-mun Isaac-mullu Jacob-mullu.” Taapkua iñuich iñuurut-suli.^a ³⁸Ilaa God-añitchuq tuqunjaruanun, aglaan God-igigaat iñuuruat. Qanuq iluqagmiñ iñuurut ilaanun. ³⁹Tavra Iñanjich ilisaurrit pitquranik uqallajarut, Iñisaurrii, Kiulluatağitin. ⁴⁰Aasii ilinjich apiqsriyummatañjarut ilaanun qanusipayaamik apiqqunmik.

^x 20.17 Ps 118.22. ^y 20.27 Ac 23.8. ^z 20.28 Dt 25.5. ^a 20.37 Eñ 3.6.

Apiqqun Messiah-kun

(Matthew 22.41-46; Mark 12.35-37)

⁴¹Tavra Jesus apigijagai, Qanuqlutinj uqallausigiyumiñaqparruj Christ igñiginilugu David-mun. ⁴²Qanuq David ilaa uqallanaruq makpigaani Psalms-ni inna, “Ataniq uqallanaruq Atanimnun, Aquvittin taliqipijma tunaanun^b ⁴³uumigiritin uvamnun akiilitchiağilugich.” ⁴⁴David ilaata taigaa Ataniğmiñik. Qanuqluni Christ-guruuq David-gum taikkaja Ataniğmiñik kijuniğiyumiñaqpaun?

Jesus Kiliktuutigai Iļisaurrit Pitquranjich

(Matthew 23.1-36; Mark 12.38-40)

⁴⁵Suli tusağnaqsivlugu iluqaiññun inuñnun, Jesus uqallautinjagai ilitchitqurani, ⁴⁶Qaunagisitchi ilisaurriññ pitquranik kukiļullaturuaniñ akuqturua-nik annuğaaqaglutinj, ilisimatquvlutinj suutilaamiñnik aasii inupayaanun purvigitquvlutinj tauqsiquşuvijñi. Ilijich aquppiutaksrallatummiut kamañaqtuat aquppiutanjññik añaayyuvijñi, suli kamañaqtuat aquppiutanjññi aquppiļlatuvlutinj niqinaqimmata. ⁴⁷Iļanisa-suli ivayaqtuğmiragigaich uilganjaruat igluñiññiglu tigligaivlugich, aasii taimma maniugaqsivlutinj nakuurualivlutinj takiruanik añaayyuvlutinj. Tamatkua pisigilugich, tatavsausiañat pigiiñhaağniaqtuq.

Uilganjaruam Aitchuutaa

(Mark 12.41-44)

21 ¹Jesus qiviaqluni tautunajagai suğalliruat iksriruat aitchuunmiñnik añaayyuvikpaum maniqağvianun. ²Suli tautunammigaa iliappauruuq uilganjaruq iksriruq malğugnik kannuyajnik maniurañnik. ³Tavra Jesus uqallanaruq, Iļumun uqallautigivsi, una iliappauruuq uilganjaruq ikisiñhamaaqtuq iluqaiññiñ allaniñ inuñniñ. ⁴Qanuq iluqağmiñ ikisiñjarut piukkagñigmiñniñ, aasii ilaa pisuksiuñigmiñniñ ikisiñjaruq iluqaanik pimiñik, inuusautiksratualuñmiñik-unnii.

Jesus Uqautigigaa Suksraunğiqsauniksraña Añaayyuvikpaum

(Matthew 24.1-2; Mark 13.1-2)

⁵Tavra inuich iļanisa uqallausiğimmarruj añaayyuvikpak, qanutun qiniyunağniña uyağagruağiksuanik aitchuutiniglu God-mun piqaqluni, Jesus uqallanaruq, ⁶Tautuksigik tamatkua iluqaisa. Taimanigu kisiñjuqtaqağumiñaitchuq uyaqqañnik qaliğiiksuañnik ulğutauniañitchuañnik.

Huiļiugutit Nagliksaaqtirrusiallu

(Matthew 24.3-14; Mark 13.3-13)

⁷Tavra ilaisa apigijagaat, Iļisaurrii, qakugu taamna piñiaqpa? Suli sumik nalunaiññutaqağniaqpa taamna piyumaagaqsikpan? ⁸Tavra Jesus uqallanaruq, Qaunagisitchi. Inuñmun sagluqipkagnasi. Qanuq inuğiaqtuat inuich qaiñiaqtut uvañaunjuqtaqtuat uqağlutinj, Uvaña Christ-guruña, uqağlutiglu, Tavrağuuatigaatigut. Iļivsi malignagich. ⁹Suli tusaaguvsu aņuyajnik suli piallaklutinj sivuniksraiļitchuanik, iqsiñasi, qanuq tamatkua piqqaqtuksraurur, aglaan isuksraq tikiññaitchuq-suli. ¹⁰Tavra Jesus uqallautivsaņajagai, Nunauruat aņuyajniaqtut allanun nunauruanun. Suli umialiaqtuat aņuyajniaqtut allanun umialiaqat-tuanun. ¹¹Nunalu aulaviñaqtağniaqtuq, suli sumiļiqaa inini niqaiļiūqtağniaqtut nanjrrutiqpaiļlu, suli piñiaqtut iqsiñiaqtuat kamañaqtuallu allayuağnaqtuat siļami.

^b 20.42-43 Ps 110.1.

qaiñiaqtuq tavrañatchiaq niñiunsiillusi. ³⁵ Qanuq taamna uvluq qaiyumaqtuq iluqaiññun iñupayaanun nunamiittuanun, niñiillautiluni naniñiaq umiksağmatun. ³⁶ Aglaan ilivsi quviqtaiñiyumausi ataramik, añaayyuğlusi suaññatiqaguglusi pillukkumiñaglugich sugaluagnasi iluqaisa tamatkua piyumaqtuat, suli makitayumiñaguglusi sivuğaani Iğñiñata iñuum. ³⁷ Tavra Jesus uvlutuagman iñisaurriñaruq añaayyuvikpañmi, aasii unnuağmagu unnuiyaqtuqłuni iğğimun atiqaqtuamun Olives-mik. ³⁸ Aasii uvlaatchaurami iñuich iluqagmiñ ullagağigaat añaayyuvikpañmun naalagiaqtuq.

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

(Matthew 26.1-5; Mark 14.1-2; John 11.45-53)

22 ¹ Niqinaqivik Puvlaksiñaitchuamik Punniğmik qallıñaruq, atiqaqtuag Itqaunmik Qulaurrusiqivıñmun. ² Aasii añaayyuliqsıpaich iñisaurriñlu pitquranik piviksraqsiñarut qanuğlugu tuqutchukługu Jesus, suñauriñitij sivuugagıvıgıch iñuich.

Judas Anıqtuq Aitchuutıgısukługu Jesus

(Matthew 26.14-16; Mark 14.10-11)

³ Tavra Satan isiñaruq Judas-mun taggisıqıqtuamun Iscariot-mik, ilauruag qulit malğunun ilitchıtquranun. ⁴ Ilaa aullañaruq aasii uqaqatıgıaqıvıgıch añaayyuliqsıpaiñlu atanaurañıñlu añaayyuvikpaum munaqsriñisa, qanuğlugu aitchuutıgısukługu Jesus ilıñiññun. ⁵ Tavra ilıñıch quyatchañarut, suli aitchuğunagaat manıññik. ⁶ Tavra Judas anıñammıuq, aasii piviksraqsiuqıvıñı aitchuutıgısukługu Jesus ilaiññun iñuich quviğlugıch.

Jesus Niğiyumiññaksıqtuq Qulaurrusiqivıñmi

(Matthew 26.17-25; Mark 14.12-21; John 13.21-30)

⁷ Tavra tikiññaruq uvlua Puvlaksiñaitchuam Punniğum, taamna qulaurrusıqıtım imnaiyaam tuqtauviksraña. ⁸ Tavra Jesus tilıñagik Peter-lu John-lu uqallakłuni, Aullağlutik itqanaiyautıyaqtuqtıgıt qulaurrusiqinikun niğiyumaugut. ⁹ Iliñıkta apıñıñagaak, Sumun itqanaiyağıaqıvıgıç taavrımıña. ¹⁰ Ilaan kiunagik, Naalağnisitchik. Aullağitchik inıqpañmun, aasii paagñıagaatik iñuum saagaqtuam qattamun imıgıç. Malıkkumagıktik, ¹¹ aasii sumupayaaq isiqpan, uqallautıyımagıktik iñua iglum, Iñisaurri uqallaktuaq, Sumiıtpa tuyuğmiaqagıvıç, niğıvıksraqput ilitchıtquratkalu qulaurrusiqunmik? ¹² Tavra iñisautıniagaatik inıtuamıç qılagaumıç upaluñaitchuamıç. Tavrani itqanaiyautıyımagıptıgıt. ¹³ Tavra aullañaruk, aasii paqıñıñagaak Jesus uqasıatun inıñun, aasii ilıñık itqanaiyañaruk qulaurrusıqıtıksramıç.

Atanğum Nullautıçıvia

(Matthew 26.26-30; Mark 14.22-26; 1 Corinthians 11.23-25)

¹⁴ Tavra ikarrağ tikiñman, Jesus aquvinñaruq niğıvıññun piqatıgıvıgıç tilirat ilitchıtqurani. ¹⁵ Tavra ilaan uqallautıñagai, Pıyumatıgıpiallakługu niğıqatıgıyumañagıvıç uumiña Qulaurrusiqunmik naglıksaanıñıñagıma. ¹⁶ Qanuq uqallautıgıvıç, niğıtıgıñıñıñıtıgıç tikıçıağıglugu sıvunıpiña atanıqsımaviani God-im. ¹⁷ Tavra ilaan tıgıñaga qallugauraq, aasii quyaanıkami God-mun, uqallañaruq, Tıgulugu taamna, autaaqsıñ ilıvıññun. ¹⁸ Tavra uqallautıgıvıç pañmapañmiñ-aglaan, imıñıñıñıtıçıña uumiña wine-mik qaiñıñanun-aglaan atanıqsımavia God-im. ¹⁹ Jesus tıgıñaga punniç,

³⁵ 21.37 Lk 19.47. ³⁶ 22.1 Eñ 12.1-27; Dt 16.1-8.

aasii quyaanikami God-mun, avinagaa aitchuutigivlugu ilaiññun uqallakłuni, Tavra taamna timiga aitchuutauruaq ilivsiññun. Taamna pisiuq itqaummatigilugu uvamnun. ²⁰Tainnatunsuli aitchuugagai qallugauramik nullautchianikamiñ, uqallakłuni, Una qallugauraq imaqaqtuq uvaña aumnik maqipkaqtauruamik pisigivlusi. Taavrumuuna God-im nalupqinaigñiağaa sivunniugutini iñuññun.ⁱ

²¹Aglaattauq uvva iñuk uvaniittuq nigğiviniñi aitchuutiginniktuq uvamnuk.^j

²²Qanuq Iğñiña iñuum tuqutinniaqtuq God-im sivunniutaatun, aglaan qanutun naglignaqtigiruaq taamna iñuk aitchuutiginniktuq ilaanik. ²³Tavra apiqsruqtuutirraqsjarut avanmun nalliqsinq aitchuutiginnigniagmagaan ilaanik.

Uqavaağun Kamañağugnikun

²⁴Uqavaarraqsjarut ilitchitqurat, nalliqsinq isumakkusiaqağniaqtilaaksrajanik kamañağniqsraulugu.^k ²⁵Tavra Jesus uqallañaruq ilaiññun, umialiqich Jew-guñitchuat atanniqsimasuugaich iñutuñ suli tamatkua umialgich tairauvlutiñ anniqsuiriñik.^l ²⁶Aglaan tainna ilivsi piñiañitchusi. Aglaan kamañağniqsrauruq akunnavsiniñi ilili nukaqłisun, suli aullarriruaq kivgaton.^m ²⁷Nalliak kamañağniqsrauva, iñuk aquppiruaq nigğiviniñi, naagga niqłisquqtuq? Taamna aquppiruaq nigğiviniñi. Aglaan uvaña kivgağimmatun itkivsiña.ⁿ

²⁸Ilivsi nayunagivsiña iluqaiñni uktuağusiamni. ²⁹Aapamali aitchuammanja atanniqsimmanmik, tainnatulli aitchuğniağmivsi atanniqsimmanmik, ³⁰aasii niginiñiaqtusi imiğlusiñu nigğivimni atanniqsimavimni, suli aquppiłusi umialgich aquppiutañiñni isivğigługich qulit malğuk maññuğiich Israel-guruat.^o

Jesus Uqautigigaa Piñaiññaan Peter-m Piiłaağniksraña

(Matthew 26.31-35; Mark 14.27-31; John 13.36-38)

³¹Simon, Simon, naalağniñ. Satan uktuağumiñaqsirajaasi iluqasi, nunaliqiritun palauvaksranik amigaiyairuatun. ³²Aglaan Simon, añaayyutiñagikpiñ ukpigutaiquñiñtutin, aasii isumalitqianikkuvich, suñaasiłaağaksrağigitin aniqatiitin. ³³Tavra Peter-m kiunagaa, Ataniq, itqanaitchuña tigutaaqtuqatigiyumiñaqłutin tuquqatigiyumiñaqłutillu. ³⁴Jesus uqallautiñagaa, Uqallautigikpiñ Peter, tiñmiaq nipanniañitchuq uumani uvlumi, ilivich piñasuisuqağlutin piilaaganiksiağilutin naluniłuña.

Maniqağvik Puukatağlu Savikpaglu

³⁵Tavra Jesus uqallautiñagai, Taimani aullaqtinnavsi maniqağviiłaaqłusi puukataiłaaqłusiñu aluğugutaiłaaqłusiñu, sumik inuqtunjavisi? Iłitchitqurat kiunagaa, Inuqtuurañaitchuqut sumik.^p ³⁶Ilaan uqallautiñagai, Aglaan pañmapak, kiñaliqaa maniqağviiqaqtuq puukataqaqtuaglu saagağligik. Suli kiñaliqaa savikpaitchuaq taqsigłi savikpañmik tuniługu quppiğaani. ³⁷Qanuq uqallautigivsi, Bible uqaluat sivuniqaqtuq uvamnuk inna nalauttuksauruq, “Ilaa kisiuqataunaruq piłuusiqirinun.” Suli supayaat ağlausimaruat Bible-ni uvapkun taññiğñiaqtut.^q ³⁸Tavra ilitchitqurat uqallañarut, Tautuğiñ Ataniq, uvva malğuk savikpaak. Ilaan uqallautiñagai, Naamaruk.

Jesus Añaayyuruq

(Matthew 25.36-46; Mark 14.32-42)

³⁹Tavra Jesus aniñaruq, aasii aullaqłuni piłğusikaamisun igğimun atiqaqtuamun Olives-mik. Iłitchitqurat maliñammigaat. ⁴⁰Tavra tikiññami inimun ilaan

ⁱ 22.20 Jr 31.31-34. ^j 22.21 Ps 41.9. ^k 22.24 Mt 18.1; Mk 9.34; Lk 9.46.

^l 22.25-26 Mt 20.25-27; Mk 10.42-44. ^m 22.26 Mt 23.11; Mk 9.35.

ⁿ 22.27 Mt 20.28; Mk 10.45; Jn 13.12-15. ^o 22.30 Mt 19.28. ^p 22.35 Mt 10.9-10; Mk 6.8-9; Lk 9.3; 10.4.

^q 22.37 Is 53.12.

uqallautinagai, Añaayyusitchi payarituqunillusi ikfigutchaktinniaġunmun. ⁴¹Tavra ilaa taikuqtaqaallavsaanaruq ilinjinñiñ uyaġanmik miłuqsalgutlaavalliġsun, aasii sitquqluni añaayyunarū. ⁴²Aapaan, pisuutigigupku, piigun nagliksaagutiġpak uvamniñ. Aasiivsaug uvana pisuutiñilaaptun, aglaan ilivich pisuutin piłi. ⁴³Tavra tavrani isagulik qilañmiñ niptanaruq ilaanun aasii suanġasiġlugu. ⁴⁴Aasii iłuilliugutiġpaqaqluni ilaa añaayyunarū qapinaipiaġataqluni, suli ilaan siiġsipkaġniña kutaanaruq nunamun auktun kusiqsuatun. ⁴⁵Tavra makinnami añaayyunaġiqluni, ilaan ullaġagai iłitchitqurat suli tautunagai siñiktuat, isumaaqpaiłłutin. ⁴⁶Tavra ilaan uqallautinagai, Summan siñikpisi? Makillusi añaayyusitchi payarinjitchumagaasi ikfigutchaktinniaġutim.

Tigurauruq Jesus

(Matthew 26.47-56; Mark 14.43-50; John 18.3-11)

⁴⁷Tavra Jesus uqaġniaqtillugu-suli, iñusalaich qainarut, suli taamna Judas-mik atilik, ilaġat qulit malġuk iłitchitqurat, aullarrivluni ilinjinñik. Ilaan ullaġagaa Jesus kunigiaġlugu. ⁴⁸Tavra Jesus uqallanaruq ilaanun, Judas, aitchuutiġyumaviun Iġniña iñuum kuniglugu? ⁴⁹Tavra iłitchitqurat avataaniittuat Jesus, iłitchuġikamiñ suna piaqsilaanjanik, uqallanarut, Ataniiq, savikpagaġniaqpisa? ⁵⁰Tavra ilaġata anaunagaa añaayyuliġsiġpaum kivgaña, aasii siutaiġlugu taliġpianik. ⁵¹Tavra Jesus iñiqtinagai, Tavraaġitchi. Aasii ilaan aksiunagaa siutaa iħuaqsivlugu.

⁵²Tavra Jesus uqallanaruq añaayyuliġsiġpaunun atanaurajinñullu añaayyuvikpaum munaqsriñisa umialiġnanullu tiguriyaqtuqtuanun inmiñik, Qainavisi tigligayuktimik pisaġmatun, savikpañnik anauttaniglu satkuqaġlusi tigusaqtuqluña? ⁵³Nayuqtigiragikavsi uvlumiñ uvlumun añaayyuvikpañmi tigulaiktivsiña. Aglaan piviksraqsı nalautittuq, taavrumalu suanġataata taaqtuam.^f

Peter-m Piłlaaġigaa Jesus

(Matthew 26.57-58, 69-75; Mark 14.53-54, 66-72; John 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Tavra ilaisa tigutaanagaaat Jesus suli aullautivlugu añaayyuliġsiġpaum igluanun. Peter maliguanaruq aquatigun unasikłuni. ⁵⁵Tavraasii igniqsuaninġmata qitqanun siłalliata kasimavium suli aquptaaġlutin atautchimun, Peter aquvinġammıuq akunġannun. ⁵⁶Tavrani niviasiam kivgam, tautukługu Peter aquppikaġtillugu igniġum qaummanani uqallanaruq, Una iñuk tuvaaqataunammıruaq Jesus-mun. ⁵⁷Tavra Peter-m piłlaaġinagaa taamna uqallakłuni, Aġnaaq, ilaa uvana nalugiga. ⁵⁸Akkuliurallaksiññaġman iñuum tamaanġa tautulgitkaa Peter aasii uqallakłuni, Ilivich uvva ilaġimmigaatin. Tavra Peter uqallanaruq, Anjuun, ilaġinıtkaanġa. ⁵⁹Tavruma aquagun ikarraġ pianikpalliġman, allasuli iñuk katchunaiġsruqluni uqallanaruq, Nalupqinaitchuamik una iñuk piqataunaruq Jesus-mun qanuq Galilee-ġmiugummiuq. ⁶⁰Tavra Peter uqallanaruq, Anjuun, naluruña sumik uqautiqatilaaġnik. Tavra tavravvaa, uqaġniaqtillugusuli, tinġmiaq nipanaruq. ⁶¹Aasiisuli Ataniq qiviaġluni qinġinagaa Peter. Tavra Peter itqainaruq uqaluanik Atanġum uqallautaanik inmiñun, Sivuanı tinġmiam nipanniksrañan uvlupak, piłlaaġiniagiñma pinasuni naluniluna. ⁶²Tavra Peter aninaruq aasii qiapiagaatanaruq.

Jesus Kipagigaat Anaumikługulu

(Matthew 26.67-68; Mark 14.65)

⁶³Tavra taapkua munaqsriuat Jesus-mik kipaginagaaat anaullaġlugu. ⁶⁴Suli irrak mattutchiġlugik apigiraġanagaaat, Kia qakiġpatin? Nalautchaġiñ. ⁶⁵Suli ilinġich uqallanarut iñugiaktuanik uqaluñnik pisaanavlugu uqamaġtuutivlugulu.

^f 22.53 Lk 19.47; 21.37.

Jesus Apiqsruqtugaat Uqaqsitaagviniimi

(Matthew 26.59-66; Mark 14.55-64; John 18.19-24)

⁶⁶Tavra uvluġman, umialiqnaġich Jew-guruat aṅaayyuliqsiqpaiġlu ilisaurriġlu pitquranik katinjarut atautchimun, aasii qaġġisiṅagaat Jesus uqaqsitaagviniiminnun. ⁶⁷Apiġiṅagaat, ilivich Christ-guvich? Uqallautitigut. Tavra Jesus kiunġagai, Uqallautigaluaġuvsu ukpiġiniaṅitkivsiṅa. ⁶⁸Suli apigigaluaġmiguvsi kiummagaagma, kiuniaṅiṅmigiṅsiṅa nalaunjaruamik. ⁶⁹Aglaan paṅmapaṅmiṅ Iġniṅja iṅuum aquppiutchiqsauniaqtuq taliqpiata tuṅaanun Sapiġniṅaqtuam God-im. ⁷⁰Tavra iluqaġmiṅ uqallaṅjarut, Uvvailivich Iġniġivatin God-im? Tavra Jesus kiunġagai, Uqallaktusi Iġniġiviniṅluṅa. ⁷¹Tavra ilinġich uqallaṅjarut, Iṅuvsaanik pasiṅniṅtuksranik ilaanik piqaqtuksraunaiqsugut. Uvagut paṅmapak tusaaganikkivut ilaan uqaluṅi Iġniġiviniṅluni God-mun.

Jesus Pilate-murrauruq

(Matthew 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; John 18.28-38)

23 ¹Tavra iluqaġmiṅ piqatigiich makinjarut, aasii qaġġisivlugu Jesus Pilate-mun. ²Tavra ilinġisa uqautigirraqsiṅagaat uqaqṅutin, Iṅitчуġigikput una iṅuk asiṅuuriṅiaqtuaguvlugu iṅuptiṅnik, sulii aitchuitquriṅiṅluni akiṅlutinik taxes-nik Caesar-mun, uqaqṅuni ilaa Christ-gunivluni umialik. ³Tavra Pilate-gum apiġiṅagaa Jesus, Umialigivatin Jew-guruat? Tavra ilaan kiunġagaa, Tainna uqallaktutin. ⁴Tavra Pilate uqallaṅjaruq aṅaayyuliqsiqpajunun iṅusalajnullu, Patchisiksramik iṅitчуġiṅitчуṅa uumani iṅuṅmi. ⁵Tavra ilinġich katchuṅaiṅjarut uqaqṅutin, Ilaan aṅalayyaugai iṅuich, ilisaurrivluni iluqaani Judea-mi, Galilee-miṅ-qaṅa uumuṅjaaglaan inimun.

Jesus Herod-mutigaat

⁶Tavra Pilate taamna tusaakamiuṅ, apiqsriṅaruq iṅuk taamna Galilee-gmiugummagaan. ⁷Tavra Pilate iṅitчуġigikami Jesus Herod atanniqsimakkaṅani inniġman, ilaan Herod-muktinṅagaa, Herod Jerusalem-miinmimman taavrumani piviksrami. ⁸Tavra Herod tautukamiuṅ Jesus, ilaa quyapiagatanaruq, qanuq sivisuruami tautugumalajavlugu, pisigivlugich tusaasuukkani ilaagun, sulii tautugumajagaluqtuq qanutchimik aliugnaqtuamik savakpan. ⁹Tavra Herod-gum sivisuuraqtuami apiqsruqtuṅagaa Jesus, aglaan ilaan kiulaiṅṅagaa. ¹⁰Tavra aṅaayyuliqsiqpaich ilisaurriṅlu pitquranik makitaruat tamaani, suammakṅutin saṅunṅagaat Jesus. ¹¹Tavra Herod-gum aṅuyaktinjaluu aṅalataṅiṅagaat pisaanṅatikun kipagivlugulu, kiisaimma annuġaalgitpaat annuġaagipiaṅataqtuanik umialiktun, aasii utiqṅiṅlugu Pilate-mun. ¹²Tavraasii Herod-lu Pilate-lu avilaitqatigiiksiniṅjaruk avanmun taavrumaniṅpiallak uvlumi, qanuq sivuani taavruma uumikkutinajagaluqtuak avanmun.

Jesus Tuquruksraġugaat

(Matthew 27.15-26; Mark 15.6-15; John 18.39-19.16)

¹³Pilate tavrani ququanġagai atautchimun aṅaayyuliqsiqpaiġlu umialiqnallu iṅuiṅlu, ¹⁴aasii uqallautivlugich, Qaġġirriṅagivsiṅa uumiṅa iṅuṅmik asiṅuuriṅiaqtualivlugu iṅuṅnik. Aasii qanuṅitilaaqqaqṅuṅu sivuqavsiṅni, iṅit-чуġiṅitkiga una iṅuk piṅuutiqaṅlugu nalliannik-unnii pasikkutivsi ilaanun. ¹⁵Herod-unnii iṅitчуġiṅiṅmiuq pasikkutiksramik, qanuq utiqṅisiṅnaṅammigaa uvaptiṅnun. Una iṅuk piitчуṅuq sumik tuqurrutayumiṅaqtuamik ilaanun. ¹⁶Tavra ipiṅaqtuqtisiṅniṅaṅiṅaṅiṅa aasii tigutaqtaunaiqsillugu. ¹⁷[Tavra Pilate ti

gutaqtaunaiqsitchiruksrausuuruq atautchimik tigutaaqtamik niqinaqimmata qulaurrusiqivinjmun itqaunmi.] ¹⁸Tavra iluqağmij inūsalaich atautchikun nipaallanarut, Tuqutauli taamna inuk, aasii tigutaaqtaunaiqsillugu Barabbas. ¹⁹Barabbas tigutaaqtauruq pisigivlugu tuavaallaktitchinaniña iniqpañmi inuaqłuni. ²⁰Pilate-gum nivliutitqikkalualgitkai atausivsaami, kipigñiugaluaqłuni tigutaaqtaunaiqsitchukługu Jesus. ²¹Tavra ilinjich saqłarraqsigiññanarut, Kikiaktuutili, kikiaktuutili anarrauramun. ²²Piñayuañni Pilate-gum uqallautigalualgitkai, Summan? Sumik pigiitchuamik piñava? Iłitchuğinjitchuña ilaani qanusipayaamik patchisiksramik tuqurrutauyumiñaqtuamik. Tavra ipiğaqtuqtisiññağlugu tigutaaqtaunaiqsinniağiga. ²³Tavra inuich katchuñaiññanarut, saqłakłutiñ Jesus kikiaktuutiraksraupiagnivlugu anarrauramun. Kiisaimmaa saqłakłutiñ akimavut. ²⁴Tavra Pilate sivunniñjaruq pirusraquqługu kipigñiugutaat. ²⁵Tavra ilaan tigutaaqtaunaiqsinnagaa inuk isiqtitauruq tigutaağvinjmun tuavaallaktitchiñnikun inuağnikullu, ilaisa apiqsriagikkañat, aglaan Jesus ilaan aitchuutiginagaa ilaiññun qanuq pisukparruñ pitquvlugu.

Jesus Kikiaktuurruruq Anarrauramun

(Matthew 27.32-44; Mark 15.21-32; John 19.17-27)

²⁶Tavra aullautisağniillaan Jesus, paanagaat inuk Simon Cyrene-miu, tikitçagataviksuaq iniqpañmun. Tigguğlunagaat aasii iqsrıqıługu anarrauramik, iqsruquvlugu aquagun Jesus. ²⁷Tavra inūsalaich, malinagaat aquagun ağnallu qiaqpakługu Jesus. ²⁸Tavra Jesus kiñiaqługich uqallautinagaa, Ağnaat Jerusalem-mi, qirratiginaiqsina uvaña. Qirratigisitchi ilivsiññun miqłıqtuvsiññullu. ²⁹Qanuq uvlut tikiññaiaqtut inuich uqallagniağmata, Quviasuglich miqłıqsıłaitchuut, siñaiyaulaitchuallu, miluktitchinaitchuallu qağaunnii. ³⁰Taimanigu inuich uqağniaqtut iğğinun, Kattaqisigut, Qimiqqamullu iriqtıgıt. ³¹Qanuq tainna pikparruñ inuk patchisaitchuaq pañmapak, qanutun piñiağmivat inuññun taimanigu?

³²Malğuktauq allak, pitquranik kamaksriñitçhuaq, tuqtauruk-sraqunammigaich piqatigilugu Jesus. ³³Tavra tikiññamik inimun atiqaqtuamun Niaquğruamik, tavrani kikiaktuutinagaat Jesus anarrauramun, malğuglu pitquranik kamaksrıłaitchuak ilaan avatiññun. ³⁴Tavra Jesus uqallanarurq, Aapaan, sulıqtiginaiğun itqaumayumiñaiğlugu piłlutaat, qanuq nalurut sulıqitilaamiñnik. Suli saaptautiginagaich autaağukługich ilaan annuğaani. ³⁵Tavra inuich makitanarut tamaani takunnaqłutiñ. Aglaalli Jew-guruat umialinpañich kipakłinarut ilaanik uqaqłutiñ, Ilaa annaurriñjaruq allanik, annautimmiłi inmiñnik, ilaa Christ-gugumi God-im Piksraqtaaña. ³⁶Anuyaktit kipaginammigaat, ullakługu aitchuñagaat wine-mik, ³⁷uqallautivlugulu, Umialigikpatin Jew-guruat, annautuiñ ilinñnik. ³⁸Ukua uqaluich aglautinammigaich qulaanun, Unauvva Umialgat Jew-guruat.

³⁹Iğluta pitquranik kamaksrıłaitchuam nivinjaruam pisaanpañammigaa, uqaqłuni, Christ-guguvich, annautuiñ ilinñnik uvaguglu annautilunuk. ⁴⁰Tavra iğluta suanagaa iğluni uqaqłuni, Sivuuğaginpitpiuñ God tainnatuttauq tuquaqsiłlamnuk? ⁴¹Uvaguk ilumun piłlutağaatiguk, qanuq aitchuusıaqatuguk nalaunjaruamik savaaptiññun, aglaan una inuk piñaitçuq sumik pigiitchuamik. ⁴²Tavra ilaa uqallanarurq Jesus-mun, Jesus, itqaumayumagiñma qaiguvich umialiguglutin. ⁴³Tavra Jesus kiunagaa, Iłmun uqallautigikiñ, uvlupak itqatiginaiğinma Nakuuvlutinj Ayuruat Irvianni.

³ 23.30 Ho 10.8; Rev 6.16. ⁴ 23.34 Ps 22.18.

Jesus Tuquruq

(Matthew 27.45-56; Mark 15.33-41; John 19.28-30)

⁴⁴Tavra uvluq qitiqqaqpalligman siqiniq taaqsinaruq nunalu iluqani piņasunugataqtillugu. ⁴⁵Tavra talukiyaana aņaayyuvikpaum alinaruq malġuuħuni. ⁴⁶Tavrani Jesus nipatusivłuni uqallanaruq, Aapaan, qaitkiga ilitqusiga ilinun munagıtquvlugu. Aasii taamna uqallausigianikługu anigniginaruq. ⁴⁷Tavra anıyaktit atanaurajata ilıtchugikami taapkuniņa piruanik, ilaan nanġanajaa God uqallakłuni, Nalupqinaitchuamik una inuk patchisainınaruq. ⁴⁸Tavra iluqagmın inūsalaich kasimaruat qiniqtuagiaqlutın, tautuanikamin taapkuniņa piruanik, utınarut aıyaavlutın, atqunaq iħuılliugutiqaqlutın. ⁴⁹Suli iluqagmın Jesus aunniıqsımakkanısa, aġnallu malıktuat ilaanik Galilee-miń, makitanarut taavaniqpani qiniqlutın tamatkuniņa. ^w

Jesus İluvviugaat

(Matthew 27.57-61; Mark 15.42-47; John 19.38-42)

^{50,51}Tavra inuqanammıuq atıqaqtuamik Joseph-mik qairuamik Jew-guruat nunaaqıanniń Arimathea-miń. İlaa ilaugaluqluni aņaayyuvikpaum uqaqsıtaaqıtchirinińun, ivıgaumaginaitkaa sivunniutaat savaanallu. Joseph inılluataınaruq isumakkusıaqaġluataqlunılu niġıugıvılgulu tikińniksraņa God-im atanniqsımmataa nunami. ⁵²Taamna inuk ullautınaruq Pilate-mun aasii apiqsıriaġıvılgulu Jesus timaa. ⁵³Tavra ilaan atqanajaa timaa, aasii nımaaqlugu ukiħhaagıksuamik iluvviugunmik, aasii iluviqlugu uyaġagruakun iluvvıvıliamun, inıuum qaņaunnı iluviqtavıvıgnısaıanun. ⁵⁴Taamna uvluq Jew-guruat İtqanaiyaġıvat, savainıniq isagutiagsıvłuni.

⁵⁵Tavra aġnat malınaruat Jesus-mik Galilee-miń piqasııagaat Joseph, aasii tautukługu iluvvıvik, qanuġlu Jesus timaa ilısılaanık. ⁵⁶Tavranasii aınarut, aasii itqanaiyaqlutın tivraġıksautınık uqsruġutınıġlu atugaksramıġnik Jesus timaanun. Savairraqsımmata ilınıch mıngııqsınarut kamagıvılgıch pitqurat. ^x

Jesus Anıruq Tuqqunmiń

(Matthew 28.1-10; Mark 16.1-8; John 20.1-10)

24 ¹Tavra Jew-guruat itchaksrıġmata savainıniqat qaanıġman, qauksrauraqsagataqtuami, aġnat iluvvıvıımunarut tigumıaqlugıch tivraġıksautıt itqanaiyaatın. ²Tavra ilınısa tautunajaaat uyaġak aksraktınıanıqsıuq paanıanı iluvvıvıı. ³Aasii isıqamin paqınıaitkaat timaa Atanġum Jesus. ⁴Qanuqs ausiıtchaġataviksıllugıch taavrumuuna, tavrannatchıaq inıuk malġuk makınnıqsuk saniġaanun qınıġaġnaqtuanı annuġaaqaqtuak. ⁵Tavra iqsıtchakłutın aġnat punnarut nunamun. İfınuk uqallanaruk ilainıun, Summan ıvaqpsııuġ inıuurıuq akunġanni tuqunaruat? Uvaniıniıtchıuq. Anınaruq tuqqunmiń. ⁶İtqaqsııuġ ilaan uqallautaa ilıvsińınun Galilee-miınıaġmi inna, ⁷İġniņa inıuum aıtchuutaunıaqtuq pılıusıqırınun, aasii kikiaktuurrauluni anarrauramun, sulı uvluq piņasıuıni anıniıaqtuq. ⁸Tavra aġnat itqanajaaıch Jesus uqaluıı, ⁹aasii utıqlutın iluvvıvıımiń qulıaqtuagınıaġıch tamatkua iluqaisa qulıt ataıtchimun ilıtchıtquranun, iluqainınullu ilanııınun. ¹⁰Tavra Mary Magdalene Joanna-lu Mary-lu aakaņa James, allallu aġnat piqatıvıvılgıch qulıaqtunarut taavrumııa tilıranun ilıtchıtquranun. ¹¹Aasii taapkualı tilırat ilıtchıtqurat isumanarut aġnat asılıqınıvılgıch, aasii ukpıġınıaitkaıch. ¹²Aglaan Peter makınınaruq, aasii aqpamık iluvvıvıımukłuni.

^w 23.45 Eñ 26.31-33; 2 Ch 3.14. ^v 23.46 Ps 31.5; Ac 7.59. ^w 23.49 Lk 8.2-3. ^x 23.56 Eñ 20.10; Dt 5.14. ^y 24.6-7 Mt 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.31-33.

isumaalukpisi? Summallu nalupqisukpisi isumavsiñni? ³⁹Tautuksigik argatka isigatkalu, uvaŋapiagatauruŋa. Savitchiŋa ilitchuŋiyumausi, qanuq ilitqusiŋ timaitchuŋ saunŋitchuŋlu tautuusivsisun uvamnik timiqaqtuatun. ⁴⁰Tavra taamna uqallausiŋiqqaqŋu, ilaan qiniŋqinŋagai argaŋmiñik isigaŋmiñiglu. ⁴¹Tavra ukpiŋaitkaluallaŋmiŋ quviasugataviksillugich aliuŋŋutiglu, ilaan apiginaŋgai, Sumik niŋiŋaŋumiŋaqtuamik piŋaŋpisi? ⁴²Tavra aitchuŋagaat ilaviŋiŋanik uunŋaruam iqaluum. ⁴³Aasii ilaan tiguvlugu niŋiŋagaa takkuanni.

⁴⁴Tavrani ilaan uqallautiŋagai, Tamarra uqalutka uqautigiŋaratka ilivsiñniŋun nayuŋŋavsi, supayaat aglausimaruat uvapkun pitqurani qaisauŋaruani Moseskun, uqaŋtiŋisigullu God-im, Psalms-niŋlu nalauttuksraupiŋnivŋugich. ⁴⁵Tavra Jesus kaŋiqsiyumiŋaŋsiŋagai Bible uqaluŋiñniŋ, ⁴⁶aasii uqallautivŋugich, Inna aglausimaruŋ, Christ nagliksaaqtuksraunivŋugu aasii uvluk piŋayuŋŋi aŋiŋluni tuqqunmiñ. ⁴⁷Aasii pisigilugu ilaan piraŋa, tusaayugaaŋiksiuat God-im suliquŋtiŋiŋaigutaagun itqaumayumiŋaigŋugich piŋuutit isumalitqiksuanun algaqsruutiŋiraksrauvlugu nunapayaanun aullaŋilugich Jerusalem-miñ. ⁴⁸Ilivsi tautuŋaruasii tamatkuniŋa quliaŋtuaginiŋagisi. ⁴⁹Aasiuvva, uvaŋa tiliŋiŋagiga ilivsiñniŋun unniqsuŋiisaa Aapama. Aglaan utaqqiruksraurusi iniqupaŋmi, God-im suaŋŋataa atqaŋsiaŋilugu ilivsiñniŋun.^z

Jesus Mayuurrauruŋ Qilaŋmun

(Mark 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰Tavra Jesus aullatiŋagai iniqupaŋmiñ Bethany-munaglaan, suli isaaŋŋugich argaŋni aŋaayyutiŋagai.^a ⁵¹Aŋaayyutiniŋlailaisa, ilaa mayuurrauruŋ ilaiñniñ qilaŋmun. ⁵²Ilaisa qiksivŋuglu nangaŋagaat, aasii utiŋŋutiŋ Jerusalem-mun quviasuutiŋpaŋaŋŋutiŋ. ⁵³Suli ataramik aŋaayyuvikpaŋmiŋŋaruat nangaŋŋuŋu quyyavivŋugulu God.

^z 24.49 Ac 1.4. ^a 24.50-51 Ac 1.9-11.